

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
İSLAM MEZHEPLERİ TARİHİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BULGARİSTAN'DA ALEVİLİK
(Yablanovo Örneği)

Şabanali AHMED

2501101270

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. MEHMET DALKILIÇ

İSTANBUL – 2012

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
İSLAM MEZHEPLERİ TARİHİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BULGARİSTAN’DA ALEVİLİK
(Yablanovo Örneği)

Şabanali AHMED

2501101270

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. MEHMET DALKILIÇ

İSTANBUL – 2012

Y Ü K S E K L İ S A N S

TEZ ONAYI

Adı ve Soyadı : Şabanali Ahmed DURMUŞALİ Numarası : 2501101270
Anabilim/Bilim Dalı : Temel İslam Bilimleri Danışman : Prof.Dr.Mehmet DALKILIÇ
Tez Savunma Tarihi : 17.09.2012 Tez Savunma Saati : 14:00'de
Tez Başlığı : Bulgaristan'da Alevilik 'Yablanova Örneği'

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof.Dr.Mehmet DALKILIÇ		KABULÜNE
2- Prof.Dr.Reşat ÖNGÖREN		KABUL
3- Doç.Dr.Nurettin GEMİCİ		KABUL
4- Doç.Dr.İlyas TOPSAKAL		KABUL
5- Doç.Dr.Adem YERİNDE		KABUL

BULGARİSTAN'DA ALEVİLİK

(Yablanovo Örneği)

Şabanali AHMED

ÖZ

Bu tez Balkanlar'da özellikle Türkiye'ye yakınlığının yanında gerek gelenek ve görenek gerekse dini anlayış bakımından Anadolu'ya benzeyen Bulgaristan Türkleri arasında Alevi-Bektaşilerini araştırma konusu edilmiştir. Bu çerçevede Alvanlar/Yablanovo Köyü evren olarak seçilmiştir. Zira Alvanlar'da genellikle Alevi-Bektaşi olduğunu söyleyen Türkler yaşamaktadır.

Tez bir alan araştırmasıdır. Söz konusu köyde 400 kişiden fazla denek üzerinde yapılan anketler SPSS programına aktarılacak suretiyle Alvanlar Köyü Alevi-Bektaşi Türklerin gelenek görenek, dini anlayış, görüş ve düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda tezimiz bir giriş, üç bölüm ve bir sonuçtan oluşmaktadır.

Girişte çalışmanın konusu, amacı, metodu ve kaynakları ele alınmıştır. Birinci bölümde Alvanlar'ın tarihçesi araştırılmıştır. İkinci Bölümde araştırmanın evreni ve ankete katılan denekler çerçevesinde betimsel istatistikler verilmiştir. Üçüncü bölümde ise ankette ortaya çıkan frekans, yüzde oranları ve çapraz tablolar uygulamak suretiyle bulguları içermektedir. Tez, çalışmalar neticesinde elde edilen bilgiler doğrultusunda yapılan değerlendirmelerin yer aldığı bir sonuç ile tamamlanmıştır.

BULGARİSTAN'DA ALEVİLİK
(Yablanovo Örneği)

Şabanali AHMED

ABSTRACT

This thesis is required next to proximity to Turkey, the Balkans, especially in terms of understanding and religious customs and traditions of Bulgarian Turks in Anatolia like the Alewite-Bektashis has been the subject of research. This framework Alvanlar/Yablanovo village was chosen as the universe. Saying that because the Alawite-Bektashi Turks usually live in Alvanlar.

That thesis research is an area survey. Surveys conducted on more than 400 subjects in the village in question are transferred to SPSS by the Alawite-Bektashi Turks Alvanlar village customs, religious concepts, ideas and thoughts will be observed. In this context, an introduction to our thesis consists of three sections and a conclusion.

Upon arrival the subject, aim, method and sources are discussed. In the first chapter the history of Alvanlar investigated. Within the framework of the research subjects were surveyed in the second chapter of the universe and descriptive statistics are given. In the third section of the questionnaire the frequency, percentage rates, and cross tables includes applying the findings. Thesis, based on the information obtained as a result of studies, including the evaluation was completed with a result.

ÖNSÖZ

Horosan menşeli Alevi-Bektaşî geleneğın önemli bir parçası olan Bulgaristan Aleviliğı XIII. yüz yıldan itibaren Sarı Saltık vasıtasıyla organize olmaya başlamıştır. Günümüzde, Bulgaristan sınırları içerisinde, daha çok Deliorman, Haskova ve Kırcaali’de Alevi nüfus yaşamaktadır. Sarı Saltık ile başlayan süreç, Seyyid Ali Sultan (Kızıldeli), Ali Koç Baba, Otman Baba, Akyazılı Sultan, Demir Baba ile devam etmiştir. Bahsedilenler Bulgaristan’ın değişik coğrafyasında faaliyet göstermiş ve Alevi düşüncesini yaymak için Tekkeler kurmuşlardır. Mesela Bulgaristan’ın güneyinde bulunan Hasköy şehrine beş kilometre mesafede bulunan Tekke köyünde halen “Otman Baba Türbesi” ve Tekkesi bulunmaktadır. Aynı şekilde kuzey Bulgaristan Razgrad iline bağlı İşperih (Kemallar) ilçesinde de “Demir Baba Tekkesi” bulunmaktadır.¹

Bu kültür, daha sonraları da varlığını sürdürmüştür. Ancak tıpkı Osmanlı İmparatorluğının mirasçısı olan Türkiye’de olduğu gibi Bulgaristan’da da değişimler etkisini göstermiş bundan Alevi-Bektaşiler de nasibini almıştır. Günümüzde küreselleşmenin sonucunda, çeşitli ekonomik krizler, göç olaylarına rağmen bu kültürü, anlama ve öğrenme şansını yakalamış bulunuyoruz.

Bulgar araştırmalarında “Alevi” (Aleyani) olarak adı geçen topluluğun varlığını koruyabilme nedeni genellikle onların dışarıya ve etrafını çevreleyen gruplara karşı olan izole yaşantıları gösterilmektedir. Aynı zamanda Alevi topluluklarının sosyal davranışları, simgeleri ve dili de buna katkıda bulunmuştur. Nesilden nesle bilgi aktarımı yeni nesillerce kabul edilmesini sağlamış ve bir takım değişikliklere rağmen günümüze kadar gelebilmiştir.

Biz yüksek lisans tezi olarak Bulgaristan’daki Alevilerle ilgili şimdiye kadar yapılan çalışmalardan farklı bir metot seçtik. Bir anket uygulamasına dayanan tezin evrenini Yablanovo Köyü olarak belirledik. Bunda etkili olan en önemli nedenlerden biri, Bulgaristan Sliven (İslimiye) iline bağlı bulunan

¹ Daha geniş bilgi için bk. **Otman Baba ve Velayetnamesi**, (haz. Hakkı Saygı), İstanbul 1996, s. 17 vd.; Lyubomir Mikov-Bojidar Alexiev, “Bulgaristan Bektaşî ve Kızılbâş (Alevi) Cemlerinde Görevli, Manevi Lider Olanların İsim, Lakap ve Adlandırılmaları”, **Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi III. Uluslararası Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Sempozyumu (30-31 Ekim 2009 Üsküp/Scopje=Hacı Bektaş Veli’nin tarihsel Kimliği, Düşünce Sistemi ve Etkileri**, (Edit. Gıyasettin Aytâş-Yusuf Doğan- B.A.Yeşilel), s. 213-223.

Yablanovo (Alvanlar) Köyü'nde iskan edenlerin hemen hepsinin Alevilerden oluşmasıdır. İkincisi ise Bulgaristan normlarına göre büyük sayılabilecek bir köy olmasıdır. Söz konusu köy, 1500 haneden oluşmakta ve 5000 civarında nüfusu olan bir yerleşim merkezi durumundadır. Buraya aynı zamanda İranlılar da ilgi göstermektedir. Köyde biri eski diğeri de yeni olmak üzere iki camii bulunmaktadır. Bunlardan yeni ve minareli olanı İranlılar tarafından finanse edilmiştir. Camii'nin imamı Bulgaristan Yüksek İslam Enstitüsü mezunu olup, beş vakit namaz kıldırmaktadır.

Araştırmamız bir giriş, üç bölüm ve bir sonuçtan oluşmaktadır. Giriş bölümünden araştırmanın konusu, sınırları, amacı, önemi ve kaynakları açıklanmıştır. Ayrıca araştırmanın temel kavramlarından biri olan Alevilik kavramsal çerçeve olarak kısaca işlenmiştir. Birinci bölümde Bulgaristan'daki Alevi-Bektaşilik'in kısa tarihçesi yapılmıştır. İkinci bölümde anket çalışmaları sonucunda ortaya çıkan betimsel istatistikler yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise bulgular ve öneriler yer almaktadır. Bu bölümde sorular kategorilere ayrılarak önce SPSS aracılığı ile tablo oluşturulmuş ve çıkan sonuçlar doğrultusunda yorumlanarak önerilerde bulunulmuştur.

Çalışma sürecinde, özellikle konu tespitinde ve yazım aşamalarında engin bilgilerinden yararlandığım, vaktini ayırıp gayretlerini esirgemeyen saygıdeğer hocam ve danışmanım, Prof. Dr. Mehmet DALKILIÇ Beyefendiye teşekkürlerimi arz ederim. Ayrıca gerek kaynak gerekse görüşlerinden yararlandığım Alvanlar köyü sakinlerine gönülden saygılarımı sunarım. Bununla birlikte Sliven Bölge müftüsü Akif Akif'e ve Alvanlar imamı Mehmedali Pıtırılı'ya araştırmamızda ve anket uygulamasında gösterdikleri yardımdan dolayı teşekkürü bir borç bilirim. Bu arada araştırmalarım süresince her fırsatta yanımda olan sevgili eşim ve çocuklarıma ayrıca teşekkür ederim.

Şabanali AHMED
KIRCAALİ-2012

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar	x
KISALTMALAR.....	xiii

GİRİŞ

ARAŞTIRMANIN KONUSU, ÖNEMİ, AMACI, METODU VE SINIRLARI

A- ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	2
B- ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI.....	4
C- ARAŞTIRMANIN ALANI VE SINIRLARI.....	6
D- ARAŞTIRMADA METOD VE KAYNAKÇA	8

BİRİNCİ BÖLÜM

BULGARİSTAN'DA ALEVİLİK (KISA TARİHÇE)

I- KAVRAMSAL ÇERÇEVE	11
1. SÖZLÜK ANLAMLARI	11
2. TERİM ANLAMLARI.....	11
II. BULGARİSTAN'DA ALEVİLİK-BEKTAŞİLİK	14
A- OLUŞUM SÜRECİ VE BALKANLARA GEÇİŞİ	14
B- ALVANLAR/YABLANOVO ALEVİ-BEKTAŞİLERİN ETNİK YAPISI	18
C- ALVANLAR KÖYÜ TARİHİ VE ALEVİLERİN YERLEŞMESİ	23
D- KÖYÜN İSİMLERİ	26
E- İDARE ŞEKLİ	28
F- DEMOGRAFİK YAPISI.....	29
G- SOSYAL VE KÜLTÜREL HAYAT	32
I- ALVANLAR KÖYÜNÜN BAYRAMLARI	33
1. Hidrellez	34
2. Ramazan Bayramı.....	35
3. Kurban Bayramı.....	35
4. Aşure	35
5. Kasım	36
6. Doğum, Evlilik ve Ölümle İlgili Törenler	36
a. Doğum.....	36
b-Evlilik.....	37
c-Ölüm	37

İKİNCİ BÖLÜM

BETİMSSEL İSTATİSTİKLER

I. TANIMLAYICI/BETİMSSEL İSTATİSTİKLER	39
1. ANKETE KATILANLARIN CİNSİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	39

2. ANKETE KATILANLARIN YAŞ DEĞİŞKENİ İÇİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	40
3. ANKETE KATILANLARIN DOĞUM YERİ DEĞİŞKENİ İÇİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	41
4. ÖĞRENİM DURUMU DEĞİŞKENİNE GÖRE DAĞILIM	43
5. GELİR DAĞILIMI.....	45
6. MEDENİ DURUM	46
6.1. MEDENİ DURUMUN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI.....	47
7. MESLEK DURUMU	48
8. DİL BİLGİSİ	50
8.1. Deneklerin Bulgarca ve Türkçe Bilgisi.....	50
8.2. Bulgarca Bilgisinin Cinsiyete Göre Dağılımı	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYO-KÜLTÜREL YAPI, ETNİK BARIŞ VE AYRIMCILIKLA İLGİLİ BULGULAR

1. ETNİK KİMLİK İLE İLGİLİ SORUNLAR.....	58
1.1. YABLANOVO'DAKİ ALEVİ-BEKTAŞİLERİN KENDİLERİNİ NASIL TANIMLADIĞI	59
1.2. YABLANOVO'DAKİ ALEVİ-BEKTAŞİLERİN TÜRKİYE'DEKİ YAKINLARI İLE İLİŞKİ DÜZEYLERİ	61
1.3. YABLANOVO'DAKİ ALEVİ-BEKTAŞİLERİN TÜRK TELEVİZYONLARINI SEYRETME SIKLIKLARI	63
1.4. ALEVİ-BEKTAŞİLERİN DİN ADAMLARININ EĞİTİM ALMASINI İSTEDİĞİ ÜLKELER.....	64
2. YABLANOVO ALEVİ-BEKTAŞİLERİNİN DİNİ DURUMLARI	65
2.1. TERCİH EDİLEN DİNİ YORUM VE MEZHEPLER.....	65
2.2. DİNDARLIK DURUMLARI	70
2.3. DİN EĞİTİMİ	71
3. ALEVİ-BEKTAŞİ SÜNNÎ İLİŞKİSİ.....	74
3.1. ALEVİLERİN SÜNNİLER HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ	75
3.2. SÜNNİLER, ALEVİ-BEKTAŞİLER HAKKINDA NASIL BİR DÜŞÜNCE VEYA YARGIYA SAHİPTİR?	77
3.3. ALEVİ-BEKTAŞİLERİN SÜNNİLERLE EVLİLİK İLİŞKİLERİ	78
3.4. TOPLU İBADET.....	79
3.5. DİNİ PROBLEMLERDE MÜRACAAT EDİLEN MAKAMLAR.....	80
3.6. ALEVİ-BEKTAŞİLER, ÇOCUKLARININ DİN EĞİTİMİ ALMASINI İSTEDİKLERİ KURUMLAR	82
3.7. İBADET VE SÜNNİ İMAM	83
3.8. KOMŞULUK İLİŞKİLERİ	84
3.9. ALEVİ-BEKTAŞİLERİN SÜNNİLERLE EVLİLİK DURUMU.....	87
3.10. TÜRKİYE ALEVİ DERNEKLERİ İLE YABLANOVO ALEVİ-BEKTAŞİLERİN İLİŞKİLERİ	89
4. YABLANOVO ALEVİ-BEKTAŞİLERİNİN PROBLEMLERİ	90
4.1. DİNİ PROBLEMLER	91
4.2. BULGARİSTAN ALEVİ-BEKTAŞİLERİNİN PROBLEMLER KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ	92
4.2.1. Bulgaristan'da Alevi-Bektaşiler Hızla Hıristiyanlaşıyor mu?	92
4.2.2. Alevi-Bektaşiler Eskiye Göre Daha Fazla Hıristiyanlaşıyor mu?	93
4.2.3. Bulgaristan Alevi-Bektaşilerine Türkiye Alevilerinin Yardım Etmesi.....	94
4.2.4. Bulgaristan Alevi-Bektaşileri İslam'ı Öğrenmek istiyor.....	95
4.2.5. Alevi-Bektaşileri ile Sünniler Arasındaki Önyargılar	96
4.3. YABLANOVO ALEVİ-BEKTAŞİLERİNİN SOSYAL ALANDAKİ SORUNLARI	96
4.3.1. İşsizlik ve Enflasyon	96
4.3.2. Haklar ve Özgürlükler	97
4.3.3. Dil Ve Din Öğrenimi	98
4.3.4. Yolsuzluk ve Rüşvet	98

4.3.5. Mezhep Çatışması	99
4.3.6. Demokratikleşme	99
4.3.7. Milli ve Dini Duyguların Zayıflaması	100
4.4. KURUMLARA GÜVEN SORUNU.....	101
4.4.1. Bulgaristan Başmüftüğü'ne Güven.....	101
4.4.2. Bulgaristan Hükümetine Güven Sorunu.....	102
4.4.3. Bulgaristan Cumhurbaşkanlığı Güven Sorunu.....	103
4.4.4. Bulgaristan Parlamentosu'na Güven Sorunu	104
4.4.5. Bulgaristan Emniyet Teşkilatına Güven Sorunu	104
4.4.6. Cemevlerine Güven.....	105
4.5. TÜRK KÖKENLİ MİLLETVEKİLLERİNİN ALEVI-BEKTAŞİLERİ TEMSİL DURUMU	106
4.5.1. Sosyal ve Kültürel Konularda Temsil Durumu	106
4.5.2. Hak ve Hukuk Konularında Temsil Durumu.....	107
4.5.3. Etnisite (Ayrımcılık) Konusunda Temsil Durumu	107
4.5.4. Eğitim Konularında Temsil Durumu	108
4.5.5. Dini Öğrenimi Konusunda Temsil Durumu	109
4.6. ETNİK VE SİYASAL PROBLEMLER	111
4.6.1. Etnik Ayrımcılık Sorunu	111
4.6.2. Etnik Tolerans Model Siyasetine Uygun Davranılmaması Sorunu.....	112
4.6.3. Tekrar Baskı Yapılabileceği Korkusu	114
4.7. TÜRK İSİMLERİNİN ZORLA DEĞİŞTİRİLMİŞ OLMASI SORUNU	115
SONUÇ.....	117
KAYNAKÇA	121

TABLULAR

TABLO 1: DENEKLERİN CİNSİYET DEĞİŞKENİ İÇİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	39
TABLO 1.1: DENEKLERİN CİNSİYETE GÖRE GRAFİKLE YÜZDE ORANLARI	39
TABLO 2: ANKETE KATILANLARIN YAŞ DEĞİŞKENİ İÇİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	40
TABLO 2.1: YAŞ GRUPLARI VE YÜZDE ORANLARI GRAFİĞİ	41
TABLO 3: DENEKLERİN DOĞUM YERİ DEĞİŞKENİ İÇİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	42
TABLO 3.1: DOĞUM YERİNE GÖRE YÜZDE ORANLARI GRAFİĞİ	42
TABLO 4: DENEKLERİN ÖĞRENİM DURUMU DEĞİŞKENİ İÇİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	43
TABLO 4.1: ÖĞRENİM DURUMUNU VE YÜZDE ORANLARINI GÖSTEREN GRAFİK.....	43
TABLO 4.2: DENEKLERİN ÖĞRENİM DURUMLARININ CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI.....	44
TABLO 4.3: DENEKLERİN ÖĞRENİM DURUMLARININ CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMINI GÖSTEREN GRAFİK	44
TABLO 5: DENEKLERİN EKONOMİK DURUM DEĞİŞKENİ İÇİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	45
TABLO 5.1: DENEKLERİN EKONOMİK DURUM DEĞİŞKENİ İÇİN YÜZDE DEĞERLERİ GRAFİĞİ.....	45
TABLO 6: DENEKLERİN MEDENİ DURUM DEĞİŞKENİ İÇİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	46
TABLO 6.1: MEDENİ DURUMU GÖSTEREN GRAFİK	46
TABLO 6.2: DENEKLERİN MEDENİ DURUMLARININ CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI.....	47
TABLO 6.3: DENEKLERİN MEDENİ DURUMLARININ CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMINI GÖSTEREN GRAFİK	47
TABLO 7: ANKETE KATILANLARIN AYRINTILI MESLEK DEĞİŞKENİ İÇİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	48
TABLO 7.1: DENEKLERİN AYRINTILI MESLEKLERİ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI	49
TABLO 7.2: DENEKLERİN AYRINTILI MESLEKLERİ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI GRAFİĞİ	49
TABLO: 8: BULGARCA VE TÜRKÇE BİLGİSİ	50
TABLO: 8.1: BULGARCA VE TÜRKÇE BİLGİSİ	50
TABLO 8.2: DENEKLERİN BULGARCA SEVİYESİNİN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI.....	51
TABLO 8.3: DENEKLERİN CİNSİYETE GÖRE BULGARCA VE TÜRKÇE BİLGİSİNİ GÖSTEREN GRAFİK	52
TABLO 9: DENEKLERİN CİNSİYETE GÖRE BULGARCA VE TÜRKÇE BİLGİSİNİ GÖSTEREN GRAFİK	52
TABLO 9.1: DENEKLERİN CİNSİYETE GÖRE BULGARCA VE TÜRKÇE BİLGİSİNİ GÖSTEREN GRAFİK	53
TABLO 9.2: BULGARCA BİLGİSİNİN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI	53
TABLO 9.3: BULGARCA BİLGİSİNİN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMINI GÖSTEREN GRAFİK.....	54
TABLO 10: TÜRKÇE BİLGİ SEVİYESİNİN FREKANS VE YÜZDE ORANLARI	54
TABLO 10.1: DENEKLERİN TÜRKÇE BİLGİ SEVİYESİNİN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIM ÇAPRAZ TABLOSU.....	55
TABLO 10.2: TÜRKÇEYİ NEREDEN ÖĞRENDİNİZ?.....	55
TABLO 11: DENEKLERİN DİNİ TERCİHİ	60
TABLO 11.1: YABLANOVO'DAKİ TÜRKLERİN TÜRKİYE İLE İLGİLİ HİSLERİ	60
TABLO 11.2: YABLANOVO'DAKİ TÜRKLERİN TÜRKİYE İLE İLGİLİ HİSLERİNİN YÜZDE ORANLARINI GÖSTEREN GRAFİK.....	60
TABLO 11.3: YABLANOVO'DAKİ ALEVÎ-BEKTAŞÎLERİN TÜRKİYE'DEKİ YALINLARI İLE İLİŞKİ DÜZEYLERİ	61
TABLO 11.4: DENEKLERİN TÜRKİYE'DEKİ YAKINLARI İLE İLİŞKİ DÜZEYLERİNİ GÖSTEREN GRAFİK	61
TABLO 11.5: DENEKLERİN YAŞAMAK İSTEDİĞİ ÜLKELERİN FREKANS VE YÜZDE ORANLARI	63
TABLO 11.6: YABLANOVO ALEVÎ-BEKTAŞÎLERİN TÜRK TELEVİZYONLARINI SEYRETME SIKLIKLARI	64
TABLO 11.7: YABLANOVO ALEVÎ-BEKTAŞÎLERİN DİN ADAMLARININ EĞİTİM ALMASINI İSTEDİĞİ ÜLKELER VE FREKANS VE YÜZDE ORANLARI.....	64
TABLO 11.8: ALEVÎ DİN ADAMLARININ DİNİ EĞİTİMLERİNİ ALINMASI İSTENEN MÜESSESELERİN FREKANS VE YÜZDE ORANLARI.....	65
TABLO 12: YABLANOVO ALEVÎ-BEKTAŞÎLERİNİN DİNİ TERCİHLERİNİN FREKANS VE YÜZDE ORANLARI	66

TABLO 12.1: GELENEKÇİ OLMA FREKANS VE YÜZE ORANLARI	66
TABLO 12.2: YENİLİKÇİ VE MODERN OLMA FREKANS VE YÜZE ORANLARI.....	67
TABLO 12.3: MİLLİYETÇİ-MUHAFAZAKAR OLMA FREKANS VE YÜZE ORANLARI.....	68
TABLO 12.4: DİNDAR OLMAK FREKANS VE YÜZE ORANLARI	68
TABLO 12.5: TÜRK OLMAK FREKANS VE YÜZE ORANLARI	69
TABLO 12.6: ALEVİ-BEKTAŞİ OLMAK FREKANS VE YÜZE ORANLARI	69
TABLO 12.7: MÜSLÜMAN OLMAK FREKANS VE YÜZE ORANLARI	70
TABLO 12.8: YABLANOVO ALEVİ-BEKTAŞİLERİNİN DİNDARLIK DURUMLARI.....	71
TABLO 12.9: DİN EĞİTİMİ YÜZDE VE FREKANSLARI	71
TABLO 12.10: DENEKLERİN DİN EĞİTİMİ YÜZDE ORANLARINI GÖSTEREN GRAFİK	72
TABLO 12.11: DİN EĞİTİMİNİ NEREDEN ALDIĞINI GÖSTEREN FREKANS VE ORANLARI	73
TABLO 12.12: DİNİN GÜNLÜK HAYATTAKİ ETKİSİNİ GÖSTEREN FREKANS VE ORANLARI	74
TABLO 12.13: DİNİN GÜNLÜK HAYATTAKİ ETKİSİ KONUSUNDA YÖNELTİLEN SORUYA VERİLEN CEVAPLARIN YÜZDE ORANLARINI GÖSTEREN GRAFİK	74
TABLO 13: ARKADAŞ SEÇİMİNDE ÖNEMLİ OLAN HUSUSLARI GÖSTEREN FREKANS VE ORANLARI	75
TABLO 13.1: ALEVİ-BEKTAŞİLERİN SÜNNİLER HAKKINDAKİ DÜŞÜNCE VEYA YARGILARI	76
TABLO 13.2: ALEVİLERİN SÜNNİLER HAKKINDAKİ DÜŞÜNCE VE YARGILARINI GÖSTEREN GRAFİK	76
TABLO 13.3: SÜNNİLER, ALEVİ-BEKTAŞİLER HAKKINDA NASIL BİR DÜŞÜNCE VEYA YARGIYA SAHIPTİR?... 77	
TABLO 13.4: SÜNNİLER, ALEVİLER HAKKINDAKİ DÜŞÜNCE VE YARGILARINI GÖSTEREN GRAFİK.....	78
TABLO 13.5: ALEVİ-BEKTAŞİLERİN SÜNNİLERLE EVLİLİK/NİŞANLILIK DURUMU.....	78
TABLO 3.6: ALEVİ-BEKTAŞİLERİN SÜNNİLERLE EVLİLİK VEYA NİŞANLILIK DURUMUNU GÖSTEREN GRAFİK 79	
TABLO 13.7: TOPLU İBADET İÇİN GİDİLEN YERLERİN FREKANS VE YÜZDE ORANLARI.....	80
TABLO 13.8: ALEVİ-BEKTAŞİLERİN TOPLU İBADET İÇİN GİTTİKLERİ YERLERİ GÖSTEREN GRAFİK.....	80
TABLO 13.9: ARKADAŞ SEÇİMİNDE ÖNEMLİ OLAN HUSUSLARI GÖSTEREN FREKANS VE ORANLARI	81
TABLO 13.10: ÇOCUKLARIN DİN EĞİTİMİNİ ALMASI İSTENİLEN KURUM VE KİŞİLERİ GÖSTEREN FREKANS VE YÜZDE ORANLARI	83
TABLO 13.11: ALEVİ-BEKTAŞİLERİN SÜNNİ İMAM ARKASINDA NAMAZ KILIP-KILMAYACAĞI.....	84
TABLO 13.12: ALEVİ-BEKTAŞİLERİN SÜNNİ İMAM ARKASINDA NAMAZ KILIP-KILMAYACAĞI KONUSUNDAKİ YÜZDE ORANLARINI GÖSTEREN GRAFİK	84
TABLO 13.13: KOMŞUNUN SÜNNİ OLMASI.....	85
TABLO 13.14: KOMŞUNUN ALEVİ-BEKTAŞİ OLMASI	85
TABLO 13.15: KOMŞUNUN MÜSLÜMAN VE AHLAKLI OLMASI	86
TABLO 13.16: KOMŞUNUN HİRİSTİYAN OLMASI	87
TABLO 13.17: DAMADIN VEYA GELİNİN SÜNNİ OLMASI	87
TABLO 13.18: DAMADIN VEYA GELİNİN ALEVİ-BEKTAŞİ OLMASI.....	88
TABLO 13.19: DAMADIN VEYA GELİNİN MÜSLÜMAN VE AHLAKLI OLMASI	88
TABLO 13.20: DAMADIN VEYA GELİNİN HİRİSTİYAN OLMASI	89
TABLO 13.21: TÜRKİYE ALEVİ DERNEKLERİ VE YABLANOVO ALEVİ-BEKTAŞİLERİNE YARDIM DURUMU	90
TABLO 14: BULGARİSTAN'DAKİ ALEVİ-BEKTAŞİLERİN PROBLEMLERİ.....	91
TABLO 14.1: ALEVİ-BEKTAŞİLERİN DİNİ PROBLEMLER KONUSUNDA YÜZDE ORANLARINI GÖSTEREN GRAFİK	92
TABLO 14.2: ALEVİ-BEKTAŞİLERİN HİRİSTİYANLAŞMA KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ	93
TABLO 14.3: ALEVİ-BEKTAŞİLERİN ESKİYE GÖRE DAHA FAZLA HİRİSTİYANLAŞMASI KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ	94
TABLO 14.4: BULGARİSTAN ALEVİ-BEKTAŞİLERİNE TÜRKİYE ALEVİLERİNİN YARDIM ETMESİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ	95
TABLO 14.5: BULGARİSTAN ALEVİ-BEKTAŞİLERİ İSLAM'I ÖĞRENMEK İSTİYOR.....	95
TABLO 14.6: ALEVİLERLE SÜNNİLER ARASINDAKİ ÖNYARGILAR İLİŞKİLERİ OLUMSUZ ETKİLEMENDE MİDİR?	96

TABLO 14.7: ENFLASYON-İŞSİZLİK.....	97
TABLO 14.8: HAKLAR VE ÖZGÜRLÜKLER	97
TABLO 14.9: DİL VE DİN ÖĞRENİMİ	98
TABLO 14.10: YOLSUZLUK VE RÜŞVET	99
TABLO 14.11: MEZHEP ÇATIŞMASI	99
TABLO 14.12: DEMOKRATİKLEŞME.....	100
TABLO 14.13: MİLLİ VE DİNİ DUYGULARIN ZAYIFLAMASI.....	101
TABLO 14.14: BULGARİSTAN BAŞMÜFTÜLÜĞÜ'NE GÜVEN DURUMU	102
TABLO 14.15: BULGARİSTAN HÜKÜMETİNE GÜVEN DURUMU.....	103
TABLO 14.16: BULGARİSTAN CUMHURBAŞKANINA GÜVEN DURUMU	103
TABLO 14.17: BULGARİSTAN PARLAMENTOSUNA GÜVEN DURUMU	104
TABLO 14.18: BULGARİSTAN EMNİYET TEŞKİLATINA GÜVEN DURUMU	105
TABLO 14.19: CEMEVLERİNE GÜVEN DURUMU	106
TABLO 14.20: SOSYAL VE KÜLTÜREL KONULARDA	106
TABLO 14.21: HAK VE HUKUK KONULARINDA	107
TABLO 14.22: ETNİSİTE (AYRIMCILIK) KONUSUNDA.....	108
TABLO 14.23: EĞİTİM KONULARINDA.....	109
TABLO 14.24: DİNİ ÖĞRENİMİ KONUSUNDA	110
TABLO 14.25: ETNİK AYRIMCILIK (İKİNCİ SINIF VATANDAŞ MUAMELESİ)	111
TABLO 14.26: ETNİK AYRIMCILIK (İKİNCİ SINIF VATANDAŞ MUAMELESİ) KONUSUNDAKİ YÜZDE ORANLARINI GÖSTEREN GRAFİK	112
TABLO 14.27: ETNİK TOLERANS MODEL SİYASETİNE UYGUNLUK	113
TABLO 14.28: ETNİK TOLERANS MODEL SİYASETİ KONUSU YÜZDE ORANLARINI GÖSTEREN GRAFİK.....	113
TABLO 14.29: TÜRKLERE TEKRAR BASKI YAPILABİLECEĞİ KORKUSU.....	114
TABLO 14.30: TÜRKLERE TEKRAR BASKI YAPILABİLECEĞİ KORKUSU İLE İLGİLİ YÜZDE ORANLARINI GÖSTEREN GRAFİK	115
TABLO 14.31: ZORLA İSİM DEĞİŞTİRMEYEN RAHATSIZLIK DURUMU	116
TABLO 14.32: ZORLA İSİM DEĞİŞTİRME KONUSUNDAKİ YÜZDE ORANLARINI GÖSTEREN GRAFİK	117

KISALTMALAR

a.g.e.	:	Adı Geçen Eser
a.g.m.	:	Adı Geçen Makale
a.g.md.	:	Adı Geçen Madde
a.y.	:	Aynı Yer
AÜİF	:	Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Bkz.	:	Bakınız
Bs.	:	Basım
Bsk.	:	Baskı
C./c.	:	Cilt
çev.	:	Çeviren
DİA	:	Diyanet İslam Ansiklopedisi
ed.	:	Editör
haz.	:	Hazırlayan
ilv.	:	İlave
Krş.	:	Karıştımız
Nşr.	:	Neşreden
red.	:	Redaktör
s.	:	Sayfa/Sayfalar
t.y.	:	Basım Tarihi Yok
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TDV	:	Türkiye Diyanet Vakfı
Thk.	:	Tahkik Eden
trc.	:	Tercüme Eden
v.d.	:	Ve Devamı
v.diğ.	:	Ve Diğerleri
y.y.	:	Basım Yeri Yok/Yayımcı Yok
Yay.	:	Yayımlar

GİRİŞ
ARAŞTIRMANIN KONUSU, ÖNEMİ,
AMACI, METODU VE SINIRLARI

A- ARAŞTIRMANIN KONUSU

Günümüzde veya geçmişte Bulgaristan’da yaşayan Kızılbaşlar, Alevîler, kültürel bir grup olarak, alan araştırmasına henüz konu edilmemiştir. Bu bağlamda özellikle Bulgaristan’daki Yablanovo (Alvanlar) Köyü, tezimize konu edilecek nitelikleri taşımaktadır. Bunun en temel sebebi, söz konusu köydeki nüfusun tamamına yakınının Alevî olduğunu söylemesidir. Ayrıca Yablanovo Alevî gelenek, görenek ve inançlarını Bulgaristan topraklarında koruyup yaşatan, dini inanç, örf ve adetlerini muhafaza eden en önemli topluluğun yaşadığı köylerden biridir. Dini konularda, inanç ve ibadetlerde Yablanovo Alevîlerinin düşüncelerinin derli toplu bir şekilde görülmesi ve onların ortak görüşlerini veya ayırdıkları noktaların tespit edilmesi, Kızılbaşlık/Alevîlik konusunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı kanaatindeyiz.

Çalışmamızı hazırlamaya çalışırken öncelikle konunun sınırlarını çizmek açısından tezin başlığını “**Bulgaristan’da Alevilik (Yablanova (Alvanlar) örneği)**” olarak belirledik. Kaynaklara ulaşma çabalarımız esnasında bazı Alevîlerle de yüz yüze görüşerek yardımlarına başvurduk. Kaynak toplama ve anket doldurma faaliyetlerimizi genellikle Yablanovo sınırları içerisinde oluşturduk. Temin ettiğimiz eserlerin bir kısmının bizzat Yablanovo (Alvanlar)’da yaşayanlar tarafından derlenmesi konumuz açısından ayrı bir önem taşımaktadır.

Ayrıca ulaşabildiğimiz kaynaklarda bazı yazarların diğer mezhep mensuplarını eleştiren ve özellikle Yablanovo’yu ön plana çıkarmaları bir açıdan önem taşısada diğer açıdan objektif olmaya çalıştık. Şahıslara ait görüşlere, özel mülakatlara ve uygulamalı araştırmamızın toplumun genel konjonktürünü yansıtacak düzeyde olduğunu belirtmekte fayda var. Yablanovo (Alvanlar)’lı Alevîlerin yazmış oldukları kitaplar Yablanovo Alevî temel kaynakları sayılan ve özellikle o köyde yetişip araştırma yapanlar kaynak eserlere dayandığı ve dedelerin yönlendirmelerini ortaya koyarken bu kaynaklardan istifade ettikleri için konuların anlatımında genel olarak benzeşmeler görülmektedir.

Bu çalışmamızda aynı konu üzerindeki tekrarlar yerine birbirleriyle farklı olan hususları belirtmeyi daha uygun bulduk. Gelenekleri, inanç sistemleri ve

uygulamaları genellikle şifahi olarak günümüze kadar gelmiş olan Bulgaristan Alevîleri hakkında yazılı kaynak bulmak çok güç olmaktadır. Var olan kaynaklar genellikle Bulgarca içeriklidir. Sözlü geleneğe dayalı olarak gelen ve yazılı kaynakları son dönemlerde ortaya çıkan Bulgaristan'daki Alevîlik'i, daha çok tarihi verilere dayanmaktadır. Alan araştırması veya anket uygulaması şeklinde bir araştırma neredeyse hiç bulunmadığı gibi komünizm sürecini yani baskı ve zorlama dönemini yaşadığı için korku veya ihtiyattan dolayı dini uygulamalara neredeyse yer verilmemiştir.

Araştırmacıların kaynakları okuyamamaları ve bunları sadeleştirerek günümüz insanının anlayacağı bir şekilde kitaplaştırmamaları Bulgaristan'daki Alevîliği anlama ve yorumlama açısından en önemli problemi teşkil etmektedir. Günümüzde Bulgaristan Alevîliği ile ilgili Bulgar araştırmacıların yaptığı çalışmalar gittikçe artmakla birlikte, İslam mezhepler tarihi metodolojisinin kullanılmaması nedeniyle genellikle doğru sonuçları yansıtmadığı görülmektedir. Bu yüzden söz konusu alanla ilgili yapılan çalışmaları okuyanların, çoğu zaman olayı tam olarak anlayamaması sorunu ile karşılaşmaktadır. Son zamanlarda Türkiye Alevî dernek ve vakıfları tarafından bazı toplantılar yapılmış ve Alevîliğin esasları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu toplantılarda Alevîlikle ilgili birçok konuya değinilmiş ve adlarından da anlaşılacağı üzere dedeler, babalar ve ozanların görüşlerine yer verilmiştir. Ayrıca Alevî dernek ve vakıfları tarafından çıkarılan bazı dergilerde değişik konularda makaleler yayınlanmış ve dağıtılmıştır.

Çalışmamıza Yablanovo (Alvanlar) Alevîleri ve orada uyguladığımız anketle sınırlandırdık. Eserlerini inceleme fırsatı bulduğum çalışmalar ve anket uygulaması ve Alevî dedelerinin tutumundan hemen hemen tamamı geçmişte ve günümüzde Alevîlerin birçok sıkıntı ile karşılaştıklarını; kimlik sıkıntısı çektiklerini devletin ve kurumlarının bunların halli yolunda hiçbir girişimlerinin olmadığını ifade etmektedirler. Geçmişte birçok alanda mahrumiyetlerin gerçekleştiğini ifade eden dedeler ayrıca devlet ve Bulgaristan Alevî toplumu tarafından halihazırda yapılması gereken düzenlemeler ve çalışmalar ile ilgili de bir takım öneriler sunmaktadırlar. Biz bu görüşleri, çalışmamızın bulgular

bölümünde ilgili soruları değerlendirdiğimiz yerlerde öneri olarak sunmaya çalıştık. Sonuç itibarıyla konumuz Alvanlar Köyü Alevîleri hakkında bir anket çalışmasına dayanmaktadır. Söz konusu ankette yer alan sorular, Kimlik, gelenek görenek, dini durum, sosyal ve kültürel durum gibi konuları içermektedir. Sonuç olarak çalışmamız, Bulgaristan'daki Alevîleri genel esasları çerçevesinde ve Alvanlar Köyü bağlamında tanımayı konu edinmektedir.

B- ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI

Bu, ankete dayalı bir araştırma olup, öncelikle Bulgaristan'daki Alevilerin yapısında dinden doğan statüyü tespit amacını taşımaktadır. Bu bağlamda onların yaşamları, Sünnilerle ilişkileri açısından, Bulgaristan Yablanovo (Alvanlar) çerçevesinde anket uygulaması şeklinde ele alınmıştır. Yablanovo Alevîlerinin günümüzde sergiledikleri dini inançlar, tutumlar, davranışlar ve gruplaşmaları betimsel ve tipolojik olarak incelemesi, din ile tarihi-kültürel yapılar, koşullar ve değişimler arasındaki karşılıklı ilişkileri etkileri ve tepkileri ortaya çıkarmak oldukça önemli bir husustur. Ayrıca bu çalışma Alevi-Bektaşilerin Bulgaristan'ın genel yapısıyla bütünleşme oranlarını ve alanlarını, bütünleşmeye olumsuz etki yapabilecek faktörler varsa bu faktörleri ve etkilerini tespit etmeyi amaç edinmektedir.

Böylelikle, Bulgaristan'da dinden doğan bir Alevi grubun Türk-Sünni ve Bulgar toplumunun genel yapısıyla hangi açılardan ve hangi ölçülerde bir bütünlük sağladığını, Alevi ve Sünniler arasındaki ilişkiler bakımından Bulgaristan Yablanovo (Alvanlar) örneklemede daha derinlemesine ve çeşitli boyutlarıyla ortaya koymak mümkün olacaktır. Diğer taraftan böyle bir araştırmayla anket uygulamalı kısımdan elde edilen verilerden hareketle, Bulgaristan'daki Alevilerin toplum yapı tipleri ile din arasındaki bağların nasıl bütünleştiği veya farklılaştığı konusunda genellemelere gidilerek, Mezhepler tarihi çalışmalarına katkıda bulunmak hedeflenmektedir.

Bulgaristan'da yapılan Aleviler hakkındaki araştırmalar mezhepler tarihi açısından ele alınmamış incelenmemiştir. Konuyla ilgili Şimdiye kadar yapılan çalışmalar daha çok özellikle de Bulgar araştırmacıların çalışmaları yaşayan toplum yapısı ve dinden soyutlanmış bir biçimde çalışmalar niteliğindedir. Zaten Bulgaristan'da mevcut farklı mezheplere yönelik çalışmaların yetersizliği hemen ortaya çıkmaktadır. Oysa günümüzde sosyal, siyasi ve kültürel hareketliliklerin hızlı ve çok boyutlu olarak cereyan etmesi, mezhep meselesini gündemde tutmaktadır. Alevilik-Bektaşilik bağlamında Bulgaristan söz konusu olduğunda bu durum daha da önem kazanmaktadır. Mezhep veya kültürel anlayışlar, bulunduğu toplumlarda hem sosyal bütünleşmesini sağlayan, hem de o toplumda derin ayrılmalar ve farklılaşmalara neden olan unsur olabilmektedir. Ancak dinin yapıcı ve birleştirici rolü ayrılık ve parçalayıcı fonksiyonunu kat kat aşmakta olup, her ne kadar toplumdaki birleşmenin ve bütünleşmenin temini, dinin ne niyeti ne de asıl gayesi olmamakla birlikte din, neticede sosyal bütünleşmeyi istemiştir.

İslam Dünyası söz konusu olduğunda incelenecek olan kültürel grupların başında Alevilik-Bektaşilik gelmektedir. Özellikle dini inançlar ve uygulamalardaki farklılıklar, Aleviler ile diğer mezhep mensupları arasında daima tartışılabilen konular arasında yer almıştır. Bu durum günümüzde de devam etmektedir.

Araştırma konusu oldukça önemli bir unsuru içermektedir. O da Şudur: Mezhep ve düşünce farklılığı geçmişte olduğu gibi bugün de oluşumların yapısını, inanç ve kültürümüzün ana unsuru ve dinamiği olma özelliğini korumaktadır. İnanımızın değer yargılarının, ilişkilerini ve ahlaki hayatının oluşması ve Őekillenmesinde temel işlevini sürdürmektedir. Bu nedenle tarihçiler, değişen değer ve kültürel Őartlar içinde dini olayları da toplumsal bir olgu olarak kabul edip araştırmak, yine dini inanç, tutum ve davranışların da ne gibi değişmelerden geçmekte olduğunu özellikle anket türü araştırmaların konusu yapmak zorunluluğu duymaktadırlar. Zira din, kutsal ilişkilerimizi düzenlemenin yanında, aynı Şekilde değerler sisteminin ve normların Őekillenmesinde en etkin kurumlardan biridir. Bu bakımdan Mezhepler tarihi araştırmalarında, büyük bir

titizlikle ve anlayışla mezheplerin, toplumda ortaya çıkan şekilleri altında ele alınması gereken çok önemli bir gerçekliktir.

Bu araştırma, Bulgaristan'da İslam coğrafyasında doğan bir grup olan Alevîlerin Türk-Sünni toplum yapısı ile olan bütünleşmesini inceleyecek olması açısından önemlidir. Bu bağlamda araştırmada elde edilecek verilerin, dünyada ve Bulgaristan'da meydana gelen siyasi, sosyal, kültürel vb. gelişmeler ve değişmeler karşısında, Alevî toplumunun dini inanç, düşünce ve davranışlarında ortaya çıkan etki ve tepkilerin tespitine katkı sağlayacağı açıktır. Dolayısıyla da Bulgaristan'da Alevi-Bektaşî ve Sünniler arasındaki ilişkilerin tarihsel boyutundan hareketle günümüzdeki durumunu objektif ve bilimsel veriler doğrultusunda ortaya koyacaktır.

Bütün bunlardan dolayı çalışmamızda, Bulgaristan'da Müslümanlar arası ilişkilerin daha doğru değerlendirilmesi, farklı dini anlayışların sosyal ve dini yapılarının objektif bir şekilde ortaya konulması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca İslam inanç ve gelenekleriyle şekillenmiş olan bir toplumda, mezhepler tarihi çerçevesinde, mezhep ve grupların din anlayışlarını yine mezhepler tarihi perspektifleri doğrultusunda tespit etmek de aynı şekilde önemli bir husustur. Bu açıdan Bulgaristan'daki dini ve kültürel gruplar üzerine yapılacak olan anket araştırmalarının ne derece gerekli olduğu, özellikle Alevî-Sünni ilişkileri açısından dikkate değer bir gerçektir.

C- ARAŞTIRMANIN ALANI VE SINIRLARI

Her araştırma, özellikle de ampirik araştırmalar, kullandıkları örneklem ile sınırlı olduklarından, bu araştırmada da elde edilecek sonuçlar belirlenecek olan örneklem ile sınırlıdır. Araştırmamızın alan ve sınırları şu şekilde ifade edilebilir:

1. Araştırmamızda elde edilen sonuçlar, örneklemin temsil ettiği Bulgaristan Yablanovo (Alvanlar) ve komşu köylerinde yaşayan Alevilerle sınırlıdır. Ancak, elde edilecek verilerden hareketle, Bulgaristan'ının diğer bölgelerinde yaşayan Alevilerle ilgili olarak genellemelere ve karşılaştırmalara da gidilecektir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki Bulgaristan Alevi toplulukları temelde farklılık

göstermese de, tutuculuk ve değerleri önemseme açısından bölgesel olarak birbirlerinden farklılık arzeder.

Yablanovo (Alvanlar) Bulgaristan Alevileri arasında en dindarları sayılabilecek konumdadır. Bu itibarla da uzun zamandan beri İran'ın kendileriyle Şiiilik çerçevesinden yakından ilgilendiği bilinmektedir.

2. Araştırmamızda elde edilecek veriler, deneklerin verdikleri cevapların doğru olduğu varsayımıyla sınırlıdır.
3. Araştırmamız belirli bir evren üzerinde ve belirli bir zaman diliminde yapıldığından, araştırmada elde edilecek sonuçlar da kendi evreni ve zaman dilimi ile sınırlıdır.

Araştırma öncesi, kanıtlanmalarına gerek görülmeden doğru kabul edilebilecek olan önyargılar, bir anlamda denenmeyen kabuller olduklarından iyi tespit edilmeleri gerekmektedir. Çünkü araştırma sonuçlarının geçerliliği bu varsayımların doğruluğu ile orantılı olacaktır. Varsayımlar, araştırmanın üzerinde kurulduğu temeli oluşturmaktadırlar. Bu nedenle sağlam varsayımlara dayanmayan araştırmanın sonucu da çok sağlıklı kabul edilmemektedir. Diğer pozitif bilimlerde olduğu gibi sosyal bilimlerdeki araştırmalar da birtakım varsayımlara dayandırılır. Burada dikkat edilmesi gereken bir husus vardır. O da şudur: Söz konusu varsayımlar öncelikle mantıksal ve açık olmalı, tartışılır olmakla birlikte gerekçeleri bulunmalıdır. Başka bir ifadeyle varsayılan, deneyden bağımsız bir bilimsel araştırmanın temelinde yer alan bütün birimler için geçerli olduğu gözlenen öncül önermelerdir. Bir anlamda sorgulayan aklın aracıdır.

Bu araştırma, kuram ve uygulama bütünlüğünü sağlama açısından aşağıdaki varsayımlardan hareket etmektedir:

1. Bu çalışmada uygulanacak olan metot ve teknikler, araştırmanın modelini gerçekleştirecek güçtedir. Ayrıca örneklem ve bulguların Bulgaristan'daki Alevîlerin bilhassa Yablanovo'dakilerin sorunları, kültürel durumlar, bakış açıları, uygulamaları, dini düşünce ve yaşam tarzlarını ortaya koymakta yeterli olduğu düşünülmüştür.
2. Bulgaristan'daki Alevîlerin Sünnilerle ilişki ve bütünleşme açısından değerlendirdiğimizde, bazı faktörlerin ilişkiler ve bütünleşme veya kardeşliğe katkı sağladığı, bazı faktörlerin de ilişkileri koparıp

farklılaşmalara sebep oldukları varsayılmıştır. İlişki kurmada ve bütünleşmede katkı sağlayan faktörler; “ortak tarih ve ortak coğrafya, milli birlik, dini birlik, kültürel birlik ve Alevîlerle Sünniler arasında evlilik yapılabilen olması ve karşılıklı bakış açısı” olarak kabul edilirken, ilişkilerde ve farklılaşmada olumsuzluğa sebep olan faktörler de; “mezhep ve dini düşünce farklılığı, dini törenler için toplanılan mekan farklılığı gerçi Bulgaristan’daki aleviler halen camiyi, cemevinin önünde tutmaktadırlar. Bulgaristan’daki Alevîlerin kendi inanç esasları ve anlayışlarına göre din eğitim imkanı olmaması ve dini muameledeki farklılıklar” göz önünde bulundurulmuştur.

D- ARAŞTIRMADA METOD VE KAYNAKÇA

Bütün araştırmaların evreni araştırılacak konunun amaçlarına uygun olarak ortaya konması ve belirlenen kitlenin yapı itibariyle kendine özgü belirli değişken ve özelliklere ayrılarak tanımlanması gerekmektedir. Araştırmamızın evreni Bulgaristan Yablanovo (Alvanlar) Köyü olarak belirlenmiştir.

Herhangi bir gözlem alanına giren obje ya da fertlerin tümüne kitle denir. Herhangi bir kitlenin, belirli bir yolla seçilmiş daha küçük sayıdaki obje ya da fertlerin oluşturduğu gruba “örnek” denir. Örnekten edinilen bilgilere dayanarak kitle hakkında yargılarda bulunulur. Bütün alan araştırmalarında kitlenin tamamına ulaşmak hem zaman kaybına hem de ağır ekonomik maliyete sebep olmaktadır. Bu iki faktörün önüne geçilmesi için ana kitleyi temsil yeteneğine sahip olan ve evrenin bir modeli ya da örneği olan örneklem metodu kullanılmıştır. Örneklem üzerinde yapılan bir çalışma, tüm kitle üzerinde yapılan çalışmadan daha verimli olabilir. Çünkü araştırmada verilerin çokluğu değil, geçerli ve güvenilir olması daha önemlidir. Bu noktadan hareketle araştırmamız, kitleyi temsil ettiği varsayılan örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırmamızın örneklem grubu, 402 kişiden oluşmaktadır.

Araştırmamızın teorik kısmını oluşturan Kavramsal çerçevede Alevilik, Bektaşilik, Kızılbaşlık ve Bulgaristan’da Aleviler bölümünü ilgili Mezhepler tarihi kitapları, İslam Ansiklopedisi ve Bulgaristan’da Alevilerle ilgili eserler ve değişik yayın araçlarını kullandık. Birinci bölümde ise Bulgaristan Yablanovo

(Alvanlar) Köyü hakkında çıkmış eserlerden istifade ettik bu eserler genellikle Bulgarca ve yer yer mülakatlara yer verdik.

Araştırmamızın anket uygulamalı kısmını oluşturan ikinci ve üçüncü bölümde ise, anket, mülakat, katılarak gözlem ve araştırma metodu kullanılmıştır. Anket formu önce 46 soru olarak hazırlanmıştır. Bu anketler tesadüfi seçilen Aleviler üzerinde pilot veya ön uygulama olarak gerçekleştirilmiş, ön uygulamanın sonuçlarına bakılarak, anlaşılması güç görünen sorular anlaşılır hale getirilmiş, gereksiz görülenler çıkartılmış ve başka sorular ve seçenekler ilave edilmiş ve ankete son şekli verilmiştir. Yeni düzenleme ile oluşturulan anket soru sayısı aynı olmakla birlikte seçenek sayısı artırılmıştır.

Anket formları 470 adet çoğaltılmış ve dağıtılmış olmakla birlikte 420 adet geri dönmüş, bunlardan eksiksiz olan 402 tanesi SPSS programına aktarılmak suretiyle kullanılmıştır. Anketin uygulanması Mayıs-Temmuz 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Mülakatlar çerçevesinde değişik zamanlarda Sliven Bölge Müftüsü, köyde bulunan dede ve köyün önde gelenleri ile görüşmeler yapılmış, aynı zamanda köyün imamı Mehmedali PITIRLI anketlerin uygulanmasında ve mülakatlarda bize son derece yardımcı olmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM
BULGARİSTAN'DA ALEVİLİK
(Kısa Tarihçe)

I- KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Anadolu'daki Alevi toplulukları ile ilgili olarak tarih boyunca birbirinden farklı, fakat birbiriyle ilintili anlamlar ifade eden, Kızılbaşlık, Rafizîlik, Tahtacılar ve Bektaşilik gibi çeşitli kavramları kullanılmıştır. Bu kavramların bir kısmı bizzat Alevi topluluklarının kendileri tarafından, bir kısmı ise değişik mülahazalardan hareketle muhalifleri tarafından kullanılmıştır. Bunlardan bir kısmı Balkanlarda da bazı gruplar tarafından temsil edilmiştir. Konunun daha iyi anlaşılması amacıyla bu kavramları kısaca tanımlamak istiyoruz.

1. Sözlük Anlamları

Lügat yazarları Alevî kelimesinin “Ali'ye mensup” anlamına geldiğini ve kelimenin çoğul şeklinin Aleviyye ve Aleviyyûn olduğunu bildirmişlerdir.² Alevî terimi İslâm kültür tarihinde Hz. Ali soyundan gelenler mânasında, ayrıca siyâsî, tasavvufî ve itikadî anlamda kullanılmıştır. Hz. Ali soyundan, oğulları Hasan, Hüseyin, Muhammed b. Hanefiyye, Ömer ve Abbas vasıtasıyla gelenlere Alevî denilmiştir.³

2. Terim Anlamları

Konuyla ilgilenene bilginler Alevî kavramının Hz. Ali'ye bağlılık noktasında birleşen çeşitli dinî ve siyâsî gruplar için kullanılan bir terim olduğu konusunda görüş birliği halindedirler.⁴

Araştırmacıların verdiği bilgilere göre Emevler'in son dönemlerinden

² Mesela bk. Kadı Abdulcebbâr b. Ahmed, **Tesbitü Delaili'n-Nübüvve**, thk., Abdülkerim Osman, Beyrut, Darü'l-Arab, 1966, II, 377-380; Fığlalı, “Şiiliğin Doğusu ve Gelişmesi, **Şiilik Sempozyumu**, İstanbul 1993, s. 35-36; M. Emin Üner, “Alevilik, XVI. Yüzyıla Kadar Tarihi Gelişimi ve Yavuz Devri Osmanlı İlişkilerindeki Rolü, **Köprü**, İstanbul, Bahar sy. 98, s. 72; Esat Korkmaz, **Alevilik ve Bektaşilik Sözlüğü**, Anahtar Kitaplar yay., İstanbul 2005, s. 64; Abdulkadir Sezgin, “Türkiye Aleviliği, Alevilerde Liderlik ve Kavram Sorunu, **2023 Dergisi**, Ankara Aralık 2004, sayı 44, s.40; Ahmet Yaşar Ocak, “Alevî”, mad. **DİA**, İstanbul 1989, II, 368-369; İlyas Üzüm, “Kızılbaş” mad. **DİA**, İstanbul 2002, XXV, 546; Martin Van Bruinesen, **Kürtlük, Türklük, Alevilik**, (Çev. Hakan Yurdakul), İletişim Yay., İstanbul 2000, s. 117.

³ Fığlalı, a.g.m., **Şiilik Sempozyumu**, s. 35-36; M. Emin Üner, a.g.m., **Köprü**, s. 72; Esat Korkmaz, **a.g.e.**, s. 64; Abdulkadir Sezgin, a.g.m., s. 40; Ahmet Yaşar Ocak, a.g.m., II, 368-369; İlyas Üzüm, a.g.m., XXV, 546; Martin Van Bruinesen, **a.g.e.**, s. 117.

⁴ M. Emin Üner, a.g.m., **Köprü**, s. 72; Esat Korkmaz, **a.g.e.**, s. 64; Abdulkadir Sezgin, “Türkiye Aleviliği, Alevilerde Liderlik ve Kavram Sorunu, **2023 Dergisi**, Ankara Aralık 2004, sayı 44, s.40; Ahmet Yaşar Ocak, **DİA**, a.g.m., II, 368-369; İlyas Üzüm, a.g.m., **DİA**, XXV, 546.

itibaren Hz. Ali'nin soyundan gelenler, özellikle Hasan ve Hüseyin'in neslinden olanlar için şerif, seyyid, emîr gibi lakapların yanında, Alevî nisbesi de kullanılmaya başlanmış ve bu durum daha sonraki devirlerde de devam etmiştir. Günümüzde de aynı nesle bağlı olanlar veya bu iddiada bulunanlar aynı nisbeyi kullanmaktadır. Emevî ve Abbasî devirlerinde iktidara karşı Hz. Ali soyuna mensup çevrelerde beliren hareketlerde Alevî nisbesi kendini göstermiştir. Ancak kaynaklarda yer anal bilgilere göre bazen de Hz. Ali soyu ile hiçbir bağı bulunmayan çevrelerin, sadece hareketlerine nüfuz ve yaygınlık kazandırmak amacıyla kendilerini Alevîliğe nisbet etmişlerdir. Nitekim 255 (869) yılında Basra'da ortaya çıkan Zenc İhtilâli buna bir örnek teşkil eder.⁵

Araştırmacılar, İslâm siyasî tarihinde bu terimin ilk defa hilâfetle ilgili anlaşmazlıklar sırasında kullanılmaya başladığını kabul etmektedirler. Buna göre Hz. Peygamber'in vefatını müteakip ortaya çıkan ve üçüncü halifenin öldürülmesinden sonra da şiddetlenen hilâfet münakaşalarında Ali tarafını tutanlara el-Aleviyye veya şîatü Ali, bunların karşısındaki gruplara da el-Ömeriyye, el-Osmâniyye denilmiştir. Yine bilginler bu anlamıyla Alevî teriminin Hz. Ali taraftarlarından oluşan siyasî topluluğu ifade ettiği konusunda ittifak halindedir. Fakat araştırmacılar başka bir noktaya dikkatleri çekmişlerdir. O da şudur: Abbâsîler'in iktidarı boyunca merkezî idarenin zayıflaması sonucu İslâm dünyasının muhtelif yerlerinde ortaya çıkan ve mahallî idareyi ellerine geçiren veya müstakil devletler kurabilen sülâleler de kendilerinin Hz. Ali soyuna mensup olduklarını göstermek üzere Alevî nisbesini kullanmışlardır. Bunun tarihte birçok örneklerinin bulunduğunu bildiren araştırmacılara göre, Fas'taki İdrîsîler ve bizzat Alevî nisbesini taşıyan sülâle, Mısır'daki Fâtımîler, Yemen'deki Süleymânîler ve Ressîler, Kuzey İran'daki Zeydîler, Amül'deki Hasenîler ve İspanya'daki Hammâdîlerin kendilerini Alevî devletler olarak gösterecekleri de bunların çoğunun gerçekte Hz. Ali'nin soyu ile herhangi bir neseb bağlarının bulunmadığı ogün bilinmektedir.⁶

⁵ Abdulkadir Sezgin, "Türkiye Aleviliği, Alevilerde Liderlik ve Kavram Sorunu, **2023 Dergisi**, Ankara Aralık 2004, sayı 44, s.40; Ahmet Yaşar Ocak, a.g.m., **DİA**, _ II, 368-369; İlyas Üzüm, a.g.m., **DİA**, XXV, 546.

⁶ Kadı Abdulcebbar b. Ahmed, **Tesbitu Delaili'n-Nübüvve**, II, 377-380.

Araştırmacılar Alevî teriminin tasavvufta da bazı tarikatların ortak adı olarak kullanıldığını bildirmektedirler. Buna göre tasavvufun XI. yüzyıldan itibaren tarikatlar şeklinde teşkilatlanmasından sonra bunlardan bazıları silsilelerini çeşitli maksatlarla Hz. Ali'ye dayandırdıkları için “Alevî tarikatlar” diğer ismiyle ‘Berkilik tarikatı’ diye tanınmışlardır. Nitekim Kâdiriyye ve Rifâiyye'nin bunlardan olduğu bilinmektedir.⁷

İslam mezhepleri tarihi açısından Alevî teriminin asıl anlamını kazandığı ve yaygın olarak kullanıldığı saha, Hz. Ali hakkında beslenen inançlara dairdir. Buna göre konuyla ilgilenen bilim adamları Şîîler ve Şîa içinde yer aldıkları kabul edilen bazı mezheplerin Alevî nisbesini aldığını ifade ederler. Bu yüzden Zeydiyye, İsnâşeriyye gibi mutedil Şîîler yanında Beyâniyye, İsmâiliyye ve Bâtıniyye mensupları Alevî diye bilinirler. Ancak günümüzde asıl Alevîler olarak tanınan iki itikadî grup bulunduğu belirtilmelidir. Bunlardan biri, bugün adı basın ve yayından sıkça duyulan ve genellikle Lübnan, Suriye, Hatay yörelerinde varlığını sürdüren Nusayrîlik, diğeri ise XIII. yüzyılda Anadolu'daki etnik ve sosyal dinî kaynaşmaların (senkretik) bir sonucu olarak ortaya çıkan ve XVI. yüzyılda Safevîler'in propagandası ile gelişen Kızılbaşlıktır. Bu mezhebe bağlı olanlar Osmanlı arşiv belgeleri ve vekâyi'nâmelerinde kızılbaş veya Râfîzîler diye geçmesine rağmen bunlar kendilerine Alevî nisbesini vermişlerdir.⁸

Alvanlar'daki Alevîler, kendilerinin çıkış noktasının Horasan-İran olduğunu ifade etmektedirler. Buna göre onlar Horasan kaynaklı Molla-Ali soyundan olduklarını iddia etmekte. Köylülerin en itibarlılarından Ahmed Mahrem (1889), Mehmedali Pıtırılı (1881) – uzun yıllar köyün imamlığını yapmış, Cemal Molla Hasanoğlu (1910) – uzun yıllar köyün ve o bölgedeki Alevilerin dedeliğini yapmış ve benzeri saygın kişilerden ulaşan bilgiler, onların atalarının Persli olduğunu iddia etmişlerdir. Onlar, söz konusu bilgilerin eski kaynak kitaplarda bulunduğunu ancak Osmanlı-Rus savaşı sırasında bu kaynak kitapların tahrip edilmesi veya önde gelenlerden köyü terk edenlerin kaynak eserleri de kendileriyle beraber götürmesi sonucu unutulduğunu iddia etmişlerdir. Diğer bir

⁷ İlyas Üzüm, “Kızılbaş” mad. **DİA**, İstanbul 2002, XXV, 546.

⁸ Mustafa Ekinci, **Anadolu Aleviliğinin Tarihsel Arka Planı**, Beyan Yayınları, İstanbul, 2002, s. 206; Hasan Basri Erk, **Tarih Boyunca Alevilik**, İstanbul 1954, s. 36-38.

iddiaya göre ise söz konusu eserler Osmanlının bölgeyi terk etmesinden sonra yeni Bulgar yönetimi tarafından el konulmuş ve imha edilmiştir.⁹

Bulgar Tarihçilere göre Alevilerin Balkanlar coğrafyasına gelmeleri veya gönderilmeleri Osmanlı'nın Anadolu coğrafyasında sorun yaşamasıyla ilgilidir. Onlara göre Alevi topluluğu isyankâr tavırları ve hür yaşamı sevmeleri ve onların orta Asya Türkmen boylarından oldukları iddia etmeleri buna sebep olmuştur. Bu durum Bulgar tarihçilerinin ilgisini çekmiş ve konuyla ilgili çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Bu görüşlerden kayda değer olan birkaç tanesini zikretmek konunun anlaşılmasını kolaylaştıracağı kanaatindeyim. Nitekim söz konusu Bulgar tarihçilerin görüşleri Alvanlar, Veretler ve Küçükler'de yaşayan Aleviler tarafından da benimsenmektedir.¹⁰

II. BULGARİSTAN'DA ALEVİLİK-BEKTAŞİLİK (Kısa Tarihçe)

A- Oluşum Süreci ve Balkanlara Geçişi

Bulgaristan'daki Alevilerin tarihi, Türklerin İslamlaşma süreci, Aleviliğin ortaya çıkıp gelişmesi, bunun Balkanlar'a intikali ve Bulgaristan'ın genel tarihi ile ilgi kurmadan yapılamaz. Araştırmacıların genel kanaatine göre Türkler X. Yüzyıldan itibaren kitleler halinde Müslümanlığı kabul etmeye başlamış olmakla birlikte, söz konusu İslamlaşma belli bir sürece yayılmış Türklerden yerleşik hayat sürenler İslam'ın temel inanç ve ibadet esaslarını büyük ölçüde öğrenme imkanı bularak Sünni kitleleri oluşturmuşlardır. Başlangıçta Emevilerin Arap milliyetçiliği ve kaba davranmaları sonucunda Arapların dışındaki milletler özellikle de Türkler, İslam dinini kabul etme hususunda isteksiz davranarak onlardan uzak durmuşlardır. Ancak Abbasilerin yönetimi ele geçirmesiyle ve yeni yönetimin Türk boylarını muhatab alarak elçiler göndermesi durumu

⁹ Христо Ников, **Щрихи към историята на с. Ябланово**, изд. Абагра 2010, стр. 71
¹⁰ Л. Миков, **Изкуство на хетеродоксните мюсюлмани в България (16 – 20 век). Бекташи и къзълбаши**, БАН,София,2005 г.,с.22; Р. Стойков, **Селища и демографски облик на Североизточна България и Южна Добруджа през втората половина на 16 век**, с. 35 / В „Известия на Варненското археологическо дружество” N-151, Варна 1964 г., с.100; Стр. Димитров, Н. Жечев, В. Тонев, „История на Добруджа”,т.3,София,1988 г., с.36.

değiştirmiştir. Abbasilerin Türklere sıcak ilgi ve alaka göstermesi onları İslam'a ısındırmaya yetmiştir.¹¹

Talas savaşında (751) Müslümanlarla Çinliler arasındaki savaşta Türkler, ilk defa Müslümanlar tarafında yer almışlar ve Emeviler döneminden kalan kötü ilişkilerin yerini dostluk almıştır. İslam'ı kabul, başlangıçta birey veya küçük kitleler halinde başlamış, ancak çok geçmeden yaygınlaşmaya başlamıştır. Nihayet ilk olarak idil Volga Bulgarları Hanlığı İslam'ı kabul etmiştir. Kabul tarihleri rivayete göre 922 yılında olmuştur. İslam'ı ikinci olarak kabul eden Türk devleti ise Karahanlılar olmuştur. Tarih konusunda farklı rivayetler olsa da muhtemel tarih 944 olarak geçmiştir. Karahanlılar'dan sonra zikredilmesi gereken üçüncü büyük Türk devleti ise Gazneliler'dir.¹²

Göçebe yahut yarı göçebe hayatı yaşayan Türkler ise bu yeni dini, asli hüviyetine yakın şekilde öğrenme ve uygulama imkanından yoksun kalmışlardır. Ancak İslam dinine dair yeni öğrendiklerini, eski inanç ve gelenekleriyle kaynaştırmaya çalışıp, ana kitleden başka bir ifade ile Sünnilerden farklı gruplar oluşturmuşlardır. Maverünnehir, Harezm, Horasan ve Azerbaycan bölgelerinde Kalenderi, Hayderi ve Yesevi adlarıyla anılan ikinci gruptaki zümreler, Sünni kitlelerle birlikte 11. ve 13. Yüzyıllarda Anadolu'ya göç edip, kendilerine uygun bölgelerde yaşamaya başlamışlardır. Söz konusu zümreler, başka bir ifadeyle yaygın İslami anlayıştan uzak olan Türkmenler, muhtelif sosyal ve iktisadi sebeplerle II. Gıyasedin Keyhüsrev zamanında Baba İlyas liderliğinde Selçuklu merkezi idaresine karşı kıyam hareketine girişmişlerdir (1240).¹³

Tarihe 'Babailik hareketi' adıyla geçen bu isyan başarıya ulaşmamışsa da kaçıp kurtulabilen taraftarları dayanışmaya sokmuş. Devam eden dönemlerde

¹¹ Ethem Ruhi Fırlalı, **Türkiye'de Alevilik-Bektâsilik**, İstanbul 1990, s. 74-75; Erol Güngör, **Tarihte Türkler**, İstanbul 1992, s. 64 vd.; Kutlu, Sönmez, **Türklerin İslamlaşma Sürecinde Mürcie ve Tesirleri**, Ankara 2000, s. 150; Adil Seyman, **Balkanlar'da Alevilik Bektâsilik**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2006, s. 8.

¹² İbnü'l-Esir, **el-Kâmil fi't-Tarih**, Beyrut, 1965, V, 449-450; Erol Güngör, **Tarihte Türkler**, s. 64-66.

¹³ Adil Seyman, **Balkanlar'da Alevilik-Bektâsilik**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2006, s. 9.

gelişen bir dizi siyasi ve sosyal olaylarla kitle, Kızılbaşlar ve Bektaşiler diye ikiye ayrılıp başka birtakım etkileşimler içine girerek varlığını sürdürmüştür.¹⁴

Burada belirtilmesi gereken önemli bir husus vardır. O da şudur: O dönemdeki ismiyle Babailer yahut daha sonra başkalarının kendilerine verdiği isimle Rafiziler ikiye ayrıldıktan sonra kendilerinin benimsediği adlandırma ile Kızılbaşlar ve Bektaşiler, bugün Bulgaristan diye bilinen ülkeye ilk defa ne zaman gelmiş ve hangi bölgelere yerleşmişlerdir? Bu hususta ancak sınırlı şeyler söyleme imkanı vardır. Öncelikle belirtilmelidir ki Babailer isyanına tahsis edilmiş çalışmalarda kıyamdan kaçıp kurtulandan bazı oymakların Balkanlar'a geçtiğine dair kayıtlardan söz edilmemekle birlikte bugün Kuzeydoğu, Güney ve Güneydoğu Bulgaristan'da yaşayan Alevilerin yarısından fazlası kendilerini Alevi üst kimliği içinde 'Babai' diye anmaktadırlar. Bunların sosyal yapı bakımından Babai ayaklanmasına katılanlarla aynı olduklarında hiçbir şüphe yoktur. Bunların hiç değilse bir bölümünün bu isyan sonrası gelmiş olabileceklerini kabul etmek gerekir. İster bu olayla ilgili olsun ister sebebi bilinmezliğini korusun, kaynaklarda Osmanlıların henüz Rumeli'ye geçmeden önce oralara Selçuklular zamanında giden Müslüman Türklerin bulunduğu açık olarak belirtilmektedir. Buna göre 622/1263 tarihinde 'kendi namını haiz olan ailenin kurucusu Michael Palaeologus, Selçuklular sarayında bir ilticagah bulduktan ve Konstantiniye'ye dönüşünde Bizans tahtının meşru varisi J. Laskeris'in gözlerini oyduktan sonra on bin veya on iki bin dolayında Türkmen'den meydana gelen bir muhacir fırkası Sarı Saltık Dede'nin maiyyetiyle Karadeniz'in batı sahilinde Dobruca bölgesine yerleşmişlerdir.¹⁵

Hacı Bektaş Veli'nin çağdaş ve taraftarlarından biri olduğu muhakkak olan Sarı Saltık'ın ve beraberinde getirdiği Türkmenlerin Babai, bugünkü ifadeyle Alevi oldukları ve bugün Kuzeydoğu Bulgaristan'da bulunan Aleviler'in (buna ayrıca Romanya'da Babadağ çevresi Alevilerini de eklemek gerekir) nüvelerini

¹⁴ Fuat Köprülü, **Anadolu'da İslamiyet**, İstanbul 1996, s. 86-87; Ahmet Yaşar Ocak, **Babailer İşyanı**, s. 117-135; Melikoff, **Uyur İdik Uyardılar**, s. 208.

¹⁵ Evliya Çelebi, **Seyahatnâme**, (haz. Mümin Çelik), İstanbul 1995, II, 447-452; Halil İnalcık, **Türkler ve Balkanlar**, s. 9; Aleksandre Popovic, **Balkanlarda İslâm**, (trc. Komisyon), İnsan Yayınları, İstanbul 1995, s. 10; M.Türker Acaroğlu, **Deliorman Türkleri Üzerine Bir İnceleme, Bulgaristan Türkleri Üzerine Araştırmalar**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999, s. 98 vd.

teşkil ettikleri kuvvetle muhtemel görünmektedir.¹⁶ Bulgaristan'ın kuzeydoğu mıntıkasıyla ilgili yer alan söylemler ve bilgiler çerçevesinde bölgenin alevileri Horasan bölgesi halklarından oldukları ve XIII. Yüzyılın ikinci yarısından sonra Sarı Saltık Dede ile buralara geldiklerine inanılmaktadır.¹⁷

Bugünkü Bulgaristan'ı oluşturan topraklara karşı ilk Osmanlı fütuhâtı I. Murat zamanında başlamıştır. Padişah tarafından görevlendirilen Lala Şahin 1363'de Filibe ve Zağra'yı ele geçirmiş, 1372'de Sofya hariç mücavir havali fethedilmiş, 1385'te de Sofya uzun mukavemetten sonra teslim olmuştur. Nihayet 1392'de Yıldırım Bayezid Bulgaristan'ın tamamen fethetmek üzere büyük oğlu Süleyman Çelebi komutasında bir ordu sevk etmiş, ordu başkent Tırnova'yı muhasara edip aldıktan sonra Patrik'i de esir ederek bütün Bulgaristan'ı Osmanlı topraklarına katmıştır (1393). Bu çerçevede fethedilen bölgelerin Türkleşmesi amacıyla Anadolu'dan Balkanlara iskan politikası yürürlüğe koyulmuştur. Hiç şüphe yok ki bunlar içerisinde bugünkü Alevî-Bektaşîlerin ataları ve muhtelif aşiretler de vardı.¹⁸

Fetihten itibaren beş asır gibi uzun bir dönem Osmanlı idaresinde kalan Bulgaristan'da asıl köklü iskan faaliyetleri XV. ve XVI. Yüzyıllarda gerçekleştirilmiştir. Bulgaristan Alevî-Bektaşîlerinin büyük bir kısmı da bu faaliyetler sırasında bölgeye yerleşmişlerdir. Yapılan çalışmalarda, işaret edilen yüzyıllarda Naldöken, Ofcabolu, Vize ve Kocacık gibi muhtelif Türkmen taifelerinin başta Deliorman bölgesi olmak üzere öteki Balkan muhitleriyle birlikte Bulgaristan'da iskana tabi tutuldukları belirtilmektedir.¹⁹

Kaynaklar XVI. yüzyılın hemen başında Deliorman bölgesinde büyük değişimlerin yaşandığını ve buranın bir Müslüman-Türk bölgesi haline geldiğini bildirmektedir. Köylere yerleştirilen Türklerin çoğunun gönüllü olarak küçük

¹⁶ İlyas Üzüm, *Günümüz Bulgaristan Aleviliği*, İstanbul 2005, s. 26

¹⁷ L. Mikov, *Bulgaristan'da Alevi-Bektaşî Kültürü*, İstanbul 2008, s. 106 vd.; B. Alexiev, "Kız Ana Sultan i Problemit Za Jenskoto Naçalo v İslamskiya Mistitsizim", *Bilgarski Folklor*, 2003, sy. 2-3, s. 104-117.

¹⁸ Mehmet İbşirli, *Klasik dönem Osmanlı Devlet Teşkilatı, Osmanlı Devleti Tarihi*, Feza Gazetecilik, İstanbul 1999, I, s. 225.

¹⁹ Mesela bk. Sema Altunan, *XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Rumeli Yürükleri ve Naldöken Grubu*, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Eskişehir 1999.

Yörük cemaatleri ve aile grupları halinde geldikleri düşünülmektedir. Bunların büyük kısmı, muhtemelen Yavuz Sultan Selim'in Alevî temayüllü gruplar üzerindeki baskısından ve Kalenderoğlu isyanının (1527) bastırılmasından sonra gelen göçmenlerdir. Göç edenlerin Bektaşî/Alevî yapısı Abdallar, Işıklar, Sofular vb. köy isimlerinden de anlaşılmaktadır.²⁰ Öte yandan söz konusu oymakların mezhebi kimliklerine ait yeterli bilgimiz olmamakla birlikte, en azından bunlara bağlı bazı aşiretlerin bugünkü Alevîlerin ataları olduklarını ifade etmek gerekir. Zira bu oymaklarda kullanılan Mansurlu, Bektaşlı, Sofular, Işıklar, Karalar, Abdallar gibi Kızılbaş veya Alevi-Bektaşî oldukları kesin olan köy isimleri bunu teyit etmektedir.²¹

B- Alvanlar/Yablanovo Alevî-Bektaşîlerin Etnik Yapısı

Başta Bulgarlar olmak üzere birçok araştırmacı özellikle baskı dönemlerinde alevi olarak tanımlanan, heterodoks İslam kültürünün Bulgaristan topraklarındaki temsilcileri hakkında araştırmalar yapmıştır. Özellikle tarih ve etnoloji bilimi, bu topluluğun etnik kökeniyle ilgili sorunla karşı karşıya kalır. Gerek ülke içinden gerekse dışından konuya ilgi duyan araştırmacılar birbirinden farklı görüşleri savunabilmişler, hatta bazen delilden yoksun iddiaları bile benimseyebilmişlerdir. Özellikle 80'li yıllarda, tamamen politik amaçlarla ortaya çıkan “yeniden doğuş hareketi” bunun en açık örneğini oluşturur. Zira “Yeniden Doğuş Hareketi” Türklerin aslında kökenlerinin Bulgar veya başka bir ırktan olduğunu iddia ederek onları Bulgar isimleri almaya zorlanmaktaydı. Bu düşünceyi destekleyen dönemin yazarlarının neredeyse tamamının ilgi duyduğu konu Kızılbaşların kökeni idi. İşin ilgi çekici yanı hepsi de farklı önerilerde bulunuyordu. Bunlardan birkaçı şöyledir:

²⁰ Daha geniş bilgi için bk. Hasan Kaya, **Alevilik-Kızılbaşlık**, Senfoni Yayınları, İstanbul 2003, s.53; M. Emin Üner, “Alevilik, XVI. Yüzyıla Kadar Tarihi Gelişimi ve Yavuz Devri Osmanlı İnanışlarındaki Rolü”, **Köprü Dergisi**, İstanbul, Bahar 98; Noyan, **Bütün Yönleriyle Bektâşilik ve Alevilik**, I, 123.

²¹ İlyas Üzüm, **Günümüz Bulgaristan Aleviliği**, İstanbul 2005, s. 27

1. Konuyla ilgilenen ilk araştırmacılardan biri Dimitar Marinov'tur. Ona göre Bulgaristan'daki Aleviler hem Türklerden hem de Bulgarlardan farklıdır. Zira onların aslı Hıristiyan Bogomil'dir.²²

Konu üzerinde çok bilgiye sahip olmadığı çalışmalarından açıkça anlaşılan Marinov, Kızılbaşların bir zamanlar Hıristiyan Bogomil iken çeşitli ağır baskılarla İslam Dinini kabul etmek zorunda bırakıldıklarını hiçbir geçerli delil göstermeden iddia etmiştir ve ayrıca milliyetleri ile ilgili olarak hiçbir kanıt göstermeden, tamamen kurgulayarak onların Bulgar olduğunu ileri sürmüştür.²³ Buna göre Marinov'un araştırmalarında Alevilerin kökeniyle ilgili iki hipotez sunulur:

1. **Bulgaristan Alevileri Bogomil kökenlidir:** Bu iddiaya göre Bulgaristan'daki Aleviler köken itibariyle etnik olarak Bulgar, dinsel olarak da Hıristiyan'dırlar.
2. **Bulgaristan Alevileri Peçenek-Kuman kökenlidir:** Peçenekler, Orta Asya steplerinde ortaya çıkmış ve XI. yüzyılın ilk yarısında Bizans'la savaşa kalkışan Türk kökenli bir halk oldukları bilinmektedir. 1048-50 yıllarında çok sayıda Peçenek Bizans sınır toprakları olan Tuna Bulgaristan'ına yerleşmiştir. Nitekim Peçenek ismi Kaşgarlı Mahmut'un Divan-i Lugat-i Türk adlı eserinde geçmektedir.²⁴

Peçeneklerin ana yerleşim alanlı kuzeydoğu Bulgaristan iken ayrıca Sofya civarı, Makedonya, Osam, Rosica ve Vidima nehirleri kıyısına da yerleşmişlerdir. Dilciler, Peçenek dilini Türk ya da büyük Ural-Altay dil grubunun Altay grubuna ait sayar. Kumanlara dair farklı tezler sunulsa da genel olarak onların Türk kökenli bir halk olduğu ve dillerinin de Peeneklerinkine yakın olduğu kabul edilir. Aslında birçok eser, Kuman dilinin Türk grubundaki dillere ait olduğunu ispatlar. XI. yüzyılın ikinci yarısında Kumanların I. Bulgar Krallığı'nda da önemli rol oynamaya başladığı bilinmektedir.²⁵

²² Bogomillik hakkında bk. İzeti, **Balkanlar'da Tasavvuf**, s. 42-45; Yusuf Hamzaoglu, **Sırbistan Türklüğü**, Üsküp Logos-A Yay., Üsküp 2004, s.111-114; Niyazi ktem, "Anadolu Aleviliğinin Senkretik Yapısı", **Türkiye'de Aleviler, Bektsiler, Nusayriler**, s. 234.

²³ Н. Граматикова, Превантивости на времето и проблемът с идентичността на алианите в България, София 2001 г., с. 254

²⁴ Н. Граматикова, а.г.е., София 2001 г., с. 254

²⁵ Halil İnalçık, **Türkler ve Balkanlar**, s.10; M. Türker Acaroğlu, **Deliorman Türkleri zerine Bir İnceleme, Bulgaristan Türkleri zerine Araştırmalar**, s.98, 99.

XIX. yüzyılın sonunda Bulgar bilim adamları arasında Gagauzların Kumanların, Gacalların ise (Deliorman'da yaşayan Türk Müslüman topluluk) Peçeneklerin soyundan geldiği tezleri önemle vurgulanır. Moşkov'a göre Peçenekler, Tuna topraklarına gelmeden önce İslam'ı kabul etmişler ve Osmanlı devrine kadar da inançlarını korumuşlardır. Petar Mutaşçiyev'e göre günümüz Türklerinde Proto Bulgarlardan kalıntılar aramamak gerekir. Ancak XI-XII yüz yıllar arasında Bulgaristan'a gelmiş olan Türk veya Türkik kabilelerin kalıntılarını aramak daha akla yatkındır.²⁶

T. Kovalski'nin yaptığı dil araştırmalarına göre Kuzeydoğu Bulgaristan'da Türkçe konuşan nüfusun başlangıcı XI-XIII. yüz yıllar arasındaki etnik değişimlere dayanır. Yine aynı araştırmacıya göre Gagauz ve Deliorman Türkçesinde Anadolu Türkçesinde olmayan ve kuzey Türkçesinde bulunan bazı özellikler olduğunu ve bunu da bir grupta toplayarak Tuna Türkçesi olarak adlandırır. Bu araştırmalar ve tezler sonucunda Bulgar tarih yazıcılığında Kuzey yolu, Tuna ötesinden gelen göç yolu ve Alevi nüfusun buraya yerleşmesi fikri de yer alır. Türk Müslüman ve bir bölüm Alevilerin Kuzey'e yönelimlerinin başka anlayış açısı da mevcuttur; Bu, Proto Bulgar tarihiyle yani Proto Bulgarlardan geldikleri şeklinde açıklanır.²⁷

Bulgar tarihi araştırmalarında Turan teorisi de göz önünde bulundurulduğundan Karel ve Herman Şkorpil kardeşler, günümüzde Deliorman'daki Müslüman nüfusun ve Hristiyan Gagauzların eski Slavlaşmamış Proto Bulgarların kalıntıları olabileceğini söyler. Şkorpil kardeşlerin Deliorman Türklerinin Asparuh Bulgarlarının neslinden geldiği teorisini G. Zanetov da kabul eder ve "Bunlara Balbunarlı, Silistra bölgesinden ve Varna bölgesinden olan Kızılbaşları da eklemek gerekir"²⁸ der.

Ancak P. Mutaşçiyev'e göre Türkçe konuşan nüfusun Proto Bulgar kökeni çok da tartışılmaya gerek duyulan bir tez değildir. Bu tezin tek dayanağı her iki

²⁶ Н. Граматикова, а.г.е., София 2001 г., с. 254

²⁷ Proto-Bulgar hakkında bk. Geza Feher, **Bulgar Türkleri Tarihi**, (trc. Komisyon), TTK Yayınları, Ankara 1984, s.80 vd.; Acaroğlu, "Deliorman Türkleri Üzerine Bir İnceleme", **Bulgaristan Türkleri Üzerine Araştırmalar**, s. 93-100.

²⁸ Н. Граматикова, а.г.е., София 2001 г., с. 254

grubun da coğrafi olarak aynı yerde konumlamasıdır. Mutaftçiyev'e göre Slav denizinde Proto Bulgarların bu kadar uzun bir süre etnik özelliklerini koruyabilmiş olabileceğini söylemek güçtür.²⁹

Buraya kadar Alevilerin kökeniyle ilgili erken orta çağ ve orta çağa ait öne sürülen teorilerin çok dar bir alana kuzeydoğu Bulgaristan'a çok farklı dinsel ve etnik tabakalar oturtulmaya çalışılır. Bulgar tarihçiliğinde Alevilerin hem Bogomillerden hem de Kuzey kökenlerinden ki bu da ikiye ayrılır:

- 1- Peçenek ve Kumanlardan geldikleri
- 2- Proto Bulgarlardan oldukları teorileri kendilerine taraftar bulur.

Bu konulardaki bazı araştırmalar için tartışmadan diyebilirim ki bu tezler özellikle 80'li yıllarda popüler olmuş ve devletin yaptığı siyasi baskıyla “yeniden doğuş” sürecine örtülü olarak bilimsel açıdan alet olmuşlardır.

Yukarıda ikinci şıkta söz edilen Proto Bulgar teorisi de ikiye ayrılır:

1. **Birincisine göre Kızılbaşlar/ve diğer Türkler/ kendi pagan inançlarını koruyan ve Hıristiyanlaşmamış veyahut çok az Hıristiyanlaşmış Proto Bulgarların soyundan gelirler.**

Kızılbaşların Hıristiyanlaştırılmış ancak Slavlarla karışmayarak gelenek ve dilini koruyan Proto Bulgarların kalıntıları olduğu yönünde. Bahsi geçen teorilerin taraftarları özellikle Kuzeydoğu Bulgaristan'ın karmaşık etnik temellerini baz alır. Proto Bulgar nüfus araştırmalarını Deliorman'daki Türklerin etnik köken sorununu ortaya koyar. Araştırmaları sırasında insanlardan, Tuzluk'daki Türklerden farklı olarak Küçük Asya'dan gelmediklerini buranın eski sakinleri olduklarını belirten söylenceler olduğunu duymuştur.³⁰

Ancak Alvanlar-Yablonovo, Küçükler-Malko selo ve Veletler-Mogilets köyleri mevzubahis olduğunda burada yaşayanların Küçük Asya'dan eskiden gelmiş Alevi de denilen Türk ve tarikata bağlı insanlar oturduğunu belirtir.

²⁹ Н. Граматикова, а.г.е., София 2001 г., с. 255

³⁰ Н. Граматикова, а.г.е., София 2001 г., с. 255

Anlaşıyor ki Miletîç Kuzey Bulgaristan'ın değişik bölgelerindeki Türkçe konuşan grupları genetik olarak ayırır. Gözünden Gagauz ve Alevilerin bazı belirli özellikleri kaçmaz ve bu da onun “Türk dil ailesinde Alevi/Kızılbaşlar ve Gagauzlar saf Türklerden ayrı tutulmalıdır” fikrini ortaya koymasına neden olur. Miletîç'in belirttiği bu köylerde Aleviliğin Bektaşî kolundan olan insanlar yaşadığıdır. Ancak yine de kendi fikirleriyle bazen çelişkiye düşer; bu insanların Küçük Asya (Anadolu'dan) geldiklerini tamamen göz ardı etmese de bu toplulukların İslamlaştırılmış Hristiyan Bulgar da olabileceklerini söyler.³¹

D.Gacanov Müslüman-aleviler tarafından yaşatılan bazı geleneklerin Bulgar-Hıristiyan gelenekleriyle benzeşmeleri yüzünden o da onları Bulgar-Hıristiyan'mış gibi karakterize eder. Gacanov, “Gerlovodaki Bulgar nüfusun Müslümanlaştırılması-Türkleştirilmesi tezine de destek vermekle birlikte bunun bütün Gerlovoluları kapsayamayacağını iddia eder. Bu durumda ona göre Alevi-Bektaşîlere ne sadece Türk ne de sadece Türkleşmiş Bulgar diyebiliriz.³²

Gacanov çalışmalarının bazılarında Müslüman tarikatlar üzerinde (kızılbaşlık dahil) oldukça fazla ilgilendiği görülür. Bu problemin çözümünü Hicretin ilk yüzyılında ortaya çıkmış ayrılığa bağdaştırarak yapar. Burada kökenlerini farklı yere dayandırır. Tarihlendirmeyi I. Selim zamanına yapar: ve Avrupa-Türkiye'sine Acem/Fars heretik inançlı esirlerin yerleştirilmesine dayandırır. Ona göre söz konusu kesim bu gün de mevcuttur. Ayrıca araştırmasında Fars/Pers olarak adlandırdığı aleviler için dinle beraber etnik kökenleriyle ilgili bilgi verir. Bu arada Şii Safevilerin yayıldığı topraklar olan bugünkü Azerbaycan, kuzeybatı İran ve Doğu Türkiye'de meydana gelmiş olan İran etkisinin, Şii taraftarların Fars/Pers/Acem olarak anılmasına neden olduğuna da dikkatleri çekmektedir. Bu durum literatürde Kızılbaşların etnik kökenine dair

³¹ Kültürleri için mesela bk. Lyubomir Mikov-Bojidar Alexiev, “Bulgaristan Bektaşî ve Kızılbaş (Alevi) Cemlerinde Görevli, Manevi Lider Olanların İsim, Lakap ve Adlandırılmaları”, **Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi III. Uluslararası Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Sempozyumu (30-31 Ekim 2009 Üsküp/Scopje=Hacı Bektaş Veli'nin tarihsel Kimliği, Düşünce Sistemi ve Etkileri**, (edit. Gıyasettin Aytaş-Yusuf Doęan-B.A.Yeşilel), s. 218 vd.; a.mlf.ler, “Sveštana Topografiya na Salo Iablanovo, Kotlensko”, **Bilgarski Folklor**, 2003 sy. 2-3, s. 70-87.

³² Н. Граматикова, а.г.е., София 2001 г., с. 255

Fars/Acem teorisi bilinçsiz ve bilgisizce ifade edildiğini açıkça ortaya koymaktadır.³³

Bütün bu teorilerin konuyla ilgili tarih kaynakları açısından değer hükmü tartışılmaktadır. Zira Balkan Alevîlerinin ve müslümanlarının Türk kökenli olduğunda şüphe bulunmamaktadır.

C- Alvanlar Köyü Tarihi ve Alevîlerin Yerleşmesi

Türk-Alevilerin (Kızılbaşlar), Alvanlar (Yablanova), Veretler (Mogilets) ve Küçükler'de (Malko selo) köylerinde ne zamandan beri yaşamakta oldukları kesin olarak bilinmemektedir. Ancak söz konusu köylerdeki nüfusun kendilerini Müslüman ve Türk olarak tanımladıkları kesindir. Dikkat çekici olan bir husus da bu üç köyün yan yana olmasıdır. Alvanlar (Yablanova), Gerlova bölgesinin en büyük köyü konumundadır. Bağlı olduğu ilçe olan Kotel'in Kuzeydoğu istikametinde ve 27 km. mesafededir. Osman Pazarı (Omurtag) ilçesinden ise 31 km. güneydoğu istikametindedir. Şumnu'dan (Şumen) 68 km. uzaklıktadır.³⁴ Alvanlar (Yablanovo) Köyü'nün kuruluşu ile ilgili birçok rivayet bulunmaktadır. Bunlardan en önemlilerini şöyle sıralamak mümkündür:

- 1- **“Baba Konağı Efsanesi”ne Dayandırılan Görüş:** Buna göre köy ilk defa 1573 yılına ait kaynaklarda geçmektedir.³⁵ Araştırmacılar bazı sözlü bilgilere dayanarak köyün 1100-1200 yıllarından itibaren yerleşim merkezi olarak kullanılmaya başladığını belirtmektedirler.

Bu görüşün en önemli dayanağı “Baba Konağı Efsanesi”dir. Efsaneye göre, Topuz baba, Koçlu baba, Velet baba, Alvan baba, Gül baba, Hasan baba ve daha başka benzeri evliyaların dağlık bir bölgede sofraya diye isimlendirilen mekanda bir araya gelerek “Alvanlar Köyü”nün güneyinde yemek yiyip dinlendikten sonra, ok atma usulüyle iskan edecekleri yerleri belirlemeye karar vermişlerdir. Atılan oklardan Velet Baba'nın oku bugün Veletler (Mogilets) köyünün bulunduğu noktaya düşmüş ve bu vesileyle Veletler ismini almış. Alvan

³³ Н. Граматикова, а.г.е., София 2001 г., с. 256

³⁴ Христо Ников, **Щрихи към историята на с. Ябланово**, изд. Абагра 2010, стр. 40

³⁵ Христо Ников, **Щрихи към историята на с. Ябланово**, изд. Абагра 2010, стр. 41

Baba'nın oku ise bugün Alvanlar (Yablanova) Köyü'nün bulunduğu araziye düşmüş ve Alvanlar adını almıştır³⁶

- 2- **Beş Türk ailesi tarafından kurulduğunu bildiren görüş:** Buna göre köy, 1400'li yıllarda Mollaoğlu, Çolakoğlu, Çobanoğlu, Kahyaoğlu ve Topaloğlu aileleri tarafından kurulmuştur.³⁷
- 3- **Alvan Baba Türbesi etrafında kurulduğunu bildiren görüş:** Hakif Hüsemov 91 yaşında köyün kuruluş tarihi ve yeri ile ilgili başka bir açıklama getirmektedir.

Ona göre köy ilk olarak Alvan Baba Türbesi etrafında küçük bir yerleşim yeri olarak başlamıştır. Zamanla köylü yakınından geçen Tiça nehrinin taşkınlıklarından korkarak nehrin sağ kıyısına yani köyün bugünkü konumuna taşınmışlar. Alt mahallenin ilk kurucuları Pıtırılı ailesi, orta mahallenin kurucuları Damat ailesi ve üst mahallenin kurucuları da Molla Ali ailesi olduğunu anlatmaktadır.

Öte yandan Yakın zamana kadar, bu bölgenin köyleriyle ilgili bilgiler XV. asırdan başlatılmaktaydı. Ancak araştırmalar artınca özellikle Alvanlar Köyü ile ilgili değişik rivayetler ortaya çıkmıştır. Nitekim günümüzde elde bulunana kayıtlarda belge olarak henüz XVI. asırdan daha önceki dönemle ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Bu da bize "Alvanlar Köyü'nün XV. asırdan önce Niğbolu (Nikopol) sancağına değil, muhtemelen Silistre sancağına bağlı olduğunu düşündürmektedir. Nitekim bu nedenle Niğbolu sancağıyla ilgili eski kayıtlarda yer almamaktadır. Ancak yapılan araştırmaların şu aşamada tarih kaynaklarında Alvanlar Köyü Niğbolu sancağı askeri-idari haritasında Elvan-oğlu köyü olarak 1530 senesinden itibaren yer aldığı hatırlatılması gerekmektedir.³⁸

- 4- **Osmanlı 1482-85 yıllarına ait belgelere dayandırılan görüş:** 1482-85 yıllarına ait belgelerde yani Osmanlı'nın hakimiyetinin 100 yılına dair Niğbolu sancağında bulunan köylerle ilgili kaynaklarda bilgi bulunmaktadır. Buna göre İslimiye-Kotel bölgesinin köyleri hakkında

³⁶ Христо Ников, **a.g.e.**, изд. Абагра 2010, стр. 36

³⁷ Христо Ников, Щрихи към историята на с. Ябланово, изд. Абагра 2010, стр. 37

³⁸ Христо Ников, Щрихи към историята на с. Ябланово, изд. **Абагра 2010**, стр. 39.

bilgi verilirken “Alvanlar Köyü”nün komşu köyleri hakkında bilgi vermektedir. Bizzat Alvanlar ismiyle köy bulunmamakla beraber “Ablani” diğer bir ismiyle “Dikili Taş Köyü” hakkında bilgi verilmektedir. Araştırmacılar büyük bir olasılıkla “Alvanlar Köyü”nün o dönem taşıdığı isim olduğunda görüş birliği halindedir.³⁹ Aynı kaynakta ‘Timar kayıtlarına’ göre 1485 yılı itibariyle İslimiye (Sliven)-Kotel bölgesinde bulunan köyler tamamen Bulgar nüfusundan oluşmakta Alevi ve Türk’e rastlanmamakta az sayıda Yörük görüldüğü ifade edilmektedir.⁴⁰

- 5- **Osmanlı hâkimiyeti sonrası oluşması:** 1388 yılında Osmanlı ordusu Çandarlı Ali Paşa komutasında 30.000 kişilik orduyla Gerlova bölgesinden geçmiştir.

Andrey Andreev isimli Tarihçinin verdiği bilgiler göre 1300’lü yıllarda “Alvanlar Köyü” o dönem Gerilets diye bahsedilen bölgede yer almaktaydı. Vırbitsa şehrine yakın bir noktada bulunmaktaydı. Ancak Osmanlı ordusu buralardan geçerken köy ve kasabalar harabeye dönüşmüş ve kurtulan bir kısım aile Alvanlar Köyü’nü bugünkü bulunduğu yere yeniden kurmuşlardır. Osmanlı kayıtlarında 1573 yılında Gerlova bölgesinde mevcudiyeti vardır. Alvanlar Köyü ile birlikte beş köy daha Seyid el-Hac Hızır şahsiyetinin idaresinde bulunmaktaydı. Köyün toplamı nüfusu 292 aile ve 5 dul’dan oluşmakta idi. Osmanlı devletine vergi olarak da yıllık 29965 akçe vermekte idiler.⁴¹

Kaynaklara bakılacak olursa XV. Asırdan önce köyün tarihçesiyle ilgili bilgi bulmak oldukça zordur. Ancak rivayetler ve söylenenler çerçevesinde köydeki hayat veya bu bölgenin varlığı daha eskilere dayanmaktadır. Bütün bunlara rağmen akademik açıdan bu, sadece bir varsayımdan ibarettir. Köy üç mahalleden (semitten) oluşmakta ve mahallelerin her birinde, o dönemde, 10-12 aile yaşadığı bilinmektedir. Ayrıca köyün ahşap evlerden oluştuğu rivayet edilmektedir. Köyün yaşlıları kendilerine anlatılanları paylaşırken evlerin birbirine çok yakın oldukları ancak aralarda yaya yollarının bulunduğunu

³⁹ Р. Ковачев “Опис на Никополския санджак, IV, 62.

⁴⁰ Р. Ковачев, **a.g.m.**, IV, 65.

⁴¹ Андрей Андреев – сп. „Нов живот”, кн.3/1987 г.

nakletmektedirler. Her mahallenin kuruluşlarından beri ayrı mezarlıkları olduğu söylenmektedir. Nitekim kuruluşlarından beri 12 mezarlık var olmuş. Bazı mezarlıklardan nerdeyse iz bir kısmı kaybolmuş bazıları ise günümüz itibarıyla kullanılmaya devam edilmektedir. Bunların ayılarını 5 tane olarak tespit ettik.

D- Köyün İsimleri

Kaynaklarda köyün ismi değişik şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir:

- 1- **Alvanlar:** V. Marinov'a göre köy ismini Hz. Ali'den almakta ve Hz. Ali'nin Hz. Peygamber'e (a.s.v.) yakınlığından bahsetmekte.
- 2- **Alvanköy:**⁴² Köyün kurulma sebebi olarak gösterilen bilgilerden birine göre Alvan Baba'nın attığı ok köyün bulunduğu noktaya düşmüş ve bu şekilde köy Alvanlar veya Elvanoğlu köy diye isim almış demekteler (1530 yılı)
- 3- **Ayvanlar:**⁴³ Yaygın olan görüşe göre ilk dönemlerde tarihte köyün ismi İlhanlar olduğu iddia edilmekte.
- 4- **Ablani:** XVI. Asrın ikinci yarısından tarihi kayıtlara göre (Alvanlar, Elhanlar, İlhanlar) köyü Şumnu kazası sınırları içerisinde yer almaktaymış⁴⁴.
- 5- **Ablan Köy:** Tarihi kaynaklara ve arşiv belgelerine göre: Niğbolu sancağı köy kayıtları'na göre 1482-1485 yılında Dikili taş ve Ablani mezarından bahsedilmekte Ablani mezarısı bugünkü Alvanlar köyü olduğu iddia edilmekte o gün Yerçek nahiyesine bağlı olduğu söylenmekte⁴⁵.
- 6- **Enhanlar:** Vladimir Georgiev'in verdiği bilgilere göre köy 1573 yılında Enhanlar ismiyle biliniyormuş⁴⁶

Ancak 1573 yılı sayım bilgilerine göre o bilgilerde köyün ismi Alvanlar olarak kayda girmiştir. Söz konusu araştırmacının verdiği bilgi, muhtemelen 1573 yılı öncesini ifade etmektedir. Aynı sene köy, Celepkeşan kayıtlarına göre aynı isimle anılmakta bu kayıtlar şu anda Sofya'da NBKM isimli bir kurumda bulunmakta.⁴⁷

⁴² Проф. С. Табаков, Опит за история на град Сливен, т. 1, София, 1986 г., с.23

⁴³ "Град Омуртаг и Омуртагският край. История и култура" сборник, Варна, т. 1, 1999 г.

⁴⁴ А. Минчев, „История на Котел”, гл.1 неиздаден труд.

⁴⁵ Р. Ковачев „Опис на селищата от Никополския санджак” стр. 177

⁴⁶ Енциклопедия БАН, София, 1974 г., с.96.

⁴⁷ Христо Ников, Щрихи към историята на с. Ябланово, изд. Абагра 2010, стр. 59

Diğer bütün resmi belgelerde 1573 yılından sonra köyün isimi Alvanlar olarak anılmakta istatistik bilgi belgelerinde sözlüklerde v.s. bu olay köyün yeniden isimlendirilmesine kadar sürmüştür. Yeniden ve zorla isimlendirme olayı yani bugünkü adıyla Yablanovo oluncaya kadar devam etmiş bu ismi de 1934 yılında gerçekleştirmiş.⁴⁸ Osmanlı'nın Balkanlardan çekilmesiyle 1878 yılında Bulgaristan'ın bağımsızlığa kavuşmasıyla yıllar içerisinde Osmanlı'dan kalan her şeyi silme teşebbüsü başlamıştır. Bu çerçevede yerleşim yerlerinin isimlerini de nasibini almıştır. Türkçe ve Arapça kökenli isimlerin hepsini kaldırılmış ve yerlerine yeni isimlendirme yapılmıştır. Mantıklarına göre yeni dönemde verdikleri isimler halka daha yakın ve anlaşılır olacaktır.⁴⁹

Türkçe'de Alvanlar 'Alvan' kökünden türemiş özel isimdir. İsmi ilk hecesini değerlendirecek olursak 'al' kırmızı manasında kullanılır. Kırmızının renk olarak özel bir yeri olduğu ve alevilerin diğer anıldıkları isim kızılbaş olmaları dikkate alınacak olursa bağlantı kurmak kolay olacaktır. Diğer iddia edilen ismin de olması muhtemeldir 'Elhanlar' Arapça 'Elhan' kökünden geldiği iddia edilen bu isim ilahiler, türküler manasında kullanıldığı söylenmekte, köyün halkını göz önünde bulunduracak olursak Alevi topluluğu şarkı, türkü, ilahi türü şeyleri sever ve ibadetlerinde eğlenmelerinde yoğun bir şekilde kullanmaktalar. Özellikle saz aleti aralarında çok kullanılır ve beğenilir. Saz çalanlara (zakir)'lere saygı duyarlar. Çünkü müzik eşliğindeki ibadetlerinin ve eğlencelerinin onlar vazgeçilmezidir. 'Elvan' ismi de Arapça köke sahiptir ve levn'in çoğuludur. "Renkler" anlamına gelen bu isim de Alevilikle ilgili olması muhtemel isimlerdendir. Bu ismin verilmesine gerekçe olarak da şu gösterilmiştir: Alevi topluluğunun kadınları çok renkli giyinmekte değişik elbiseleri çok renkli olarak kullanılmakta bu vesileyle renkli ismi kullanıldığını söyleyenler mevcuttur. Bunu dikkate alarak köyde 1992 yılında 'Elvan' isminde bir vakıf kurulmuştur. Vakıf yönetimi köyün saygın kişilerinden oluşmaktadır. Yukarıdan beri sayılan isimlerden hangisinin daha uygun olduğunu söylemek gerekirse, hepsi muhtemel olmakla beraber daha çok 'Alvanlar' ismi ön plana çıkmaktadır. Tarih boyunca belki de değişik dönemlerde hepsi kullanılmıştır. Ancak köy ismi olarak hepsinin

⁴⁸ Царски указ /м.з. N-3775, обнародван на 07.12.1934 г.

⁴⁹ Христо Ников, Щрихи към историята на с. Ябланово, изд. Абагра 2010, стр. 59

de Alevi kültürüyle bir şekilde ilişkisi ve bir anlam ifade ettiği açıktır. Fakat günümüze Türklerin kendi aralarında sıkça kullanımı olarak kalan isim Alvanlar'dır⁵⁰.

E- İdare Şekli

Kaynaklarda çok eski olmasa da köyün yönetimi ile ilgili birtakım kayıtlara rastlamak mümkündür. Bu bağlamda elde bulunana en eski bilgi 1834 sonrasına rastlamaktadır. Zira 1834 yılından sonra Osmanlı'da ilçeler ve köyler muhtarlar-belediye başkanları tarafından yönetilmeye başlanmıştır. Muhtarlar özellikle yıllık vergilerin toplanmasında ve diğer idari konuların yürütülmesini sağlamaktadır. Ayrıca toplumu ilgilendiren durumlarda da bizzat görev üstlenmektedir. Bu manada bir ihtiyaç ortaya çıktığında, halkı bilgilendirmekte ve söz konusu ihtiyacın karşılanması amacıyla insanları organize etmektedir.⁵¹

Osmanlı'dan ayrılıncaya kadar son dönemlerde Alvanlar Köyü, Osmanpazarı Kazası'na, Tırnova sancağına, Rusçuk vilayetine bağlı kalmıştır. 1866 yılında Alvanlar, idari olarak Abdül Rahman Köyü ile beraber Karaatlar beldesine aktarılmıştır. 1886 yılında Millet Meclisi yeni düzenleme getirerek köy, kasaba, ilçe, il yasasını kabul etmiştir ve artık sayım ve idare bu yasaya göre gerçekleştirilmiştir. 1887 yılında 157 nolu fermanla Bulgaristan'da Alvanlar Köyü ilk defa kayıtlara ilçe olarak geçebilmiştir. Bu tarihten itibaren Osmanpazarı kazasına bağlı Alvanlar ilçesi şeklinde kayıtlarda yer almıştır. Arşivler incelendiğinde Alvanlar ilçesine bağlı iki köyden daha bahsedilmektedir. Onlar da diğer iki Alevî köyüdür ki bu bölgede Veretler (Mogilets) ve Küçükler (Malko selo) olarak bilinmektedir. Kayıtlarda muhtar (belediye başkanı) olarak Halil Hüseyinov'un seçildiği, yardımcısının da Ali Hasanov olduğu belirtilmektedir.⁵² Yedi yıllık bir süreden sonra yeni bir düzenleme daha yapılmış ve Alvanlar ilçesi kendine bağlı köylerle beraber Karaatlar ilçesine bağlanmıştır. 25.10.1934 yılındaki düzenleme ile Alvanlar köyünün bağlandığı ilçe yeniden değiştirilerek

⁵⁰ Христо Ников, Щрихи към историята на с. Ябланово, изд. Абагра 2010, стр. 60

⁵¹ Христо Ников, Щрихи към историята на с. Ябланово, изд. Абагра 2010, стр. 59

⁵² ОДА – Търговище, ф.1 К,отг.7,а.е.31 с.17

Tiça ilçesine bağlanmıştır. Uzun süre köy olarak kabul edilen Alvanlar, 01.04.1954 yılında tekrar ilçe statüsü kazanmıştır.⁵³

Köyün yönetimiyle ilgili 1920 yılı öncesi kaynaklarda bilgi bulunmamakla birlikte köyün yaşlılarının bir takım malumat sahibi olduğunu gözlemledik. Konuyla ilgili bilgisine müracaat ettiğimiz bilirkişilerin, geçmişte Alvanlar'la ilgili meydana gelmiş olaylar ve yönetim hakkında ittifak edemedikleri dikkatlerden kaçmamıştır. Alvanlar'ın yönetim kadrosunda yer almış birkaç isimden söz etseler de hiçbiri hakkında ittifak oluşmadığı için onları burada zikretmeye değer görmedik. 1887 yılında belediye başkanı seçilen Halil Hüseyinov 1900 yılına kadar belediye başkanlığı yaptığı sanılıyor. Akabinde bölgenin ciddi savaş ve kargaşa ortamına girmesi sonucu, muhtemelen resmi kayıtlar yok edilmiştir. Balkan savaşı, birinci dünya savaşı ve Çanakkale savaşı gibi büyük ve uzun süreli savaşlar Alvanlar Köyü ile ilgili kayıtların uzun bir süre tespit edilememesine neden olmuştur.⁵⁴

Bu bilgi eksikliği şimdilik elde bulunan kaynaklara göre 1920 yılında sona ermektedir. Zira kayıtlara göre söz konusu tarihte, İbrahim Hüseyinov Pıtırılı'nın belediye başkanı olduğu ve muhtemelen 1931 yılına kadar da belediye başkanlığını devam ettirdiği anlaşılmaktadır. Bu tarihten sonra belediye başkanlığı yapan diğer idarecilerin de isimleri kayıtlarda yer almaktadır. Ancak biz konumuzla direk ilgisini düşünmediğimizden bunların hepsine araştırmamızda yer vermek istemedik. Ancak Alvanlar, 1987 yılından günümüze kadar Kotel ilçesi İslimiye iline bağlı bir köy olarak kayıtlarda yer almakta.⁵⁵

F- Demografik Yapısı

Günümüzde elde bulunan kaynaklara göre Alvanlar Köyü'nün nüfusu ve etnik yapısıyla ilgili ilk bilgiler 1880 yılında yapılan sayımdaki kayıtlara dayanmaktadır. Söz konusu sayıma göre Alvanlar Köyü'nde 1072 Türk alevi, 2 Bulgar yaşamaktadır. 1900 yılına gelindiğinde nüfustaki artış dikkatleri çekmektedir. Buna göre Alvanlar Köyü nüfusu 1353 Türk alevi, 24 Bulgar'dan

⁵³ Христо Ников, Щрихи към историята на с. Ябланово, изд. Абагра 2010, стр. 64

⁵⁴ ДВ бр. 175/1935 г., зап. N-3530

⁵⁵ Христо Ников, Щрихи към историята на с. Ябланово, изд. Абагра 2010, стр. 64

oluşmaktadır. Yıllar ilerledikçe nüfus artışı da belirgin bir şekilde artmıştır. Buna göre Alvanlar'da 1926 yılında 1734 Türk alevi, 34 Bulgar yaşamakta idi.⁵⁶ Kayıtlardaki bu bilgilere rağmen Alvanlar Köyü hane sayısı veya aile sayısı ne yazık ki yer almamaktadır. Yine o dönemde ilgili köyde meskûn bulunan nüfusun doğum ve ölüm istatistiği de tutulmamıştır. Ancak 1934 yılına gelindiğinde resmi kayıtlara göre Alvanlar'ın 1814 nüfusu bulunmaktadır. Bunlardan 400 aile Türk, 15 aile ise Bulgar'dır. Bu verilere göre nüfus artışı az da olsa mevcuttur. Artışın az olmasının sebebi, Osmanlı'nın Balkan topraklarından ayrıldıktan sonra köy azımsanamayacak bir sayıda göç vermiştir. Söz konusu göç Osmanlı öncesinde başlamış ve Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Göç 1928 yılında artmış, ancak daha sonraki dönemlerde, özellikle 1938 ve 1951 yılında iyice yoğunlaşmıştır. Kayıtlarda köyün önde gelen ailelerinden Sadullahoğlu, Pıtırlioğlu, Hocaoğlu, Mollaoğlu, Karaalioğlu, Köybaşoğlu ve Hamzaoğlu ailelerinin Anadolu'ya göçen ilk ailelerden olduğu bildirilmektedir.⁵⁷

Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç 1968 ve 1978 yılları arasında belli bir oranda azalmış olsa da, iki ülke arasında yapılan anlaşma göçün yeniden hareketlenmesine neden olmuştur. Zira söz konusu anlaşmaya göre bölünmüş olan ailelere göç etme imkanı sağlanmıştır. Göçün zirve noktası hiç şüphesiz 1989'da gerçekleşmiştir. Zorla isim değiştirme süreci Bulgaristan'da yaşayan Türklerin ve 'soya dönüş' adı altında Bulgaristan'da Türk yaşamadığını iddia eden Bulgaristan Devleti 1989'da Türk halkını göçe zorlamış ve Bulgaristan'daki Türklerin ülkeyi terk etmesi için yoğun çaba sarfetmiştir. Kayıtlara göre Alvanlar 1989 yılında, 5116 kişi ve 1500 aileye sahip iken, bundan 10 yıl sonra sadece 4080 kişinin yaşadığı bir köy haline gelmiştir. Aynı dönemde öğrenci sayısı 990 iken, 1999/2000 eğitim öğretim yılında yapılan sayımda bu sayının iyice düştüğü ve 550 olarak kayıtlarda yer aldığı görülmektedir. Söz konusu baskı ve göç dönemlerinde doğum oranının 120'den 30'a kadar düştüğü ifade edilmektedir.⁵⁸

Köy muhtarlığının verdiği bilgilere göre Türkiye'ye 1600 kişi civarında göç etmiştir. Özellikle bu dönemde evlerin bir kısmı boşalmış ve köyde nüfus iyice

⁵⁶ Христо Ников, Щрихи към историята на с. Ябланово, изд. Абагра 2010, стр. 65

⁵⁷ Христо Ников, Щрихи към историята на с. Ябланово, изд. Абагра 2010, стр. 66

⁵⁸ С. Джон, Нашето Герлово,София,2001 г.

azalmıştır. Ancak belli bir süre sonra göç edenler hem köyleriyle bağlantıyı koparmamış hem de bir kısmı geri dönmüştür. Köy 1934 yılına kadar Alvanlar ismiyle anılmıştır. Köy nüfusu genelde Türk-Alevilerden oluşmaktadır. 20. yüzyılın başında köye Küstendil bölgesinden Bulgarlar yerleşmiştir. Ancak zamanla tutunamamışlar ve Kotel ilçe merkezine göç etmişlerdir.⁵⁹

Sayım neticeleri ise yıllar içerisinde şöyle oluşmuştur:

1900 yılı – 1377
1926 yılı – 1768⁶⁰
1934 yılı – 1814
1946 yılı – 2191⁶¹
1956 yılı – 2136 442 aile⁶²
1971 yılı – 2955⁶³
1985 yılı – 3825
1989 yılı – 5116, 1500 aile⁶⁴
1996 yılı – 4384
1997 yılı – 4404
1998 yılı – 4423
1999 yılı – 4450
2000 yılı – 3193

1946 yılından 1989 yılına kadar komünizm döneminde köyün nüfusu 2925 kişi artmış olarak kayıtlara geçmiştir. Bu durum 1900 yılına göre köyde yaşayan insan sayısının ikiye katladığını göstermektedir. Ayrıca bu, başka bir gerçekliği açıkça ortaya çıkarmaktadır. O da şudur: Baskı ve göçe zorlama yıllarında köy halkı birbirleri ile dayanışma içinde olmuş ve sosyal-ekonomik süreçleri iyi yönetmişlerdir.⁶⁵ 1989 yılına kadar olan göçlerin tam olarak ne kadar olduğu bilinmemektedir. Zira kayıtlarda herhangi bir sayı yer almamaktadır. Ancak köy halkının verdiği bilgiye göre her göç döneminde azımsanamayacak nitelikte belli bir nüfus Türkiye'ye göç etmiştir.

⁵⁹ ДВ бр. 175/1935 г., зап. N-3530

⁶⁰ Вестник „Герлово”, с.г.

⁶¹ Вестник „Герлово” с.г.

⁶² М. Колибаров личен архив

⁶³ Енциклопедия България, А-Я, БАН, София, 1974 г.

⁶⁴ С. Джон, Нашето Герлово, София, 2001 г., с.205

⁶⁵ С. Джон, Нашето Герлово, София, 2001 г., с.207

Köyün etnik yapısı hakkında değişik rivayetler vardır. Bu konudaki görüşler farklıdır. Bulgaristanlı araştırmacılarla yabancılar arasında görüş farklılığı vardır. Öte yandan köy halkının dedikleri de başka bir yödedir. Köyün tarihçesiyle ilgili verdiğimiz bilgilerde görüldüğü gibi köyün başlangıcı hakkında kesin bilgi bulunmamakta. Ancak Alvanlar Köyü'nün yoğunlukla Müslüman Türk Alevî-Bektaşîlerinden oluştuğu ifade edilmektedir.

G- Sosyal ve Kültürel Hayat

Alvanlar köyündeki yaşam, kültür, inanç, gelenek ve görenekleriyle ilgili ilk bilgi Vasil Marinov tarafından verilmiştir. Ona göre Alvanlar tamamen Alevî nüfusun yaşadığı temiz bir köydür. Vasil Marinov, Alvanlar halkının ataları Persli olmakla beraber onların Osmanlı askerleriyle birlikte savaşmak için geldikleri ama Bulgaristan topraklarında evlenerek kaldıklarını iddia etmektedir.⁶⁶ Mutaşçiev ise kuzeydoğu Bulgaristan'da Alevilik'i Tatarların yaydığını iddia etmiştir. Aslında Alevilerin Şii olduklarını ve Şia'nın da birçok dinin karışımının meydana geldiğini iddia etmektedir.⁶⁷

Yerli halkın Türkiye'ye göç etmesiyle boşalan yerlere Bulgarlar tarafından satın alındığını ve Bulgarların yerleştiği görülmekte. 85 yaşındaki Milka Babakova hafızasını iyi korumuş ve Alvanlar'da yaşayan Bulgar aileleri hakkında sağlıklı bilgiler vermektedir. 20 aile ömürlerinin büyük kısmını Alvanlar köyünde geçirdiğini söylemekte ailelerin isimlerini de vermektedir: Tsevtkov, Tençev, Babakov, Taskov, Karavasilev v.s. gibi ailelerden bahsetmekte bu ailelerin değişik işlerde uğraştıklarını Marangoz, çiftçi, besici, arıcı gibi meslekleri icra ettiklerini söylemektedir. Ayrın köyün pratisyen doktoru kısmen öğretmenleri ve iki dönem muhtarı bu ailelerden yani Bulgar olduklarını söylemektedir. Köyü terk etmeden önce nüfus olarak 80'e ulaştıklarını anlatmaktadır. Köyün Gürgenlik bölgesinde Bulgar Mezarlığı bulunduğunu tespit ediyoruz. Bulgar ailelerinin mülkiyetleri yani arazileri, üzüm bağları ve diğerleri ailelerin isimleriyle anıldığı

⁶⁶ Проф. В. Маринов, "Герлово, Областно географско проучване", София, 1936 г., с.29

⁶⁷ В. Върбанов", За основополагането на село Ябланово", вестник "Сливенско дело", 20.10.1988 г.

anlatılmakta ve günümüz itibarıyla da bu böyle devam etmektedir.⁶⁸

Köyün dini yönetimi ilk dönemler Şumnu Müftülüğü'ne bağlı olarak devam etmiştir. Alvanlılar alt mahallede tarihi bir minaresiz camiye sahiptir. Rivayetlere göre camii 1876-1878 yılları arasında yapılmıştır. Caminin söylenenlere göre bir Rus askeri tarafından yapılmış iç teyzihata bulunmaktadır. 20. yüzyılda, köylü ressam Ali Mollov tarafından restorasyonunun gerçekleştirildiği rivayet edilmektedir.⁶⁹

Cami'nin yapılışından beri, beş vakit namaz ve özellikle Cuma ve Bayram namazları kesintisiz kılınmıştır. Cuma ve Bayram namazlarına sadece Alvanlar'da yaşayan aleviler değil yakın olan diğer alevi köyleri Veretler ve Küçükler'den gelenler de katılmaktadır. Zira o köylerde henüz camii bulunmamaktadır. Köylüler bu olaya başka bir açıdan yaklaşmaktadır. O da şudur: Bu bizim birliğimizi ve birbirimize bağlılığımızı göstermektedir. Yakın dönemde köyde ikinci bir camii inşaa edilmiştir. Köylüler bir minareye sahip olan yeni Caminin İran kaynağı ile inşaa edildiğini söylemektedirler.⁷⁰ Cami'nin açılışından beri imamlığını Mehmedali Pıtırılı yapmaktadır. Kendisi Şumnu imam hatip lisesi mezunudur. Şumnu müftülüğü'nden sonra köyün dini idaresi Aytos bölge müftülüğüne geçmiştir. Yeni dönem 2009 yılından beri köyün bağlı olduğu ile İslimiye'ye (Sliven) müftülük açılmış ve dini idaresi oraya bağlanmıştır. 1945 yılına kadar evliliklerde Dini nikah yeterli görüldüğü için nikahlar burada yapılmıştır. Ancak 1945'te aile yasasının değişmesiyle nikahlar belediyeler tarafından yapılmaya başlanmıştır. Yine de Alvanlar dini nikah geleneğine bağlı kalmıştır.

I- Alvanlar Köyünün Bayramları

Bayram deyince en meşhurları Sultan Nevruz olarak bilinir. Kutlama

⁶⁸ История на България, т. 1, БАН, 1953 г., с. 239.

⁶⁹ Л. Миков, Изкуство на хетеродоксните мюсюлмани в България (16 – 20 век). Бекташи и къзълбаши, БАН, София, 2005 г., с. 382

⁷⁰ İnşaatını Halil Berber takip etmiştir ki kendisi halen İran elçiliğinde şoför olarak çalışmaktadır. Lise sonrası İran'a eğitime gitmiş ve mezun olmadan birkaç yıl kalarak geri dönmüştür. Ancak onu müteakip birkaç kişinin daha İran'a gittiği bilinmektedir. Aynı grup 2006 yılında 'Ehli Beyt' adı altında dergi çıkartmış ve İran yanlısı politikalar izlediklerini göstermişlerdir.

hazırlıkları günün erken zamanlarından başlar. Kutlama 21 Mart'ı 22'ye bağlayan gece gerçekleşir. Perslilerin yeni yılı olarak bilinir. Kelime anlamı yeni gün olan nevruz aynı zamanda baharın habercisidir. Kutlama esnasında sema – kırklar diye bilinen oyun sergilenir. Akşam bol yemekli sofralar hazırlanır özellikle yumurta ve horoz kesilerek pişirilir.⁷¹

Kanlı Perşembe köfür öncesi Perşembe günü bu şekilde adlandırılmıştır. Bu günde kadının iş yapması yasaklanmıştır. Hiçbir iş yapmaz; çamaşır yıkamaz, örgü örmez, kırağı düşmemesi için bunlar yapılır. Yine yaz dönemi kurtların baskın yapmaması için bunlar yapılır. Başka bir rivayete göre de meyvelerin çürümemesi ve kurtlanmaması için kadına iş yaptırılmaz.⁷²

1. Hıdrellez

Tarihi çok eskilere dayanan hıdrellez aleviler tarafından yoğun bir şekilde kutlanır. Bu sadece Alvanlar köyünde değil Bulgaristan genelinde aleviler tarafından kutlanır. 6 Mayıs Hıdrellez yazın başlangıcı ve aynı zamanda da çiftçilik işlerinin yoğun bir şekilde başlamasını ifade eder. Hıdrellez'de iş kısıtlaması yoktur bilakis bir şeylerle uğraşmak gelenektir. Yılın bereketli olması için kuzu kesmek adet haline gelmiştir. Bu günde köy halkı, kadınlar ve kızları ile birlikte katılarak onlara komşu köyler de iştirak eder. En güzel elbiselerini giyerek, süven burnu denilen mekana toplanırlar ve tabiatın yenilenmesine ve yazın gelmesine sevinirler. Erkenden günün doğuşuyla evlerin dış kapılarına yeşillikler asılır, koyun ve kuzuların boyunlarına kırmızı ip bağlanır, bahçesi olanlar, çocukların yazlarının güzel geçmesi için evlerinin önüne salıncak kurarlar. Alvanlar köyünün salıncaklarını anlatırlarken çok enteresan ve inanılmaz olduğunu söylemekte. Değişik ve orijinal bir yapılaş şekilleri olduğunu söylemekte. Hıdrellez'de giyilen kıyafetlerin özel o güne ait olduğunu söylemekte. Öğleye doğru köy meydanına herkes toplanır sofralar kurulur cinsiyet ve yaşa göre herkes yerini alır.

⁷¹ Й. Касабов, Къзълбашите отвътре и отвън, Силистра, 2004 г., с. 13

⁷² Turhan Mustafov Çauşev – mülakat

2. Ramazan Bayramı

Kameri takvime göre islam dünyası genelinde kabul edilen bir bayram olduğu için her yıl 10 gün öne gelmekte. Bulgaristan'ın genelinde Şeker bayram diye de bilinir. Böyle bilinmesinin sebebi gelenek olarak Bulgaristan'ın genelinde Bayramdan bir gün önce çocukların ev ev gezerek şeker toplamasıdır. Bunlarla beraber Bayram gevreği (Kulaç) pişirilir ve herkes kendi mahallesine dağıtır. Bayramın birinci günü her yerde olduğu gibi Bayram namazına gidilir ve Bayram namazı dönüşü ailelerde küçükler büyüklerin ellerini öper ve bayramlaşırlar. Küçükler her gördüğü yerde büyüklerle bayramlaşırlar ve karşılığında para veya şeker alırlar.

3. Kurban Bayramı

Bu Bayram Ramazan Bayramıyla beraber Müslümanların en önemli günlerinden biridir. Bulgaristan genelinde olduğu gibi Bayramdan 10 gün önce kurbanlık koç veya koyun alınır. Bayrama birkaç gün kala kınalanır ve Bayram sabahı Bayram namazından sonra kesilir. Kurbanlıklar diğer Müslümanlarla aynı özelliktedir. Ancak çok nadir de olsa buna güç yetiremeyenlerin Kurban niyetiyle Horoz kesebileceklerine dair görüşler vardır.⁷³ Kurban bayramının Hz. İbrahim kaynaklı olduğuna inanılır ve Sünni camiasında anlatılan menkıbe orada da anlatılır.

4. Aşure

Bu günde köylüler Hz. Ali b. Ebi Talib'in oğlu Hz. Hüseyin'i anarlar. Alvanlar'da yaşayan Alevi inançlarına göre Sünniler Hz. Hüseyin'i yakaladıklarında ona yiyecek vermişlerdir ancak onu susuz bırakmışlardır. Bu yüzden o, dokuzuncu gün vefat etmiştir. Dolayısıyla aşure onuncu gün onun vefatını anma günü olarak değerlendirirler.⁷⁴ Alvanlar'da bu günün anısına çok eskiden beri şöyle bir şey de yapıldığı söylenmektedir: İlkbaharda kadınlar perşembeyi cumaya bağlayan gece evlerde kulaç pişirirler ve kulaçları kirazla

⁷³ Akif Akifov Sliven Bölge müftüsü ile 12.06.2012de yapılan mülakat.

⁷⁴ Mehmed Çauşev 11.06.2012 ile mülakat

beraber vefat eden Alevi büyüklerinin anısına ikram ederler aynı şekilde mahsulün korunmasını da isterler.⁷⁵

5. Kasım

Bulgaristan'ın genelinde olduğu gibi 7 Kasım Aleviler arasında da kışın habercisi başlangıcı olarak bilinir. Bu çerçevede 7 Kasım kışın başlangıcı 6 Mayıs Hıdrellez de yazın başlangıcıdır ve yaşlı kesim takvim olarak hala buna uyar.

6. Doğum, Evlilik ve Ölümle İlgili Törenler

Alvanlar'da diğer insan hayatında olduğu gibi üç şey çok önem taşır. Bunlar doğum, evlilik ve ölümdür. Bu olaylarda gelenekleri nedir neler yaparlar nelere dikkat ederler onlara kısaca göz atacağız.

a. Doğum

Köyde doğumla ilgili üç aşamada değişik gelenekler ve uygulamalar vardır. Öncelikle hamilelik döneminde belli oluncaya kadar gizlenir, hamilelik kimseye söylenmez ve anlatılmaz. Böylelikle anne kem gözlerden korunur. Bununla beraber hamile kadın hiçbir aile etkinliğinden ayrı tutulmaz, hepsine iştirak eder. Doğum esnasında eski dönemlerde doğumlar evde gerçekleştirilirken, anne için doğum odası, doğan çocuk için ahşaptan bir beşik hazırlanır ve köyün ebesi genelde hazır bulundurulurdu. Günümüz itibarıyla bunlar daha çok tarihte kalmış imkanlar değiştikçe bunlar sadece gelenek olarak hatırlanmaktadır. Çocuk dünyaya gözlerini açınca ilk yıkama kayınvalide tarafından yapılır. İlk banyo suyunun basılmayacak bir noktaya ve gün ışığında dökülmesi gerekir.⁷⁶ Bununla beraber annenin 40. güne kadar gece dışarı çıkmamasına dikkat edilir. Genellikle çocukla ilgilenme dışında hiçbir iş yapmaz. Çocuğa nazar değmesin diye değişik uygulamalar yapılır. Mesela çocuğun elbisesi üzerine ve ilk bakışta rahatça görülebilecek bir noktaya nazar boncuğu veya altın takılır. Çocuk bir odada yalnız başına bırakılmaz mutlaka yanında biri bulunur. Üçüncü gün çocuğun babaannesi çocuğu tuzlar ve annesine yumurta hediye eder. Bu tuzdan bir kısmı, kardeşler için aralarında sevgi ve kaynaşmaya vesile olması düşüncesiyle saklanır. 40

⁷⁵ Hasan Nuhov ile mülakat, 11.06.2012.

⁷⁶ РИМ – Сливен, СЕ 63, ЕАНЕ 37, а.е.3, „Тича – в7”

günlük olunca ve annenin ailesinden olan kadınlar davet edilerek bebek kundaktan çıkarılır ve beşik ekmek yapılıp dağıtılır.⁷⁷

b-Evlilik

Evlilikler genel çerçevede gerçekleşmekte, Erkek ve Kız ebeveynin rızaları alınmakta ve evlilik süreci başlatılmaktadır. Dikkat çeken husus kızlar önceleri sadece köy içine verilmekte ve köy içinden alınmakta, istisnai olarak sadece yakın alevi köylerine kız verilmekte Malko selo ve Mogilets köyleri ama bu gelenek günümüzde fazla yaşatılmamaktadır. Erkek ve kız evlenmek istediklerinde erkeğin ailesinden en yakın akrabaları gider kızı ister. Eğer olumlu cevap alınırsa hemen orada pazarlık yapılır kız tarafının istedikleri ve erkek tarafın istedikleri çerçevesinde ve andlaşmaya varılırsa kız isteme heyeti gidip erkeğin ailesine haber verir onların kabul etmesi halinde nişanlanma süreci başlatılır. Akabinde evlilik hazırlıkları yapılır kına gecesi gerçekleşir eskiden öküz arabaları ile kızı ve nişanını almaya gidiliyormuş, kızı öküz arabasına illa dayısı bindiriyor. Günümüzde değişmiş araba ve kamyonetle yapılıyor bu gelenek. Özel ekmek pişirerek dağıtılıyormuş ve sonrasında davullu zurnalı düğünleri gerçekleşmekte.⁷⁸

c-Ölüm

Ölüm ile ilgili uygulamalar Bulgaristan'daki sünnilerle neredeyse aynı şekildedir. Cenazeler musalla taşına konular ve cenaze namazı sonrası defnedilir. Vefat gerçekleşince erkek ise erkek tarafından abdest aldırılarak rahat döşegine kaldırılır. Farklı olarak vefat edenin başucuna bir mum yakılır ve söz konusu mum sabaha kadar yanar. Kadın ise kadın tarafından ve üzeri örtülerek özellikle kadınlarda en güzel elbiseleri daha ziyade gelin olurken üzerinde olan elbiseleri üstüne koyarlar. Yakın akraba kadınlar tarafından hayatı ağıtlarla ağlaşılarak söylenir. Görüşmeye gelenler görüşür ve cenaze günü yıkanmak üzere cenaze çıkarılır. Hazırlanınca tekrar görüşmek isteyenler için cenaze uygun bir yere konular. Daha sonra mezarlığa nakledilir ve defin işleri telkinlerle imam tarafından gerçekleşir. Vefat edenin yası 40 gün itinayla tutulur.⁷⁹

⁷⁷ Mehmedali Pıtırılı köyüm imamı 12.06.2012 ile mülakat.

⁷⁸ Христо Ников, Щрихи към историята на с. Ябланово, изд. Абагра 2010, стр. 99-100.

⁷⁹ Христо Ников, Щрихи към историята на с. Ябланово, изд. Абагра 2010, стр. 102-104.

İKİNCİ BÖLÜM

BETİMSSEL İSTATİSTİKLER

I. TANIMLAYICI/BETİMSEL İSTATİSTİKLER

Bu bölümde öncelikle dağılım ölçütleri kullanılarak verilerin özetlenmesi sağlanacak tablo, çizelge ve grafikler yardımı ile verilerin organizasyonu ve sunumu üzerinde durulacaktır. Bu bölümde ankete katılan deneklerin cinsiyeti, eğitim durumları, gelir durumları, medeni durumları, doğum yerleri ve meslekleri gibi konularda frekans ve yüzdeleri ile merkezi eğilimlerinin tanıtılması hedeflenmektedir.

1. Ankete Katılanların Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

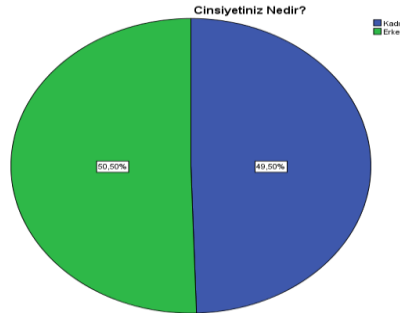
Aşağıdaki tabloda (Tablo: 1) görüldüğü gibi araştırmaya toplam 402 kişi katılmıştır. Kadınların oluşturduğu grup 199, erkekler grubu ise 203 kişiden oluşmaktadır. Buna göre ankete katılanların %49,5'İ kadınlardan, %50,5'İ ise erkeklerden oluşmaktadır. Ankete katılanlar arasında erkeklerin birkaç kişi daha fazla olduğu görülmektedir. Frekans açısından her iki grup arasında farklılık söz konusu olmakla birlikte bunun anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır.

Tablo 1: Deneklerin Cinsiyet Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
CİNSİYET	Kadın	199	49,5	49,5	49,5
	Erkek	203	50,5	50,5	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

Aşağıdaki tabloda (Tablo 1.1) ankete katılan deneklerin grafikte yüzde oranları görülmektedir.

Tablo 1.1: Deneklerin cinsiyete göre grafikte yüzde oranları

2. Ankete Katılanların Yaş Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi (Tablo: 2) ankete katılanların sayılarının yüksek ve birbirinden farklı yaşlarda oldukça fazla olması nedeniyle eğitim bilimlerinde veya başka bilim dallarında kabul edilen yaş gruplarını esas alarak katılımcıları çeşitli yaş gruplarına ayırmak, çalışmalar açısından kolaylık sağlayacaktır. Bu gruplama aslında Bulgaristan'ın geçmişte Türklere her on yılda bir uyguladığı baskı ve göçe zorlamanın bu ülkede yaşayan Türkler başka bir ifade ile Alevî-Bektaşîler tarafında nasıl algılandığının tespitine yönelik zorunlu bir gruplamadır. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere (Tablo: 2) altı gruba ayrılan anket katılımcılarından en yüksek oranı 123 kişi ile 24 yaş ve altı grup oluşturmaktadır. Buna göre katılanların %30,6'sını birinci grup oluşturmaktadır. Bu grubu 97 kişi ile (%24,1) 25-34 ve 60 kişi ile (%14,9) 35-44 yaş grubu izlemektedir. 45-54 yaş grubundaki denekler 53 kişi (% 13,2) bu gruplardan sonra gelmekte, 55 yaş ve üzeri denekler diğer gruplara göre gittikçe azalan bir oranda katılım gerçekleştirmişlerdir. Buna göre 55-64 grubu 39 kişi ile %9,7 ve en az katılım ise %7,5 oran ve 30 kişi ile 65 yaş ve üzeri grubunda gerçekleşmiştir. Diğer dört grupta ise genel olarak dengeli bir dağılım söz konusudur.

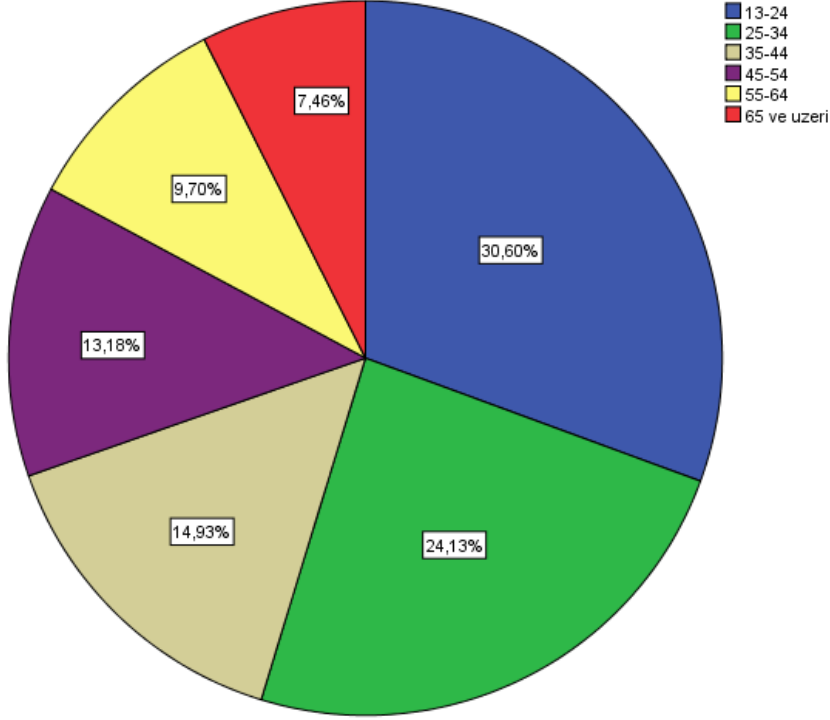
Gençlerin ankete daha fazla ilgi duyması açıklanabilir bir durumdur. Bu durumun birçok nedenini gözlemledik. Bulgaristan'ın Avrupa Birliğine girmesinden sonra gerek iş gerekse hürriyetler açısından aradıklarını bulamayan gençler ankete orta yaşlı veya yaşlılardan daha fazla ilgi göstermiştir. Ancak Bulgaristan'da yaşayan Türklerin nüfus oranları göz önüne alındığında anket katılımcılarının dengeli bir dağılım sergiledikleri söylenebilir. Toplumun yaş temelli nüfus oranları dikkate alındığında yaş grupları arasında büyük bir uçurum bulunmadığını ortaya koymaktadır. Bu da örneklem grubunun normal bir dağılıma sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 2: Ankete Katılanların Yaş Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
YAŞ GRUPLARI	13-24	123	30,6	30,6	30,6
	25-34	97	24,1	24,1	54,7
	35-44	60	14,9	14,9	69,7
	45-54	53	13,2	13,2	82,8
	55-64	39	9,7	9,7	92,5

65 ve üzeri	30	7,5	7,5	100,0
Toplam	402	100,0	100,0	

Tablo 2.1: Yaş Grupları ve Yüzde Oranları Grafiği

3. Ankete Katılanların Doğum Yeri Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Aşağıdaki tabloda (Tablo: 3) görüldüğü gibi ankete katılanlardan 19 kişi (%4,7) il doğumlu olduğunu belirtirken, 45 kişi (%11,2) ilçe doğumlu olduğunu ifade etmiştir. Köy doğumlu olduğunu belirtenler ise 338 kişidir ve bu sayı katılanların %84,1 oluşturmaktadır. Buna göre en yüksek katılım köylerden ve en düşük katılım ise illerden olmuştur. Yukarıda geçen oranlar aslında bir bakıma nüfus yoğunlukları ile de ilgili bir durumdur. Çalışma alanımızı Yablanovo köyü oluşturması nedeniyle köyde doğanların oranının bu derecede yüksek çıkması normal bir durumdur. Ayrıca Bulgaristan'da yaşayan Türklerin yaşadıkları yerler dikkate alındığında normal bir dağılım olduğu görülecektir. Zira nüfusun büyük bir kesimi kırsalda yaşamaktadır.

Şehirlerde yaşayanlar ise belirli mahallelerde oturmaktadır. Bu meskun yerlere rahatlıkla ulaşılma ile birlikte, Türklerin çok az bir kısmı da değişik mahallerden ikamet etmektedir. Bütün bunlar yine Türklerin şehirlere az yerleştiğinin göstergesidir. Bir başka faktör de, ileride değinileceği gibi, kent hayatında yaşayan Türklerin çok az bir kısmı devlet kurumlarında çalışmaktadır. Bu ise aynı zamanda, Türklerin resmi kurumlarda gereği gibi iş imkanı bulamadıklarını düşündürmektedir.

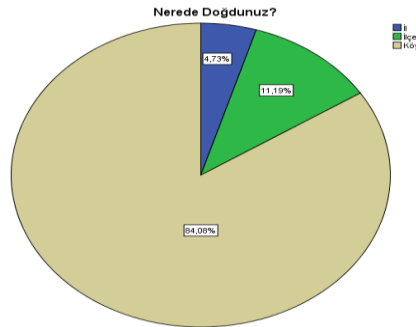
Yukarıda geçen oranlar aslında bir bakıma nüfus yoğunlukları ile de ilgili bir durumdur. Bulgaristan'da yaşayan Türklerin yaşadıkları yerler dikkate alındığında normal bir dağılım olduğu görülecektir. Zira nüfusun büyük bir kesimi kırsalda yaşamaktadır. Dolayısıyla söz konusu oranların aynı zamanda Türklerin yoğunluk itibariyle yaşadığı yerleri gösterdiği de söylenebilir.

Tablo 3: Deneklerin Doğum Yeri Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

		F	%	Geçerli%	Yığılmalı%
DOĞUM YERİ	İl	19	4,7	4,7	4,7
	İlçe	45	11,2	11,2	15,9
	Köy	338	84,1	84,1	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

Aşağıdaki tabloda ankete katılan deneklerin doğum yerine göre yüzde oranları görülmektedir. Bu oranlar aynı zamanda Bulgaristan'da yaşayan Türklerin yaşam yerlerini göstermektedir. Bu durumda nüfusun çoğunluğu kırsalda veya köylerde yaşamaktadır denilebilir.

Tablo 3.1: Doğum Yerine Göre Yüzde Oranları Grafiği

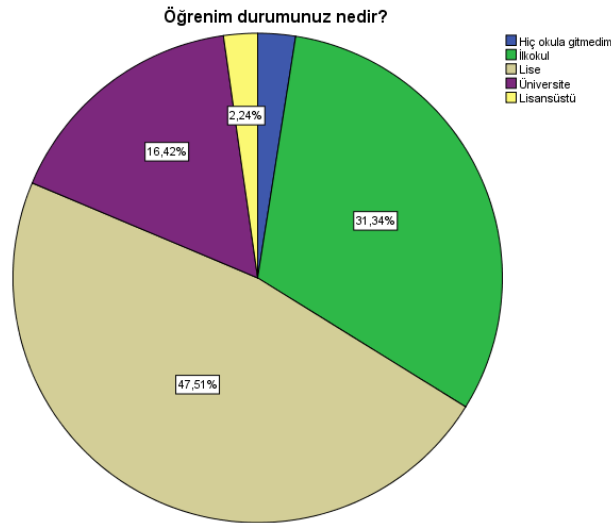
4. Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Dağılım

Tablo 4, deneklerin mezun oldukları okullara göre dağılımlarını göstermektedir. Tabloda görüldüğü gibi anket uygulamalarına katılanlardan en büyük grubu %47,5 ile (191 kişi) lise mezunları oluşturmaktadır. Okullara göre diğer grupların dağılımı ise şöyledir: %2,5 (10 kişi) hiç okula gitmediğini, %31,3'ü (126 kişi) ilkokula gittiğini, %16,4'u (66 kişi) Üniversite ve %2,2'si de (9 kişi) lisansüstü eğitimi aldığını ifade etmiştir. Buna göre en az katılım hiç okula gitmeyenler %2,5 (10 kişi) ve en fazla katılım ise %47,5 (191 kişi) ile lise mezunlarından gerçekleşmiştir. Bulgaristan'da yaşayan Türklerin eğitim durumları göz önüne alındığında bu dağılımın normal olduğu söylenebilir. Bu durum Yablanovo için de aynı şekilde geçerlidir. Ayrıca lise mezunlarının ankete iştirak etme nedeni Avrupa Birliği sonrası gerek beklentilerinin karşılanması ümidini bildirme veya ifade etme gayreti gerekse henüz bir baskı ve zorlama görmemi olmalarından dolayı fikirlerini daha rahat ifade etmeleri nedeniyledir.

Tablo 4: Deneklerin Öğrenim Durumu Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
ÖĞRENİM DURUMU	Okula gitmedim	10	2,5	2,5	2,5
	İlkokul	126	31,3	31,3	33,8
	Lise	191	47,5	47,5	81,3
	Üniversite	66	16,4	16,4	97,8
	Lisans Üstü	9	2,2	2,2	100,0
	Toplam		402	100,0	100,0

Tablo 4.1: Öğrenim Durumunu ve Yüzde Oranlarını Gösteren Grafik

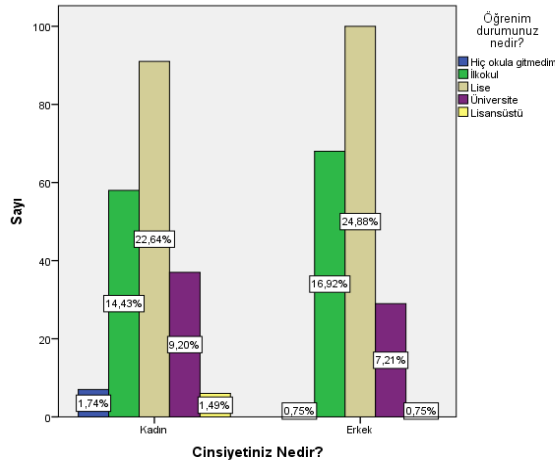
Aşağıdaki tabloda (Tablo 4.2) ankete katılanların eğitim durumlarının cinsiyete göre dağılımları görülmektedir. Buna göre gerek kadın gerekse erkek katılımcılardan en yüksek oranda lise grubu oluşturmuştur. Katılımcıların oranı kadınlarda %22,64, erkeklerde ise %24,88 şeklindedir. En düşük oran ise kadınlarda %1,49, erkeklerde ise %0,75 ile “hiç okula gitmedim” diyenler ile “Lisansüstü” grubu oluşturmuştur. Her iki grubun iştirak sayıları göz önüne alındığında normal bir dağılımdan söz edilebilir.

Tablo 4.2: Deneklerin Öğrenim Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

		ÖĞRENİM DURUMU					Toplam
		Okula gitmedim	İlkokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü	
CİNSİYET	Kadın	7	58	91	37	6	199
	Erkek	3	68	100	29	3	203
Toplam		10	126	191	66	9	402

Aşağıdaki tabloda (Tablo 4.3) deneklerin öğrenim durumları yüzde oranları grafikte görülmektedir. Buna göre deneklerin çoğunluğunu lise eğitimi alanlar oluşturmaktadır. Okula gitmedim diyenler ise en az grubu teşkil etmekle birlikte bu oranın biraz daha yüksek olması gerektiğini düşünüyoruz. Zira özellikle Yablanovo’da yüz yüze yaptığımız görüşmelerde okula gidemediğinden, baskı döneminde hem okuldan hem de aileden kaynaklanan nedenlerden dolayı okuyamadığını söyleyen oldukça önemli sayıda insan bulunduğu dikkatimizi çekmişti.

Tablo 4.3: Deneklerin Öğrenim Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımını Gösteren Grafik

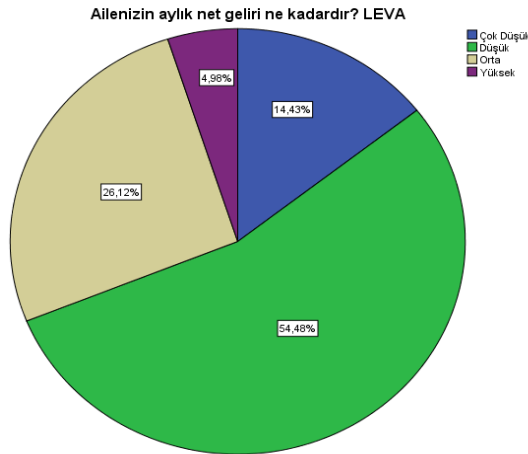
5. Gelir Dağılımı

Gelir durumunu gösteren tabloya göre (Tablo: 5) denekler, Çok düşük, düşük, orta ve yüksek gelir grubunda toplanmışlardır. Ankete katılardan %5,0'ı (20 kişi) gelirinin 1000 dolardan daha yüksek olduğunu, %14,4'ü de (58 kişi) 200 Levadan daha az gelire sahip olduğunu ifade etmiştir. 219 kişi (%54,5) ise 200 ile 500 Leva arasında gelir sahibi olduğunu belirterek düşük seviyede bulunduğunu ifade etmiştir. Gelir durumu orta seviyede olanlar %26,1 (105 kişi)dir. Buna göre diğer seçeneği bir kenara bırakılacak olursa ankete katılanların büyük bir oranla düşük ve orta gelir sahipleri olduğu gözlemlenmektedir. Ancak bu durum Bulgaristan'daki Türklerin yaşadığı çevre ve siyasi ortam göz önüne alındığında katılımcıların oranının normal ve düzenli bir dağılıma sahip olduğu söylenebilir. Bu tabloda yer alan çok düşük ve düşük gelir sahiplerinin toplamı %68,9 (277 kişi)dir. Buna göre Yablanovo köyü Alevî-Bektaşî sakinlerinin büyük bir çoğunluğunun yeterince bir gelire sahip olmadığı söylenebilir.

Tablo 5: Deneklerin Ekonomik Durum Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

Ailenizin aylık net geliri ne kadardır?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%	
GELİR	Çok Düşük	58	14,4	14,4	100,0
	Düşük	219	54,5	54,5	54,5
	Orta	105	26,1	26,1	80,6
	Yüksek	20	5,0	5,0	85,6
	Toplam	402	100,0	100,0	

Tablo 5.1: Deneklerin Ekonomik Durum Değişkeni için Yüzde Değerleri Grafiği

6. Medeni Durum

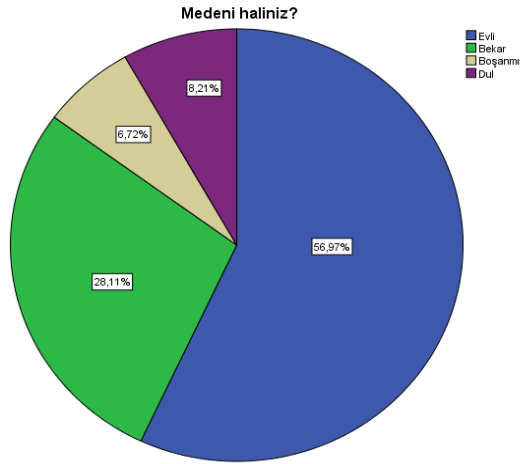
Aşağıdaki tablo 6'da görüldüğü gibi medeni durumlarına göre denekler çoğunlukla evli grubunda yer almakta (%57,0) 229 kişi, bekârlar ise ikinci büyük grubu (%28,1) 113 kişi ile oluşturmaktadır. Boşanmış grubu ise (%6,7) 27 kişi ile yukarıdakileri takip etmektedir. Dul olduğunu ifade edenler grubunu ise %8,2 (33 kişi) oluşturmaktadır. Bu veriler, Yablanova Alevî-Bektaşîleri arasında ciddi bir evlenme geleneği olduğunu göstermektedir. Söz konusu köyde yaşayanlar arasında boşanmış olanların oranı ciddi anlamda düşük görünmektedir. İkinci düşük oran ise dul kalanlardır. Bunların önemli bir kısmı da ileri yaşta olanlardır. Bekâr verileri ise, yaş ortalamasında gençler ile uyusmaktadır.

Tablo 6: Deneklerin Medeni Durum Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

Medeni haliniz?	f	%	Geçerli %	Yığılmalı %
MEDENİ DURUM	Evli	229	57,0	57,0
	Bekâr	113	28,1	85,1
	Boşanmış	27	6,7	91,8
	Dul	33	8,2	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0

Aşağıdaki (Tablo 6.1) grafikte görülen yüzde oranlarına göre Bulgaristan vatandaşı Türklerin büyük bir oranının evli olduğunu ortay koymaktadır. Boşanmış veya dul olanların oluşturduğu grup ise en küçük olanıdır. Türk toplumunda aile oldukça önemli bir müessese olarak varlığını korumaktadır.

Tablo 6.1: Medeni durumu gösteren grafik

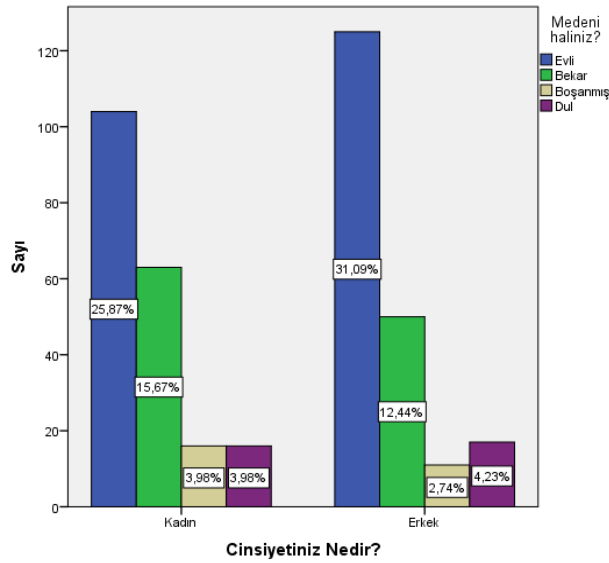
6.1. Medeni Durumun Cinsiyete Göre Dağılımı

Aşağıdaki tablo doğrultusunda (Tablo: 6.1) medeni durumun cinsiyeti göre dağılımında evli olan kadınlar %25,87 (104 kişi) olup, bekarlar ise %15,67 (63 kişi) olarak görünmektedir. Burada evli olan erkekler % 31,09 olmuştur. Bekâr erkekler ise, %12, 44 (50 kişi) şeklindedir. Buradaki oran, birbiriyle uyumaktadır. Her iki cins arasındaki boşanma oranı kadınlarda %3,98 (16 kişi); erkeklerde ise %2,74 (11 kişi) olarak ortaya çıkmaktadır. Bu veriler, birbirlerine çok yakın görülmektedir. Burada medeni durumunu farklı olarak yazabilme ihtimalini de göz önüne aldığımızda, aradaki fark normal görünmektedir. Medeni durum ve yaş oranı ortalaması yüzde yüz olarak sonuçlanması, dağılım ve mukayese oranıyla uyumaktadır. Ayrıca ankete katılan deneklerden kadın grubunda 16 kişi (%3,98), erkeklerden ise 17 kişi (%4,23) dul olduğunu ifade etmiştir. Buna göre ankete iştirak eden toplam 402 kişiden toplam 229 kişi evli, 113 kişi bekar, 27 kişi boşanmış ve 33 kişi dul olduğunu bildirmiştir.

Tablo 6.2: Deneklerin Medeni Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyetiniz Nedir?	Medeni haliniz?				Toplam
	Evli	Bekâr	Boşanmış	Dul	
Kadın	104	63	16	16	199
Erkek	125	50	11	17	203
Toplam	229	113	27	33	402

Tablo 6.3: Deneklerin Medeni Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımını Gösteren Grafik

7. Meslek Durumu

Aşağıdaki tabloda (Tablo: 7) ankete katılan deneklerin ayrıntılı meslekleri ve oranları görülmektedir. Buna göre ilk sırayı %37,8 oranla (152 kişi) işçi sınıfı oluşturmaktadır. İkinci sırada ise 61 kişi ve %15,2'lik oranla memurlar gelmektedir. Üçüncü büyük grubu ise 45 kişi (%11,2) ile emekli sınıfı oluşturmaktadır. Dördüncü grubu 37 kişi (%9,2) ile çiftçiler oluşturmaktadır. Ankete ev hanımı, işçi, memur, serbest meslek ve öğrenci gibi toplumun her kesiminden katılım sağlanmıştır. Daha sonra 26 kişi (%6,5) ile işsiz, 22 kişi ile Yönetici, 21 kişi ile Öğrenci, 18 kişi ile Serbest meslek sahipleri gelmektedir. Yablanovo köyünde yaşayanlar arasında en az bulunan meslek mensupları ise sırasıyla işadamı 3 kişi ve esnaf 7 kişi ile temsil edilmiştir. Enteresan bir şekilde ev kadınlarından ankete iştirak etme oranı oldukça düşük kalmıştır. (5 kişi %1,2)

Tablo 7: Ankete Katılanların ayrıntılı Meslek Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

Mesleğiniz nedir?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Ev kadını	5	1,2	1,2	1,2
İşçi	152	37,8	37,8	39,1
Serbest meslek	18	4,5	4,5	43,5
Memur	61	15,2	15,2	58,7
Yönetici	22	5,5	5,5	64,2
Çiftçi	37	9,2	9,2	73,4
Emekli	45	11,2	11,2	84,6
Esnaf	7	1,7	1,7	86,3
İşadamı	3	,7	,7	87,1
Öğrenci	21	5,2	5,2	92,3
İşsiz	26	6,5	6,5	98,8
Diğer	5	1,2	1,2	100,0
Toplam	402	100,0	100,0	

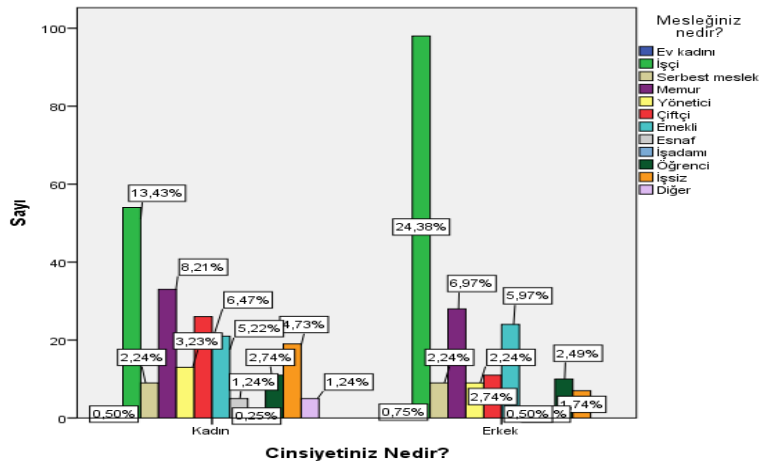
Aşağıdaki Tablo 7.1 deneklerin cinsiyete göre ayrıntılı meslek dağılımını göstermektedir. Ankete katılanların her iki grubun da büyük çoğunluğunu işçiler oluşturmaktadır. Bütün bu veriler bize, Yablanovo köyü sakinlerinin ezici çoğunluğunu işçiler oluşturduğu görülmüştür. Bu ise söz konusu köyde oturan Alevî-Bektaşîlerin Bulgaristan siyasi, idari ve resmi kurumlarda ciddi bir yer

bulmadıklarını göstermektedir. Bunun temel gerekçeleri arasında, daha çok köylerde yaşayan Türklerin, buldukları ortamlar doğrultusunda bir iş hayatına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu arada işveren konumundaki meslek sahiplerinin oldukça az olduğu dikkatleri çekmektedir. Ayrıca öğrenci sayısının da az olması Tablanovo Alevî-Bektaşîlerinin çocuklarını okutma konusunda yeterince imkan bulamadıklarını düşündürmektedir.

Tablo 7.1: Deneklerin ayrıntılı Meslekleri ve Cinsiyete Göre Dağılımı

	Cinsiyetiniz Nedir?	Cinsiyetiniz Nedir?		Toplam
		Kadın	Erkek	
MESLEĞİNİZ NEDİR?	Ev kadını	5	0	5
	İşçi	54	98	152
	Serbest meslek	9	9	18
	Memur	33	28	61
	Yönetici	13	9	22
	Çiftçi	26	11	37
	Emekli	21	24	45
	Esnaf	5	2	7
	İşadamı	1	2	3
	Öğrenci	11	10	21
	İşsiz	19	7	26
	Diğer	5	0	5
	Toplam	202	200	402

Tablo 7.2: Deneklerin ayrıntılı Meslekleri ve Cinsiyete Göre Dağılımı Grafiği

8. Dil Bilgisi

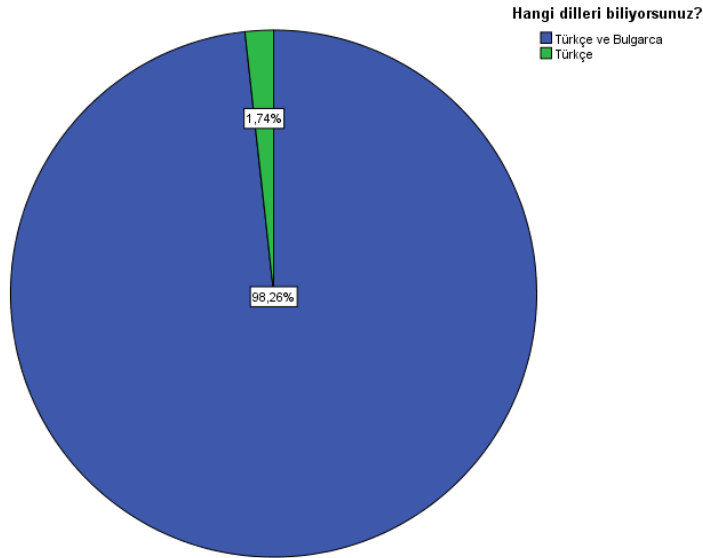
8.1. Deneklerin Bulgarca ve Türkçe Bilgisi

Aşağıdaki tabloda (Tablo: 8) ankete katılan deneklerin dil bilgisi ölçülmeye yönelik soruya verilen cevapların oranlarını göstermektedir. Deneklerin Bulgarca, Türkçe ve diğer bildiği diller konusunda bilgi vermesi istenmiştir. Tabloda Bulgar dilini ve Türkçeyi bilip-bilmedikleri ile ilgili olarak sorulan soruya verdikleri cevapların oranı görülmektedir. Buna göre 402 denekten 395'i Bulgarca ve Türkçeyi bildiğini 7 kişi ise sadece Türkçeyi bildiğini söylemektedir. Bulgarca'yı bilenlerin oranı ise %98,3'tür. Bu durum bize Yablanovo'da yaşayan Alevî-Bektaşîlerin dil probleminin olmadığını göstermektedir. Ayrıca bu, Bulgaristan'da yaşayan Türklerin Bulgarca'yı bilmedikleri şeklindeki iddiaların geçersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca oldukça az bir kesim, Rusça, Almanca ve İngilizce bildiğini ifade etmiştir.

Tablo: 8: Bulgarca ve Türkçe Bilgisi

Hangi dilleri biliyorsunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Türkçe ve Bulgarca	395	98,3	98,3	98,3
Valid Türkçe	7	1,7	1,7	100,0
Total	402	100,0	100,0	

Tablo: 8.1: Bulgarca ve Türkçe Bilgisi

8.2. Bulgarca Bilgisinin Cinsiyete Göre Dağılımı

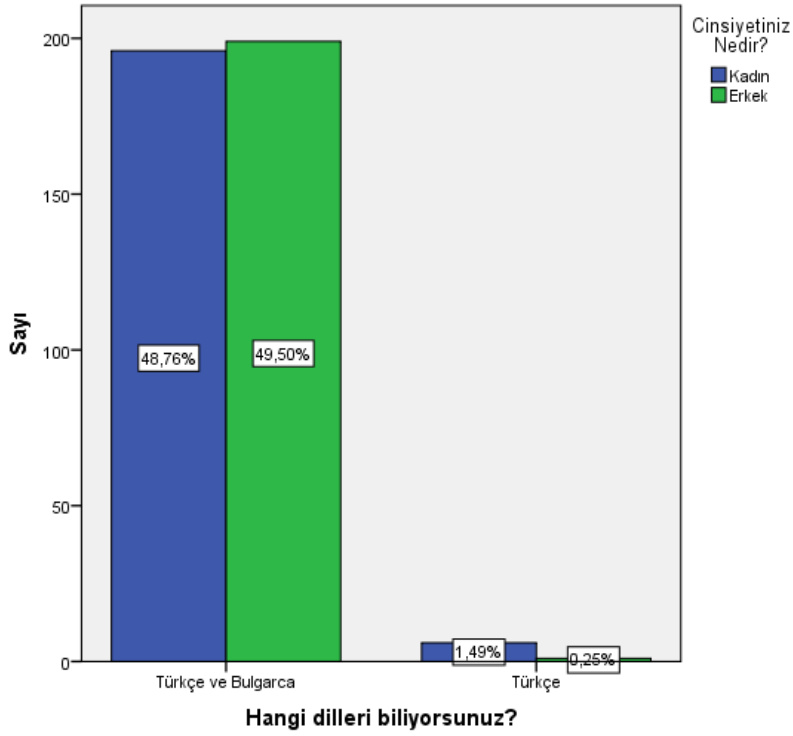
Katılımcıların Bulgar dilini bilip bilmedikleri ile yöneltilen sorulara verdikleri cevapların büyük bir oranda olumlu olduğu gözlenmektedir. Aşağıdaki tabloya göre (Tablo: 8.2) göre Bulgarca bildikleri söylenebilir. Bu durum cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği de önemlidir. Bulgarca bilgisi ile ölçümlerin cinsiyete göre dağılımı yapıldığında az da olsa erkeklerin kadınlara göre daha iyi Bulgarca bildikleri ortaya çıkmaktadır. Nitekim kadınlardan 6'sı sadece Türkçe bildiğini belirtirken, erkeklerde sadece bir tanesi sadece Türkçe bildiğini ifade etmiştir.

Yablanovo'da yaşayan Alevî-Bektaşîlerin köy ortamında buldukları göz ardı edilmemelidir. Bulgaristan Türklerinin çoğunluğunun köylerde yaşadığı dikkate alınır, çalışma hayatına köy şartlarında imkan bulmaktadırlar. Aynı köyde aynı dili konuşan kimseler arasında, bir başka dilin öğrenilmesi zordur, hatta genelde bir ihtiyaç olarak da değerlendirilmemektedir. Zira köy hayatındaki bir ev hanımının kendisini ilgilendiren iş ve uğraşında, çevresindeki insanlarla bağlantılı olur ve onlarla birlikte çözüm yoluna gidilir. Resmi ve şehirle ilgili sorunları ise, genelde eşleriyle birlikte çözüm bulmaya çalışılır. Buna rağmen kadınların %48'den fazlasının Bulgarca'yı bilmesi, bu kesim için büyük bir başarı olarak değerlendirilmelidir. Zira erkekler, genellikle iş hayatı, çevre, resmi ilişkiler bağlamında bir şekilde Bulgarca'yı öğrenme zorunluluğu hissedebilir. Bu nedenle iradi olmanın yanında, erkeklerin Bulgarca'yı öğrenme ve bilmesi, bir başarı olarak değerlendirilirken, kadınların söz konusu problemle ilgili konuları, ciddi anlamda bir başarı olarak kabul edilmelidir.

Tablo 8.2: Deneklerin Bulgarca Seviyesinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyetiniz Nedir?	Hangi dilleri biliyorsunuz?		Toplam
	Türkçe ve Bulgarca	Türkçe	
Kadın	196	6	202
Erkek	199	1	200
Toplam	395	7	402

Tablo 8.3: Deneklerin Cinsiyete Göre Bulgarca ve Türkçe Bilgisini Gösteren Grafik

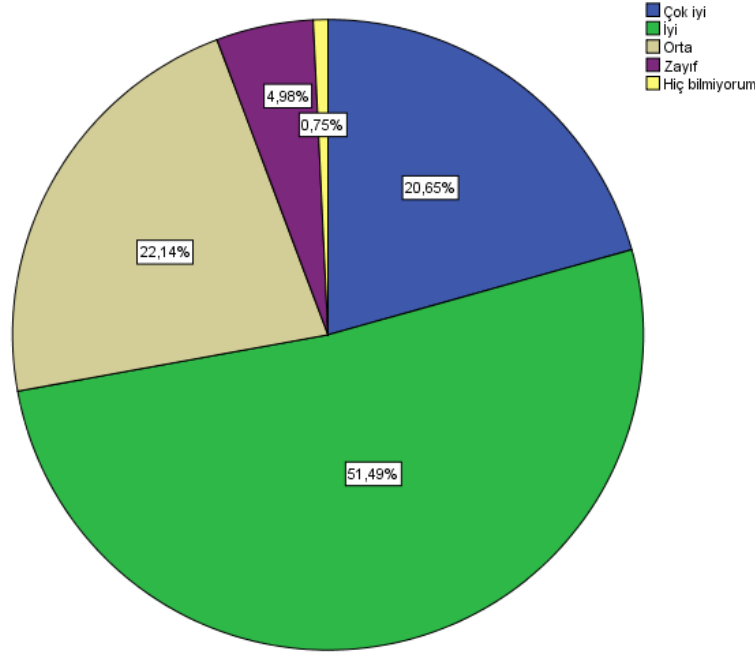
Tablo 9’da Yablanovo köyü Alevî-Bektaşîlerinin Bulgarca bilgisi ölçülmek üzere yöneltilen soruya verdikleri cevapların istatistiksel oranları görülmektedir. Söz konusu soru ile Bulgarca’yı ne derecede bildikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Buna göre ankete katılanlardan %20,6’sı (83 kişi) Bulgarca’yı çok iyi bildiğini, %51,5’i (207 kişi) iyi, %22,1’i (89 kişi) orta seviyede, %5’i (20 kişi) zayıf, 402 denekten sadece 3 kişi (%0,7) Bulgarca’yı hiç bilmediğini ifade etmiştir. Buna göre ankete iştirak edenlerin %72,1’i (290 kişi) Bulgarca dil problemi olmadığı söylenebilir.

Tablo 9: Deneklerin Cinsiyete Göre Bulgarca ve Türkçe Bilgisini Gösteren Grafik

Bulgarca’yı ne kadar biliyorsunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Çok iyi	83	20,6	20,6	20,6
İyi	207	51,5	51,5	72,1
Orta	89	22,1	22,1	94,3
Zayıf	20	5,0	5,0	99,3
Hiç bilmiyorum	3	,7	,7	100,0
Toplam	402	100,0	100,0	

Aşağıdaki grafikte (Tablo 9.1) Yablanovo’da yaşayan Alevî-Bektaşîlerin Bulgarca bilgi seviyesini görülmektedir. Buna göre en yüksek oran %51,49 ile Bulgarca bilgisinin iyi olduğunu ifade edenler grubu oluşturmaktadır.

Tablo 9.1: Deneklerin Cinsiyete Göre Bulgarca ve Türkçe Bilgisini Gösteren Grafik

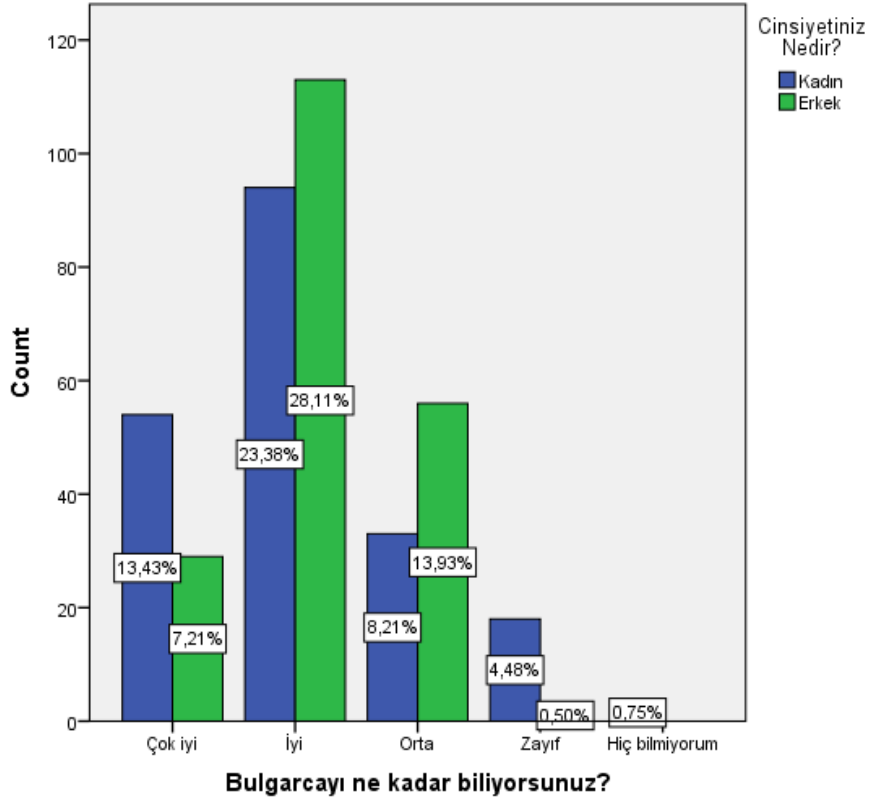

Bulgarca bilgisinin cinsiyete göre dağılımlarını da dikkate almak araştırmamız açısından önemlidir. Zira Yablanovo Alevî-Bektaşîleri arasında dil öğrenmeye karşı bir tavır bulunup-bulunmadığını ortaya çıkaracaktır. Tabloda en dikkat çekici oran Bulgarca’yı hiç bilmediğini söyleyenlerin oranıdır. Buna göre kadınlardan sadece 3 kişi, erkeklerden ise Bulgarca bilmediğini söyleyen bulunmamaktadır. Kadınların çeşitli nedenlerle, özellikle baskı dönemlerinde okula gidemeyenlerin Bulgarca’yı öğrenememeleri normal karşılanmalıdır.

Tablo 9.2: Bulgarca Bilgisinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Bulgarca’yı ne kadar biliyorsunuz?	Cinsiyetiniz Nedir?		Toplam
	Kadın	Erkek	
Çok iyi	54	29	83
İyi	94	113	207
Orta	33	56	89
Zayıf	18	2	20
Hiç bilmiyorum	3	0	3
Toplam	202	200	402

Tablo 9.3: Bulgarca Bilgisinin Cinsiyete Göre Dağılımını Gösteren Grafik

Yablanovo’da yaşayan Alevî-Bektaşîlerin Türkçe bilgi seviyesi de anketin 15. sorusunda katılımcılara sorulmuştur. Söz konusu soru öncelikle Türkçe anadillerini ne derecede öğrenebildikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Tablo 10’a göre ankete katılan 402 Yablanovo sakinlerinden 287 kişi (%71,4) Türkçe okuyup-yazabildiğini söylemiştir. 115 kişi (%28,6) ise Türkçe okuyabildiğini ancak yazamadığını ifade etmiştir. Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinden hiçbiri “Türkçeyi ne okuyabiliyorum ne de yazabiliyorum” seçeneğini işaretlememiştir. Burada dikkat çekici olan Türkçe yazamadığını söyleyen gruptur. Oysa Bulgaristan resmi okullarında Türkçe dersleri bulunmaktadır.

Tablo 10: Türkçe Bilgi seviyesinin frekans ve yüzde oranları

Türkçe okuyup yazabiliyor musunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Evet, okuyup yazabiliyorum	287	71,4	71,4	71,4
Okuyorum fakat yazamıyorum	115	28,6	28,6	100,0
Toplam	402	100,0	100,0	

Aşağıdaki tablo 10.1’de Yablanovo’da yaşayan ve ankete iştirak eden deneklerin Türkçe bilgi seviyesinin cinsiyete göre çapraz tablosunu göstermektedir. Buna göre kadınlardan 140’ı “Evet Türkçeyi okuyup yazabiliyorum” derken 62’si okuduğunu fakat yazamadığını ifade etmiştir. Erkeklerden ise 147 kişi Türkçeyi okuyup-yazabildiğini belirtirken 53 kişi okuyabildiğini fakat yazamadığını ifade etmiştir. Buna göre cinsiyetler arasında çok büyük bir far bulunmamaktadır.

Tablo 10.1: Deneklerin Türkçe Bilgi Seviyesinin Cinsiyete Göre Dağılım Çapraz tablosu

		Türkçe okuyup yazabiliyor musunuz?		Toplam
		Evet okuyup yazabiliyorum	Okuyorum fakat yazamıyorum	
Cinsiyetiniz Nedir?	Kadın	140	62	202
	Erkek	147	53	200
	Toplan	287	115	402

Yukarıda ifade edilen ve Türkçe dil bilgisinin yeterince öğretilmediği sonucunu ortaya koyan istatistikler bir başka açıdan daha teste tabi tutulmuştur. anketimizin 16. sorusu buna yöneliktir. Söz konusu soruda deneklere Türkçeyi nereden öğrendikleri sorulmuştur. Çok seçenekli ve açık uçlu olan bu soruya verilen yanıtların istatistiksel ifadesi tablo 11’deki gibidir.

Tablo 10.2: Türkçeyi nereden öğrendiniz?

	F	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Aileden	397	98,8	98,8	98,8
Hayır	5	1,2	1,2	100,0
Kitaplardan	110	27,4	27,4	27,4
Hayır	291	72,4	72,4	99,8
Türk TV’lerinden	254	63,2	63,2	63,2
Hayır	148	36,8	36,8	100,0
Okuldan	26	6,5	6,5	6,5
Hayır	376	93,5	93,5	100,0
Bulgaristan TV.	7	1,7	1,7	1,7
Hayır	395	98,3	98,3	100,0
Toplam	402	100,0	100,0	100,0

Yukarıdaki tabloya göre (10.2) Yablanovo köyünde ikamet eden Alevî-Bektaşîlerin %98,8’i (397 kişi) Türkçeyi ailelerinden öğrendiklerini ifade

etmektedirler. Ailelerinden öğrenmediklerini söyleyenler ise sadece 5 kişi olup bu %1,2 oranına tekabül etmektedir. Aynı zamanda başka kaynaklardan da Türkçe öğrenimini sağladıkları düşünülerek cevaplar içerisinde başka seçenekler de konulmuştur. Mesela Aileden sonra Türkçe öğreniminde en etkili kaynağın Türk televizyonları olduğu anlaşılmaktadır. Tabloya göre Yablanovo'da yaşayan Alevî-Bektaşî Türklerin %63,2'si Türk televizyonlarının Türkçe öğrenimine katkısı olduğunu düşünmektedir. Türkçeyi kitaplardan öğrendiğini söyleyenlerin oranı %27,4 iken Bulgaristan resmi okullarından öğrendiğini ifade edenler %6,5'tir. Burada dikkat çekici olan Bulgaristan resmi okullarından Türkçe öğretiminin yeterli olmadığı ayrıca Bulgaristan Televizyonlarından da dil öğreniminin oldukça sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Bulgaristan Televizyonlarının Türkçe yayınlarından Türkçe öğrendiğini söyleyenlerin sayısı 7 olup bu, %1,7 oranına tekabül etmektedir. Buna göre ana dil öğreniminde aile en önemli kurum olarak dikkatleri çekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SOSYO-KÜLTÜREL YAPI, ETNİK BARIŞ
VE AYRIMCILIKLA İLGİLİ BULGULAR

1. ETNİK KİMLİK İLE İLGİLİ SORUNLAR

Yablanovo Alevî-Bektaşîleri, Bulgarlardan farklı bir kimlik, kültür, din ve töreye sahiptir. Bulgaristan vatandaşı olmakla birlikte Alevî-Bektaşîlerin kendilerine özgü bir takım gelenek, görenek ve din anlayışları bulunmaktadır. Tarihsel olarak birçok tecrübeden geçmeleri, ciddi anlamda sorunlarla karşılaşmalarına rağmen, buldukları topraklarda kalmaya devam eden Türkler, bir anlamda Bulgaristan'ın tarihsel süreçteki oluşumuna katkıda bulunmuşlardır. Ancak her seferinde birçok haksızlık, işkence, yurttan sürülme, katliam, fiziki ve psikolojik baskılara maruz kalmışlardır.

Avrupa Birliği'ne giren Bulgaristan'ın, daha önce yapılan zulüm ve haksızlıkları kınaması, bu yeni oluşum doğrultusunda azınlık halklarına Avrupa Birliği kuralları doğrultusunda yaklaşım sergilemesi beklenmekteydi. Zira Bulgaristan yönetimleri defalarca söz vermiş, birçok antlaşma yapmıştı. Ayrıca Avrupa Birliği azınlık haklarını uygulamak zorundaydı. Bulgaristan'ın diğer coğrafyasında olduğu gibi Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinde de iki noktada beklentiye yol açmıştır. Birincisi etnik anlamdadır. Buna göre kendilerini Türk kabul eden kesimin haklarını vermek ve onları gerçekleştirmek zorunluluğudur. Burada ise yazılı ve sözel olarak dil, kültür, gelenek, örf ve temsil edilme beklentisi bulunmaktadır. İkincisi ise, dini bağlamdır. Buna göre Bulgaristan Müslüman Türkleri, dinlerini rahatlıkla yaşayabilmeli, ibadet mahallerine sahip olabilmeli, mabetleri iyileştirme ve tamir edebilme imkanına sahip olabilmelidir.

Bulgaristan'ın hem tarihsel tecrübesi, hem de cumhuriyete geçiş yanında Avrupa Birliği'ne giriş süreç ve doğrultusunda Müslüman Türklere yönelik yaptırım, gelişim ve iyileştirmenin hangi boyutta olduğunu görmek bakımından, aşağıdaki veriler önem arz etmektedir.

Anket sorularının birinci grubu betimsel istatistiklerine yönelik bulunmaktaydı. İkinci grup sorular ise Bulgaristan'da yaşayan ve Bulgaristan vatandaşı olan Türklerin Bulgaristan'ın Avrupa Birliği üyeliliğine kabulünden sonra yani günümüzde Etnik kimlikleri açısından durumlarını tespitiye yönelik

soruları içermektedir. Bu durumu tespitiye yönelik deneklere yaklaşık 10 soru yöneltilmiştir. Burada Bulgaristan devleti ile Bulgar kökenli yurttaşlar bağlamında etnik sorunun mevcudiyeti, boyutu ve uygulanış ve algılanış şeklini tespitiye yönelik soru biçimleri tercih edilmiştir. Üçüncü grup soru ise Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin gerek Sünniler gerekse Sünnilerin kendileri hakkındaki düşünceleri hakkında sorular yöneltilmiştir.

Türkler Osmanlıların bölgeden çekilmesiyle, ciddi bir asimilasyon, soykırım, zulüm, tehcir ve zorbalığa maruz kalmışlardır. Türkiye'ye göç edemeyenler, ciddi sorunlarla boğuşmuşlardır. Özellikle Sosyalist dönemde, Türk isimlerinin Slav isimlerle değiştirilmesi, Kamusal alanlarda Türkçe konuşulmasının yasaklanması, Türklerin yoğun yaşadığı bölgelerdeki ailelerin alınarak, Bulgarların çoğunlukta yaşadığı bölgelere yerleştirilmesi, İslam dini ile ilgili tüm özgürlüklerin kısıtlanması, Türkçe eğitim kurumlarının ve Kur'an kurslarının kapatılması, Alınan kararlara uymayanların para ve hapis cezasına tabi tutulması gibi kararlar alınmış ve uygulamaya konulmuştu. Bütün bu kararlar resmi, devlet politikası olarak ilan edilmişti.

Bütün Bulgaristan topraklarında yaşayan Türkler gibi Yablanovo Alevî-Bektaşîleri de daha önceleri birçok zorlu dönemlerden geçmiş, ancak bu defa daha da zor bir sürecin içerisine girmişlerdir. Zira 2007 yılında Avrupa Birliği'ne üye olarak kabul edilen Bulgaristan, Avrupalı değerlere genelde sözde atıfta bulunup, çoğu kez resmi olarak yürürlüğe koymamaktadır. Bu açıdan aşağıdaki sonuçlar ve özellikle de bu çalışma oldukça önemli ve alanında bir ilktir.

Bu durumda öncelikle Yablanovo'da yaşayan Alevî-Bektaşîlerin kendilerini din-mezhep açısından hangisinin içinde tanımladıklarını tespit etmek araştırmanın doğru yönlendirilmesi bakımından önemlidir. İkinci olarak da Türkiye ve Türkiye'deki arabaları hakkındaki düşüncelerini tespit etmek gerekmektedir.

1.1. Yablanovo'daki Alevî-Bektaşîlerin Kendilerini Nasıl Tanımladığı

Deneklere kendilerini Sünnilik, Alevilik-Bektaşilik, Hıristiyanlık ve diğer seçenekleri bulunun açık uçlu bir soru yöneltilmiştir. Aşağıdaki tabloya (11) göre Yablanovo'dan ankete katılanların tümü yani 402 kişi (%100) kendilerini

Alevilik-Bektaşılık içinde tanımlamıştır. Buna göre kendisini Sünnilik veya Hıristiyanlık içinde tanımlayan bulunmamaktadır.

Tablo 11: Deneklerin Dini Tercihi

Kendinizi aşağıdakilerden hangisinin içinde tanımlarsınız?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Alevilik-Bektaşılık	402	100,0	100,0	100,0

Yablanovo'dan ankete katılanların Türkiye deyince ne hissettiklerini de tespiti yönelik bir soru yöneltilmiştir. Buradaki amaç Yablanovo sakinlerinin Türkiye ile düşüncelerinin yanında özlem ve arzularını da tespiti yöneliktir. Tablo 11.1'e göre deneklerin %42,5'i (171 kişi) Türkiye'yi anavatanı olarak görmektedir. Yine %37,8'i (152 kişi) komşu ülke, %18,7'si (75 kişi) dost ülke ve sadece %1'lik kesim (4 kişi) hiçbir şey hissetmediğini belirtmiştir. Buna göre denekler arasında en güçlü his, Türkiye'yi anavatanı olarak görenlerin oluşturduğu gruba aittir.

Tablo 11.1: Yablanovo'daki Türklerin Türkiye ile ilgili hisleri

Türkiye deyince ne hissediyorsunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Anavatanım	171	42,5	42,5	42,5
Komşu ülke	152	37,8	37,8	80,3
Dost ülke	75	18,7	18,7	99,0
Hiçbir şey	4	1,0	1,0	100,0
Toplam	402	100,0	100,0	

Tablo 11.2: Yablanovo'daki Türklerin Türkiye ile ilgili hislerinin yüzde oranlarını gösteren grafik

Bu tespitlerden sonra Yablanovo'daki Alevî-Bektaşî Türkleri Türkiye'deki yakınları ile ilişkilerinin hangi düzeyde olduğunu tespiti gerekmektedir.

1.2. Yablanovo'daki Alevî-Bektaşîlerin Türkiye'deki Yakınları ile İlişki Düzeyleri

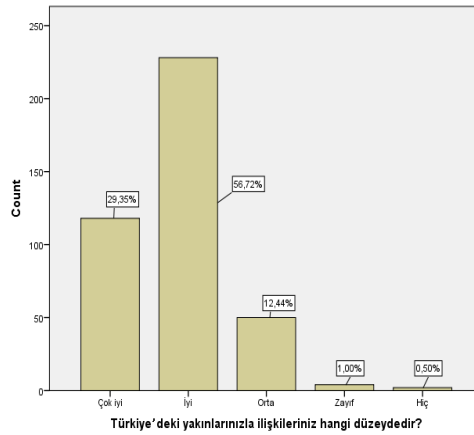
Ankete katılan deneklere Türkiye'deki yakınları ile ilişki düzeyleri tespit edilmek üzere bir soru yöneltilmiştir. Aşağıdaki tabloya göre (11.3) katılımcıların %56,7'si (228 kişi) Türkiye'deki akrabaları ile ilişkilerinin iyi olduğunu ifade etmiştir. Yine deneklerin %29,4'ü (118 kişi) bu ilişkinin “çok iyi” olduğunu belirtmiştir. Ankete katılanların %12,4'ü ise (50 kişi) ilişkilerinin orta seviyede bulunduğunu söylemiştir. Türkiye'deki akraba ve yakınları ile ilişkilerinin zayıf olduğunu söyleyen sadece 4 kişi ve hiçbir ilişkisinin bulunmadığını ifade edenler ise 2 kişidir. bu son iki grubun toplam yüzde oranları ise sadece %1,5'tan ibarettir. Bu verilere göre Yablanovo'daki Alevî-Bektaşîlerin Türkiye'deki akraba ve yakınları ile ilişkilerinin oldukça iyi bir düzeyde ve canlı olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 11.3: Yablanovo'daki Alevî-Bektaşîlerin Türkiye'deki Yakınları ile İlişki düzeyleri

Türkiye'deki yakınlarınızla ilişkileriniz hangi düzeydedir?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Çok iyi	118	29,4	29,4	29,4
İyi	228	56,7	56,7	86,1
Orta	50	12,4	12,4	98,5
Zayıf	4	1,0	1,0	99,5
Hiç	2	,5	,5	100,0
Toplam	402	100,0	100,0	

Yablanovo'da yaşayan Türklerin yakınları ile ilişki düzeyleri yüzde oranları aşağıdaki tabloda (Tablo 11.4) görülmektedir.

Tablo 11.4: Deneklerin Türkiye'deki Yakınları İle İlişki Düzeylerini Gösteren Grafik

Yablanovo’da yaşayan Alevî-Bektaşîlerin Türkiye ile ilişkilerini tespit açısından değerlendirebileceğimiz bir diğer soru ise “Eğer seçme şansınız olsaydı hangi ülkede yaşamayı tercih ederdiniz?” şeklindedir. Anket katılımcılarının buna verdiği cevaplar şöyledir:

Ankete iştirak eden Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin %44,5’i (179 kişi) Türkiye’de yaşamak istediğini belirtmiştir. Buna göre söz konusu köyde yaşayan Türklerin yaklaşık yarıya yakını Türkiye’de yaşamayı tercih edeceğini ifade etmiştir. İkinci sırada %23,1 (93 kişi) oranı ile “yine Bulgaristan’da” diyenler gelmektedir. Avrupa’da yaşamak istediğini belirtenler ise 73 kişidir (%18,2). İran’da yaşamayı tercih edenlerin oranı ise %8,5 olup 34 kişiden ibarettir. Bu arada 23 kişi (%5,7) de Amerika’da yaşamayı tercih etmiştir. Burada dikkati çeken en önemli husus ankete katılan toplam 402 kişiden sadece 93’nün yine Bulgaristan’da yaşamayı tercih etmesidir. Yablanovo’da yaşayan Türklerin kendi devletinde temel hak ve özgürlükleri, iş ve barınma imkanları gibi en temel özelliklerden mahrum kaldığı izlenimini oluşturmaktadır. yablanovo sakinlerinin gerek daha rahat bir ortam gerekse iş imkanları nedeniyle başka ülkeleri rahatlıkla tercih edebileceğini ortaya koymaktadır.

Bulgaristan Devleti’nin son zamanlarda Türklere eski yönetimler tarafından yapılan haksızlıkları lanetlediğini deklere etmesinin, Yablanovo’daki Türklerin Bulgaristan’a karşı güvenlerinin artmasını sağlayacağından en küçük bir endişe duyulmamalıdır. Nitekim bize göre “yine Bulgaristan’da” yaşayacağını ifade edenlerin oranı muhtemelen son zamanlardaki tutum değişikliğinden kaynaklandığı göz ardı edilmemelidir. Şayet bu anket Todor Jivkof döneminde yapılmış olsaydı, bu oranın çok daha düşük çıkacağını kaçınılmaz olduğu unutulmamalıdır.

Bu arada Bulgaristan’ın Avrupa Birliğine girişinde 6 yıl geçmiş olması ve bütün cazibesine rağmen Yablanovo’daki Bulgaristan Alevî-Bektaşî vatandaşlarının hala Avrupa’da yaşamaya mesafeli davranması oldukça düşündürücüdür. Bunda Avrupa birliğinin çifte standardının etkili olduğu akla gelmektedir. Zira Avrupa Birliği müktesebatının gerekleri eşit bir şekilde işletilmemektedir. Bunca geçen süreden sonra hala bir çok alandaki

mahrumiyetler görmezlikten gelinmekte ve hatta gayri hukuki işler yasal prosedür içinde yapıldığı için eskisinden daha kötü sonuçlar doğuracak bir noktaya doğru ilerlemektedir. Son olarak Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin çok küçük bir kesiminin İran'da yaşamayı tercih edeceğini bildirmesi oldukça manidardır. Bu durumun neden kaynaklandığını tespit etmek aslında başka araştırmaları gerektirmekle birlikte Alevilerin kendilerini mezhep bakımından İran Şiiliğinden farklı olduğunu düşünmelerinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 11.5: Deneklerin Yaşamak İstedikleri Ülkelerin Frekans Ve Yüzde Oranları

Eğer seçme şansınız olsaydı hangi ülkede yaşamayı isterdiniz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Yine Bulgaristan'da	93	23,1	23,1	23,1
Türkiye'de	179	44,5	44,5	67,7
İran'da	34	8,5	8,5	76,1
Avrupa'da	73	18,2	18,2	94,3
Amerika'da	23	5,7	5,7	100,0
Total	402	100,0	100,0	

1.3. Yablanovo'daki Alevî-Bektaşîlerin Türk Televizyonlarını Seyretme Sıklıkları

Ankete katılan Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin Türkiye ile ilişkilerini tespit açısından önemli bir soru da Türk televizyonlarını izleme sıklıkları ile ilgili olanıdır. Aşağıdaki tablo 11.6'ya göre toplam 402 deneğin %91,5'i (368 kişi) Türk televizyonlarını her gün seyrettiğini ifade etmektedir. Bunun haftada bir olduğunu söyleyenlerin oranı ise %7'dir. Ayda bir diyenler %0,2, nadiren diyenler ise %1,2'dir. Buna göre Yablanovo Alevî-Bektaşîlerin Türkiye ile bağları oldukça güçlü ve canlıdır. Bu bağlamda yüze doksandan fazla büyük bir grup Türkiye hakkındaki bilgilerini daima yenilemektedir. Bu durum gerek Bulgaristan Hükümetine gerekse Türkiye Cumhuriyetine, eğitim, sağlık, kültür vb. konularda önemli görevler yüklemektedir.

Tablo 11.6: Yablanovo Alevî-Bektaşîlerin Türk Televizyonlarını Seyretme Sıklıkları

Türk Televizyonlarını ne sıklıkla seyrediyorsunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Her gün	368	91,5	91,5	91,5
Haftada bir	28	7,0	7,0	98,5
Ayda bir	1	,2	,2	98,8
Nadiren	5	1,2	1,2	100,0
Total	402	100,0	100,0	

1.4. Alevî-Bektaşîlerin Din Adamlarının Eğitim Almasını İsteddiği Ülkeler

Bulgaristan Yablanovo köyü Alevî-Bektaşîlerin kendi din adamlarını eğitim için göndermek istedikleri ülkeler de açık uçlu bir soru ile yöneltilmiştir. Bu durum aynı zamanda söz konusu köydeki Alevî-Bektaşîlerin Türkiye'ye duydukları güven veya hislerin de bir göstergesi durumundadır. Tablo 11.7'ye göre Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin büyük bir ekseriyetinin din adamlarını Türkiye'de eğitim almasını istediği anlaşılmaktadır. Deneklerin %66,9'u (269 kişi) bu görüştedir. Katılımcılardan sadece 86 kişi (%21,4) İran'ı, 25 kişi (%6,2) Arap ülkelerini, 17 kişi (%4,2) Avrupa ülkelerini ve 3 kişi de diğer seçeneğini tercih etmiştir.

Tablo 11.7: Yablanovo Alevî-Bektaşîlerin Din Adamlarının Eğitim Almasını İsteddiği Ülkeler ve Frekans ve Yüzde Oranları

Din adamlarınızın hangi ülkede eğitim almalarını istersiniz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Türkiye'de	269	66,9	66,9	66,9
Arap ülkelerinin birinde	25	6,2	6,2	73,1
Avrupa ülkelerinin birinde	17	4,2	4,2	77,4
Rusya'da	2	,5	,5	77,9
İran'da	86	21,4	21,4	99,3
Diğer	3	,7	,7	100,0
Toplam	402	100,0	100,0	

Yablanovo Alevî-Bektaşîlerin Türkiye ile ilgili düşünceleri ve Avrupa Birliği sonrası diğer ülkeler hakkındaki hislerini değerlendirmek amacıyla "Alevî din adamlarının dini eğitimlerini nereden yani hangi müesseseden almasını

istedikleri” sorulmuştur. Tablo 11.8’de söz konusu soruya verilen cevapların frekans ve yüzde oranları görülmektedir. Buna göre deneklerin kahir ekseriyeti Türkiye’deki din eğitimi veren kurumlardan (%44,3) ve Türkiye’de açılacak olan alevi din eğitimi kurumlarından (%50,5) almasını istemiştir. İkinci sırada ise İran’daki müesseselerden (%38,1) din eğitimi alınması istenmiştir.

Tablo 11.8: Alevi Din Adamlarının Dini Eğitimlerini Alınması İstenen Müesseselerin Frekans Ve Yüzde Oranları

Alevi din adamlarının dini eğitimlerini nereden almalarını istersiniz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Türkiye’de	Evet	178	44,3	44,3	44,3
	Hayır	224	55,7	55,7	100,0
İran’da	Evet	153	38,1	38,1	38,1
	Hayır	249	61,9	61,9	100,0
Türkiye’de Alevi kurumlarında	Evet	203	50,5	50,5	50,5
	Hayır	199	49,5	49,5	100,0
Irak	Evet	10	2,5	2,5	2,5
	Hayır	392	97,5	97,5	100,0
Bulgaristan’da	Evet	2	,5	,5	,5
	Hayır	400	99,5	99,5	100,0

Yukarıdaki tüm veriler Bulgaristan vatandaşı Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin Türkiye ve Türkiye’deki yakınları ile ilişkileri oldukça canlı ve iyi durumdadır. Nüfusun kahir ekseriyeti her gün Türk televizyonlarını izlemek suretiyle Türkiye gündemini takip etmektedir.

2. YABLANOVO ALEVÎ-BEKTAŞİLERİNİN DİNİ DURUMLARI

Bulgaristan Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin din anlayışları ve kendilerini içinde tanımladıkları mezhep ve dini durumlarını tespit etmek amacıyla da ankette sorulara yer verilmiştir.

2.1. Tercih Edilen Dini Yorum ve Mezhepler

Ankete katılan deneklere kendilerini hangi dini yorum veya mezhep içinde tanımladıkları sorulmuştur. Bu sorunun seçenekleri arasında sadece İslam içinde

ortaya çıkan inanç mezhep veya yorumları değil Hristiyanlık da yer almıştır. Ayrıca açık uçlu bir soru olması topluluğun eğilimlerini tespit açısından oldukça önemlidir. Tablo 12'ye göre seçenekler arasında bulunan “Sünnilik” ve “Hıristiyanlık” tercih edilmemiş, deneklerin tamamı (402 kişi) kendilerini “Alevilik-Bektaşilik” içinde gördüklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 12: Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin Dini tercihlerinin Frekans ve Yüzde Oranları

Kendinizi aşağıdakilerden hangisinin içinde tanımlarsınız?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Alevilik-Bektaşilik	402	100,0	100,0	100,0

Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin kendilerini tanımlama bakımından uygun gördükleri özellikler ve bunların önem sıralaması da bir liker ölçeğine uygun soru ile yöneltilmiştir. Cevaplar “Çok önemli”, “Önemli”, “Kararsızım”, “Önemli değil” ve “hiç önemli değil” şeklinde sıralanmıştır. Bu, yukarıdaki soruya verilen cevapları test etme ve kimlik tanımlamalarında ortaya çıkan hassasiyet ve özellikleri belirlemeye yöneliktir. Tablo 12.1’de söz konusu soruya verilen cevapların frekans ve yüzde oranları yer almaktadır. Buna göre deneklerin %57,7’si (232 kişi) gelenekçi olmayı “önemli” görürken %22,6’sı “çok önemli” görmüştür. Bunun ikisinin toplamı yüzde seksenden daha fazladır ki bu önemli bir orandır. Buna karşın gelenekçiliği önemli görmeyenler sadece 22 kişi olup bunların oranı %5,5’tir. Bu veriler Yablanovo Alevî-Bektaşî nüfusun büyük bir çoğunluğunun gelenekçi olmayı önemsediklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 12.1: Gelenekçi Olma frekans ve Yüze Oranları

Aşağıdaki özellikler bakımından kendinizi tanımlarken size uygun olanları ve bunları ne derece önemsedığınızı işaretleyiniz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Gelenekçi olma	Çok önemli	91	22,6	22,6
	Önemli	232	57,7	80,3
	Kararsızım	57	14,2	94,5
	Önemli değil	22	5,5	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0

Yablanovo köyünde yaşayan ve ankete iştirak eden deneklere “yenilikçi ve modern olma”yı önemseyip-önemsemedikleri veya ne derecede önemsedikleri de sorulmuştur. Tablo 12.2’de buna verilen cevapların frekans ve oranları görülmektedir. Buna göre %57,5’lik bir kesim yenilikçi ve modern olmayı “çok önemli” bulmaktadır. %34,3’lük bir kesim ise “önemli” olarak nitelendirmektedir. Bu verilere doğrultusunda Alevî-Bektaşî nüfusun yüzde doksandan fazlasının, yenilikçi veya modern olmayı önemsemediği söylenebilir. Bunu önemli görmeyen veya hiç önemli olmadığını söyleyenlerin oranı ise sadece %1,2’dir. Bu da açıkça Yablanovo Alevî-Bektaşî Türklerin daima yenilikten ve modernlikten yana olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 12.2: Yenilikçi ve Modern Olma Frekans ve Yüze Oranları

Aşağıdaki özellikler bakımından kendinizi tanımlarken size uygun olanları ve bunları ne derece önemsemediğinizi işaretleyiniz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Yenilikçi ve modern olma	Çok önemli	231	57,5	57,5	57,5
	Önemli	138	34,3	34,3	91,8
	Kararsızım	28	7,0	7,0	98,8
	Önemli değil	4	1,0	1,0	99,8
	Hiç önemli değil	1	,2	,2	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

Ankete katılan Alevî-Bektaşîlere “Milliyetçi-muhafazakar olma”yı önemseyip-önemsemedikleri veya ne derece önemsedikleri de sorulmuştur. Tablo 12.3’te buna verilen cevapların frekans ve yüzde oranları görülmektedir. Buna göre deneklerin %50,2’si milliyetçi-muhafazakar olmayı önemli görürken %36,8’i bunun çok önemli olduğunu ifade etmiştir. Bunları ikisinin toplamı yüzde doksana yakındır. Bu ise Yablanovo Alevî-Bektaşî Türklerinin büyük bir kesiminin milliyetçi ve muhafazakar bir özelliğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu arada söz konusu özelliklerin önemli olmadığını veya hiç önemli olmadığını ifade edenlerin toplam oranı ise %4,4’tür.

Tablo 12.3: Milliyetçi-muhafazakar olma Frekans ve Yüze Oranları

Aşağıdaki özellikler bakımından kendinizi tanımlarken size uygun olanları ve bunları ne derece önemsedığınızı işaretleyiniz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Milliyetçi-muhafazakar olma	Çok önemli	148	36,8	36,8	36,8
	Önemli	202	50,2	50,2	87,1
	Kararsızım	34	8,5	8,5	95,5
	Önemli değil	13	3,2	3,2	98,8
	Hiç önemli değil	5	1,2	1,2	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

Deneklere “dindar olma”nın kendilerini tanımlarken ne derecede önemli olduğu da sorulmuştur. Tablo 12.4’te bu soruya verilen cevapların frekans ve yüzde oranları yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %67,7’si dindar olmayı önemli görürken %28,1’i “çok önemli” olduğunu söylemektedir. Bunların toplamı %95,8’dir. Bu veriler doğrultusunda Yablanovo Aleni-Bektaşilerinin neredeyse tamamı kendilerini tanımlarken dindar olmayı önemli veya çok önemli bir özellik olarak görmektedir. Dindar olmayı “hiç önemli görmeyen” bulunmamaktadır. Ayrıca dindarlığı önemsiz gören ise sadece 1 kişidir.

Tablo 12.4: Dindar olmak Frekans ve Yüze Oranları

Aşağıdaki özellikler bakımından kendinizi tanımlarken size uygun olanları ve bunları ne derece önemsedığınızı işaretleyiniz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Dindar olmak	Çok önemli	113	28,1	28,1	28,1
	Önemli	272	67,7	67,7	95,8
	Kararsızım	16	4,0	4,0	99,8
	Önemli değil	1	,2	,2	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

Deneklere kendilerini tanımlarken “Türk olma”nın ne derecede önemli olduğu konusu da sorulmuştur. Söz konusu özellikle ilgili olarak verdikleri cevapların frekans ve yüzde oranları Tablo 2.5’te görülmektedir. Buna göre ankete katılanların %76,9’u kendilerini tanımlarken “Türk olma” özelliğinin “çok önemli” olduğunu ifade etmiştir. %19,4’ ise bunun önemli olduğunu söylemiştir. Bu verilerin toplamı %96,3 yapmaktadır. Buna göre Yablanovo Alevî-Bektaşilerinin neredeyse tamamına yakının, kendilerini tanımlarken Türk olma

vasfının oldukça önemli olduğunu belirttiği söylenebilir. Bunun önemli olmadığını söyleyen sadece 1 kişi bulunmakla birlikte hiç önemli olmadığını söyleyen bulunmamaktadır.

Tablo 12.5: Türk olmak Frekans ve Yüze Oranları

Aşağıdaki özellikler bakımından kendinizi tanımlarken size uygun olanları ve bunları ne derece önemseyeceğinizi işaretleyiniz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Türk olmak	Çok önemli	309	76,9	76,9	76,9
	Önemli	78	19,4	19,4	96,3
	Kararsızım	14	3,5	3,5	99,8
	Önemli değil	1	,2	,2	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

Ankete katılan denekler kendilerini tanımlarken onlara en uygun özellikler arasında “Alevi-Bektaşî” olma da sorulmuştur. Buna verilen cevaplar tablo 12.6’da yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %85,1’i kendileri için Alevi-Bektaşî olmanın “çok önemli” olduğunu ifade etmiştir. %14,2’si ise söz konusu özelliğn “önemli” olduğunu belirtmiştir. Kararsız olanlar 2 kişi ve önemli olmadığını söyleyen ise 1 kişi olup toplam oranı %0,7’dir. Bu verilere göre Bulgaristan Yablanovo köyü Alevi-Bektaşîleri için “Alevi-Bektaşî olma” özelliği oldukça önemlidir. Söz konusu özelliği önemsemeyen ise neredeyse yok denecek kadar azdır.

Tablo 12.6: Alevi-Bektaşî olmak Frekans ve Yüze Oranları

Aşağıdaki özellikler bakımından kendinizi tanımlarken size uygun olanları ve bunları ne derece önemseyeceğinizi işaretleyiniz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Alevi-Bektaşî olmak	Çok önemli	342	85,1	85,1	85,1
	Önemli	57	14,2	14,2	99,3
	Kararsızım	2	,5	,5	99,8
	Önemli değil	1	,2	,2	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

Alevi-Bektaşîlere kendilerini tanımlarken “Müslüman olma”nın önemsedikleri özelliklerden biri olup-olmadığı da sorulmuştur. Söz konusu

özellikle ilgili olarak verilen cevapların frekans ve yüzde oranları tablo 12.7’de görülmektedir. Buna göre deneklerin %51,2’si kendilerini tanımlarken “Müslüman olma” özelliğinin çok önemli olduğunu ifade etmiştir. deneklerden %44’ü ise söz konusu özelliğın kendileri için önemli olduğunu söylemişlerdir. Bu konuda kararsızım diyenler 17 kişi, önemli değil diyenler ise sadece 2 kişi olup toplam oranları %4,7’dir. Buna göre Alevi-Bektaşilerin büyük bir çoğunluğu (%95,2) Müslüman olmanın kendileri için önemli veya çok önemli olduğunu belirtmiştir.

Tablo 12.7: Müslüman olmak Frekans ve Yüze Oranları

Aşağıdaki özellikler bakımından kendinizi tanımlarken size uygun olanları ve bunları ne derece önemseydiğinizi işaretleyiniz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Müslüman olmak	Çok önemli	206	51,2	51,2	51,2
	Önemli	177	44,0	44,0	95,3
	Kararsızım	17	4,2	4,2	99,5
	Önemli değil	2	,5	,5	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

2.2. Dindarlık Durumları

Deneklere dindarlık durumlarını tespit etmek üzere sorular yöneltilmiştir. bunlardan birincisi “Dindarlık açısından kendinizi nasıl tanımlarsınız? şeklinde idi. Buna verilen cevaplar ise Tablo 12.8’de yer almaktadır. Buna göre Alevi-Bektaşilerin %79,4’ü kendisini “dindar” olarak görmektedir. Burada dikkatleri çeken en önemli bir diğer husus ise kendisinin dindar olmadığını (23 kişi, %5,7) ile hiç dindar olmadığını (1 kişi, %0,2) söyleyenlerin azlığıdır. Bu konuda kararsız olduğunu söyleyenler ise 47 kişi olup oranı %11,7’dir. Çok dindar olduğunu ifade edenler ise %3,0 olup 13 kişiye tekabül etmektedir.

Tablo 12.8: Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin Dindarlık durumları

Dindarlık açısından kendinizi nasıl tanımlarsanız?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Çok dindarım	12	3,0	3,0	3,0
Dindarım	319	79,4	79,4	82,3
Kararsızım	47	11,7	11,7	94,0
Dindar değilim	23	5,7	5,7	99,8
Hiç dindar değilim	1	,2	,2	100,0
Total	402	100,0	100,0	

Bütün bu veriler Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin büyük bir çoğunluğunun dindar olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim dindarlıkla hiç ilgisinin bulunmadığını söyleyen sadece bir kişidir. Bu nedenle onlara dini eğitimleri ile ilgili de sorular yöneltilerek “Din bilgilerinin kaynağı” ve derecesi tespit edilmeye çalışılmıştır.

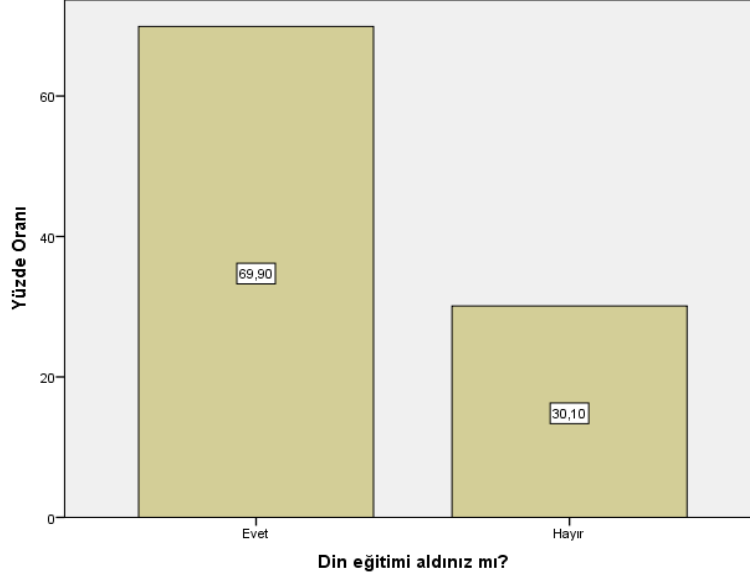
2.3. Din Eğitimi

Bulgaristan vatandaşı Yablanovo Alevî-Bektaşîlerin din eğitimi alıp-almadıkları da kendilerine sorulmuştur. Bu vesile ile dindarlıklarının ve dini bilgilerinin sağlamlığı ve bu fırsatı bulup-bulamadıkları tespit amaçlanmaktadır. Tablo 12.9 bu soruya verilen cevapların yüzde oranlarını ve frekansları göstermektedir. Buna göre deneklerin %69,9’u (281 kişi) din eğitimi aldığını söylemiştir. %30,1’i (121 kişi) ise herhangi bir şekilde din eğitimine tabi tutulmadığını ifade etmiştir. Bu durum yukarıdaki dindarlık tablosunda (tablo 2.1) ifade edilen verilerle yaklaşık olarak uyumaktadır.

Tablo 12.9: Din Eğitimi Yüzde ve Frekansları

Din eğitimi aldınız mı?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Evet	281	69,9	69,9	69,9
Hayır	121	30,1	30,1	100,0
Total	402	100,0	100,0	

Tablo 12.10: Deneklerin Din Eğitimi Yüzde Oranlarını Gösteren Grafik

Yablanovo Alevî-Bektaşîlerin din eğitimi aldığı kurum ve kuruluşları başka bir ifade ile din eğitimlerinin kaynağını tespitiye yönelik olarak “din eğitimlerini nereden aldıkları” sorulmuştur. Katılımcıların birden fazla kaynak veya kurumdan din eğitimi alabileceği var sayılarak birden çok seçeneği işaretleyebileceği hatırlatılmıştır. Tablo 12.11 bu soruya verilen cevapların yüzde ve frekanslarını göstermektedir. Buna göre ankete iştirak edenlerin % 81,6’sı (328 kişi) öncelikle din eğitimlerini aileden aldıklarını ifade etmişlerdir. Din eğitimi alınan ikinci kurum ise %38,3 oran (154 kişi) ile Bulgaristan Başmüftülüğü’ne bağlı kurum ve kuruluşlar gelmektedir. Bunlar Camiler, hoca ve müftüler şeklinde sıralanabilir. Cemevinden din eğitimi aldığını ifade edenler ise 71 kişi olup oranı %17,7’dir. Din eğitimi alınan en düşük oranlı (%2.5, 10 kişi) müessese ise Bulgaristan resmi okullarıdır.

Tablo 12.11: Din Eğitimi Nereden Aldığını Gösteren Frekans Ve Oranları

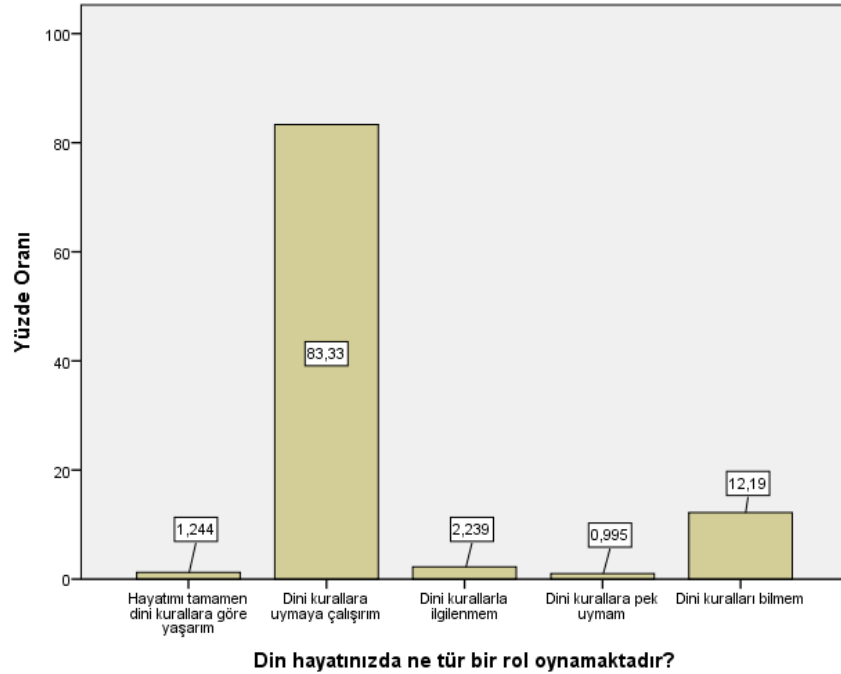
Din eğitiminizi nereden aldınız?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Başmüftülük kurumlarından/ Camiden/Hocadan	Evet	154	38,3	38,3	38,3
	Hayır	248	61,7	61,7	100,0
Aileden	Evet	328	81,6	81,6	81,6
	Hayır	74	18,4	18,4	100,0
Cemevinden/Devletten	Evet	71	17,7	17,7	17,7
	Hayır	331	82,3	82,3	100,0
Bulgaristan Okullarından	Evet	10	2,5	2,5	2,5
	Hayır	392	97,5	97,5	100,0
Toplam		402	100,0	100,0	

Ankete katılan deneklere ayrıca dinin hayatlarında ne tür bir rol oynadığı da sorulmuştur. Söz konusu soru, Alevî-Bektaşî Bulgaristan vatandaşlarının günlük hayatta dinin yeri ve önemini tespitiye yöneliktir. Tablo 12.12, Yablanovo’da yaşayan Alevî-Bektaşîlerin dinin kendi hayatlarında oynadığı rolü göstermektedir. Buna göre deneklerin %83,3’ü (335 kişi) “Dini kurallara uymaya çalışırım” demiştir. 49 kişi (%12,2) “Dini kuralları bilmem” derken, 9 kişi (%2,2) dini kurallarla hiç ilgilenmediğini ifade etmiştir. Bu arada hayatımı tamamen dini kurallara göre yaşadığını söyleyenler ise sadece 5 kişi olup, bu oransal olarak %1,2’ye denk gelmektedir. Buna karşılık 4 kişi de (%1) dini kurallara pek uymadığını söylemektedir. Bütün bunlar yukarıdan beri ifade edilen ve Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin kendilerini dindarlık açısından tanımladıkları verilerle uyum içinde görülmektedir.

Tablo 12.12: Dinin Günlük Hayattaki Etkisini Gösteren Frekans Ve Oranları

Din hayatınızda ne tür bir rol oynamaktadır?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Hayatımı tamamen dini kurallara göre yaşarım	5	1,2	1,2	1,2
Dini kurallara uymaya çalışırım	335	83,3	83,3	84,6
Dini kurallarla ilgilenmem	9	2,2	2,2	86,8
Dini kurallara pek uymam	4	1,0	1,0	87,8
Dini kuralları bilmem	49	12,2	12,2	100,0
Toplam	402	100,0	100,0	

Tablo 12.13: Dinin Günlük Hayattaki Etkisi Konusunda Yöneltilen Soruya Verilen Cevapların Yüzde Oranlarını Gösteren Grafik

Bütün bu veriler doğrultusunda yapılan tespitlerden sonra Alevî-Bektaşîlerle Sünnilerin karşılıklı ilişkilerini ortaya koymak gerekmektedir. Zira doğru tespit ve değerlendirmelerde bulunmak için çalışmamızın temel amaçlarından biridir.

3. ALEVÎ-BEKTAŞÎ SÜNNÎ İLİŞKİSİ

Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin dini durumlarını ortaya koyduktan sonra araştırmamız açısından oldukça önemli olan bir diğer konu daha bulunmaktadır. O da şudur. Acaba söz konusu köyde yaşayan Alevî-Bektaşî nüfusun diğer Müslümanlarla özellikle de Sünnilerle ilişkileri ne düzeydedir. Bu ilişki düzeyini

tespit etmek amacıyla farklı sorular yöneltilmiştir. mesela Alevî-Bektaşîlerin arkadaşlarını seçerken hangi hususlara dikkat ettikleri sorulmuştur. Böylelikle onların hassasiyet gösterdiği konular tespit edilmeye çalışılmıştır. Söz konusu sorunun cevaplarından birden fazla seçeneği işaretleyebilecekleri hatırlatılarak önem derecesine göre bir sıralama yapılmıştır. Tablo 13'te söz konusu soruya verilen cevapların frekans ve yüzde oranları görülmektedir. Buna göre arkadaş seçimi hususunda, ankete katılanlar tarafından %23,4 oranında Sünni olması, %97,8 oranında Alevî-Bektaşî olması, %71,1 oranında Müslüman ve ahlaklı olması, %54,5 oranında Türk olması ve %6 oranında ise Bulgar olması dikkate alınacak özellikler olduğu ifade edilmiştir.

Tablo 13: Arkadaş Seçiminde Önemli Olan Hususları Gösteren Frekans Ve Oranları

Arkadaşlarınızı seçerken aşağıdaki özellikler sizin için ne derece önemlidir?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Sünni olması	Evet	94	23,4	23,4	23,4
	Hayır	308	76,6	76,6	100,0
Alevî-Bektaşî olması	Evet	393	97,8	97,8	97,8
	Hayır	9	2,2	2,2	100,0
Müslüman ve ahlaklı olması	Evet	286	71,1	71,1	71,1
	Hayır	116	28,9	28,9	100,0
Türk olması	Evet	219	54,5	54,5	54,5
	Hayır	183	45,5	45,5	100,0
Bulgar olması	Evet	24	6,0	6,0	6,0
	Hayır	378	94,0	94,0	100,0

3.1. Alevilerin Sünniler Hakkındaki Düşünceleri

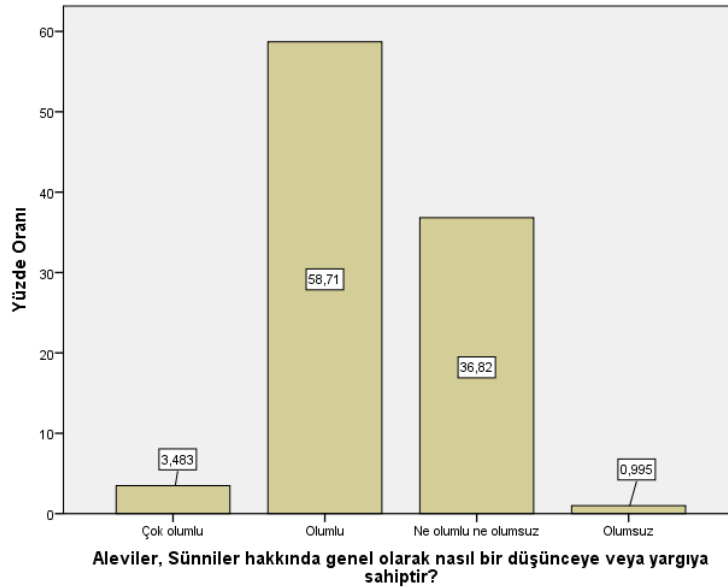
Bulgaristan Yablanovo köyü Alevî-Bektaşîlerine Alevi-Sünni ilişkilerini tespiti yönelik çeşitli sorular yöneltilmiştir. Bunlardan birisi Alevilerin Sünniler hakkında ne düşündükleri ile ilgili idi. “Aleviler, Sünniler hakkında nasıl bir yargıya sahiptir?” şeklindeki soruya verilen cevapların frekans ve yüzde oranları

tablo 13.1’de yer almaktadır. Buna göre ankete iştirak eden 402 denekten 236’sı (%58,7) Alevî-Bektaşîlerin Sünniler hakkındaki düşünce veya yargılarının olumlu olduğu yönündedir. Ayrıca %3,5’lik (14 kişi) bir kesimin de Alevilerin Sünniler hakkında çok olumlu düşündüklerini söylemektedir. Bunun ikisinin toplamı %62,7 (250 kişi) yapmaktadır. %36,8’lik (148 kişi) bir kesim ise bu konuda “ne olumlu ne olumsuz” olduğunu ifade etmiştir. Alevilerin Sünniler hakkında “Olumsuz” bir yargıya sahip olduğunu söyleyenler ise sadece 4 kişi olup, bu %1’e denk gelmektedir. Bütün bu veriler ışığında Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin büyük bir çoğunluğunun Alevilerin Sünniler hakkında olumlu bir düşünce veya yargıya sahip olduklarını söylenebilir. Bu arada “çok olumsuz” diyen hiçbir Alevî-Bektaşî bulunmamaktadır.

Tablo 13.1: Alevî-Bektaşîlerin Sünniler Hakkındaki Düşünce veya Yargıları

Aleviler, Sünniler hakkında genel olarak nasıl bir düşünceye veya yargıya sahiptir?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Çok olumlu	14	3,5	3,5	3,5
Olumlu	236	58,7	58,7	62,2
Ne olumlu ne olumsuz	148	36,8	36,8	99,0
Olumsuz	4	1,0	1,0	100,0
Total	402	100,0	100,0	

Tablo 13.2: Alevilerin Sünniler Hakkındaki Düşünce ve Yargılarını Gösteren Grafik

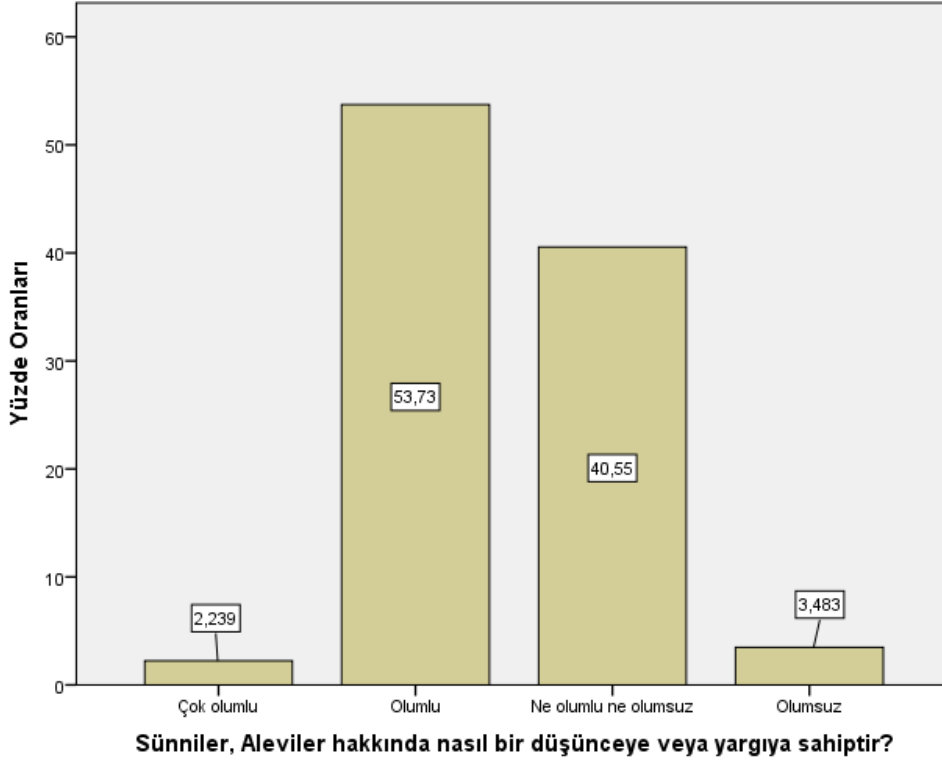
3.2. Sünniler, Alevî-Bektaşîler Hakkında Nasıl bir Düşünce veya Yargıya Sahiptir?

Karşılıklı ilişkileri tespit açısından Yablanovo Alevî-Bektaşîlerin Sünnilerin kendileri hakkında ne düşündükleri de sorulmuştur. “Sünniler, Alevî-Bektaşîler hakkında nasıl bir düşünceye veya yargıya sahiptir? şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Buna verilen cevapların frekans ve yüzde oranları tablo 13.3’te görülmektedir. Söz konusu tabloya göre Alevî-Bektaşîlerin %53,7’si (216 kişi) Sünnilerin kendileri hakkında “olumlu” bir düşünce veya yargıya sahip olduklarını ifade etmişlerdir. %2,2’si (9 kişi) Sünnilerin, Aleviler hakkında “çok olumlu” düşünce veya yargı sahibi olduklarını belirtmiştir. Bunların toplamı 225 kişi olup, %55,9 oranına denk gelmektedir. Sünnilerin Aleviler hakkında ne olumlu ne de olumsuz düşünceye sahip olduğunu söyleyenler ise %40,5’tir (163 kişi). 14 kişi (%3,5) ise Sünnilerin Aleviler hakkında olumsuz düşünceye sahip olduklarını ifade etmiştir. Sünnilerin Aleviler hakkında çok olumsuz düşünce veya yargıya sahip olduğunu söyleyen hiçbir kimse bulunmamaktadır. Bütün bu veriler yukarıdakiler ile uyum içerisindedir. Özellikle her iki tarafın birbirlerine karşı besledikleri duygular konusunda Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin büyük bir oranda “olumlu” oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 13.3: Sünniler, Alevî-Bektaşîler Hakkında Nasıl bir Düşünce veya Yargıya Sahiptir?

Sünniler, Aleviler hakkında nasıl bir düşünceye veya yargıya sahiptir?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Çok olumlu	9	2,2	2,2	2,2
Olumlu	216	53,7	53,7	56,0
Ne olumlu ne olumsuz	163	40,5	40,5	96,5
Olumsuz	14	3,5	3,5	100,0
Total	402	100,0	100,0	

Tablo 13.4: Sünniler, Aleviler Hakkındaki Düşünce ve Yargılarını Gösteren Grafik

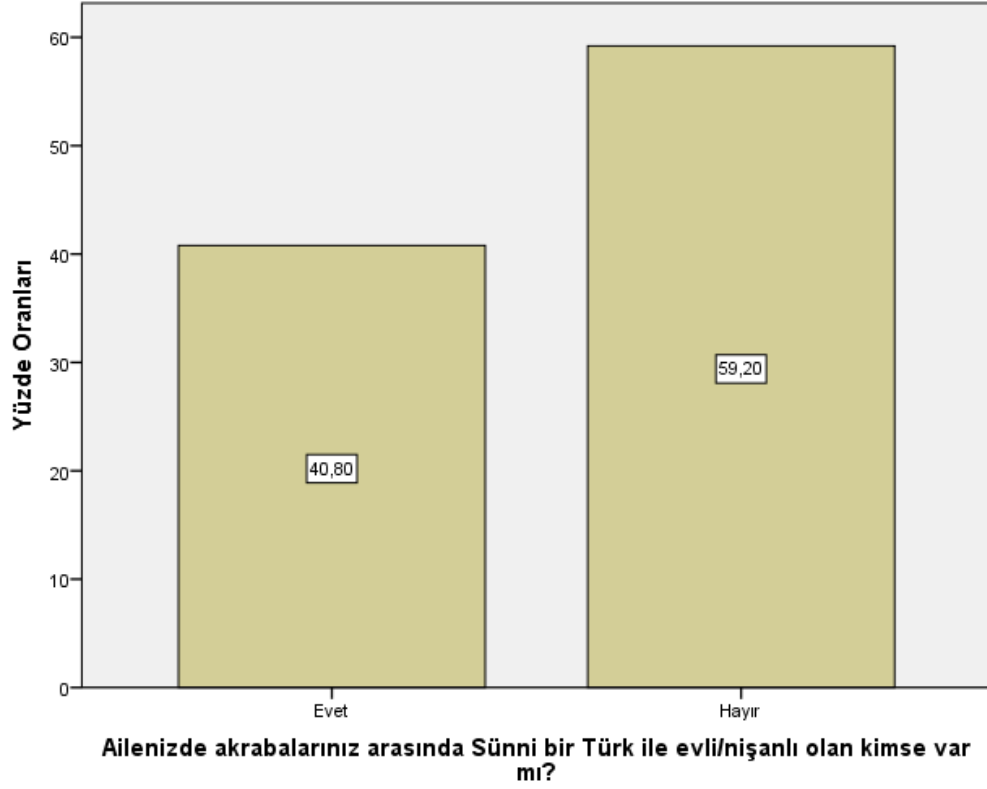
3.3. Alevî-Bektaşîlerin Sünnilerle Evlilik İlişkileri

Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin Sünnilerle ilişkileri derecelerini tespiti için bir başka soru daha sorulmuştur. Söz konusu soru ile Alevi aile veya akrabaları arasında Sünnilerle evli/nişanlı olanların bulunup-bulunmadığı araştırılmıştır. Tablo 13.5'te bu soruya verilen cevapların frekans ve yüzde oranları yer almaktadır. Buna göre deneklerin %40,8'i (164 kişi) Alevi aile veya akrabalarının Sünnilerle evli veya nişanlı olduğunu ifade etmiştir. %59,2 (238 kişi) ise böyle bir akrabalık ilişkisinin bulunmadığını söylemiştir.

Tablo 13.5: Alevî-Bektaşîlerin Sünnilerle Evlilik/Nişanlılık Durumu

Ailenizde akrabalarınız arasında Sünni bir Türk ile evli/nişanlı olan kimse var mı?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Evet	164	40,8	40,8	40,8
Hayır	238	59,2	59,2	100,0
Toplam	402	100,0	100,0	

Tablo 3.6: Alevî-Bektaşîlerin Sünnilerle Evlilik veya Nişanlılık Durumunu Gösteren Grafik

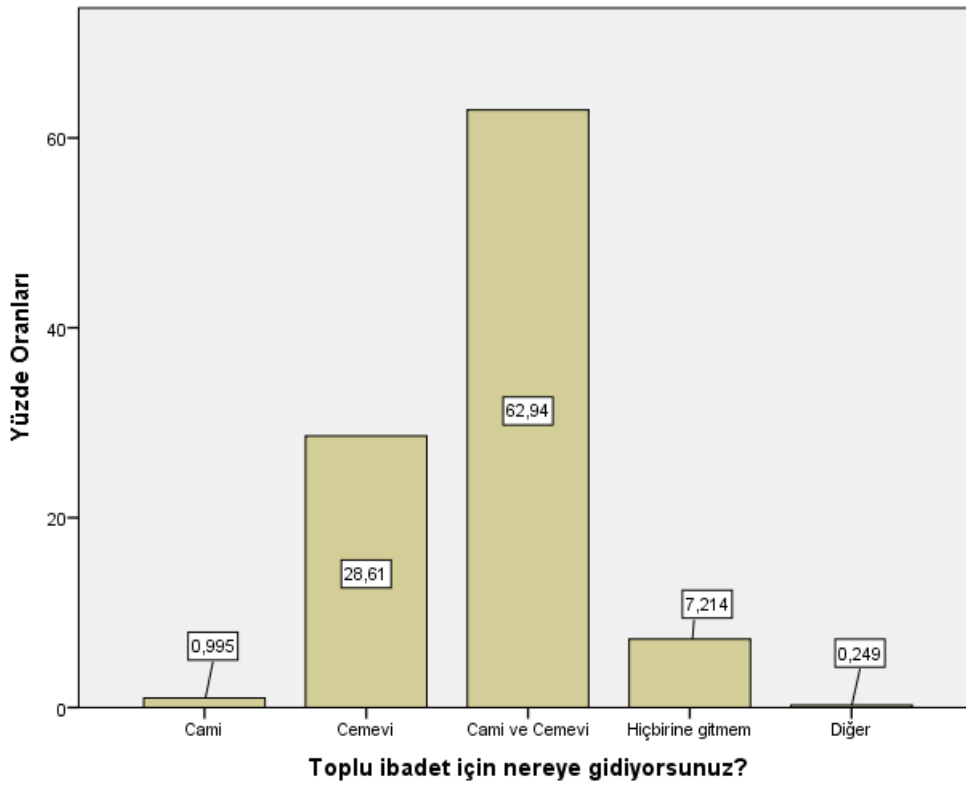
3.4. Toplu İbadet

Yablanovo Alevî-Bektaşî nüfusun diğer topluluklarla ilişkilerini özellikle Sünnilerle ilişki düzeylerini veya alanlarını tespiti yönelik bir diğer soru da “topluluğa ibadet için nereye gidersiniz?” şeklindedir. Açık uçlu bir soru olmakla birlikte Yablanovo’da bulunabilecek topluluğa ibadet mabedleri cevapları arasında zikredilmiştir. Söz konusu soruya verilen cevapların frekans ve yüzde oranları tablo 13.7’de görülmektedir. Buna göre deneklerin %62,9’u (253 kişi) hem camiye hem de Cemevine gittiklerini ifade etmişlerdir. Deneklerin %28,6’sı (115 kişi) ise Cemevine gittiklerini söylemişlerdir. 29 kişi (%7,2) de topluluğa ibadet maksadıyla hiçbir yere gitmediğini belirtmiştir. Toplu ibadet için Camiye gittiğini ifade edenler ise 4 kişi olup, bunun oranı %1’dir. Bütün bu veriler, Yablanovo Alevî-Bektaşî nüfusun yarıdan fazlasının (%63,9) topluluğa ibadet maksadıyla hem camiye hem de Cemevine gittiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 13.7: Toplu İbadet için Gidilen Yerlerin Frekans ve Yüzde Oranları

Toplu ibadet için nereye gidiyorsunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Cami	4	1,0	1,0	1,0
Cemevi	115	28,6	28,6	29,6
Cami ve Cemevi	253	62,9	62,9	92,5
Hiçbirine gitmem	29	7,2	7,2	99,8
Diğer	1	,2	,2	100,0
Total	402	100,0	100,0	

Tablo 13.8: Alevî-Bektaşîlerin Toplu İbadet için Gittikleri Yerleri Gösteren Grafik

3.5. Dini Problemlerde Müracaat Edilen Makamlar

Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin herhangi bir dini problemle karşılaştıklarında söz konusu sorunun halledilmesi amacıyla hangi makamlara müracaat ettikleri de sorulmuştur. Bu soruyla Alevî-Bektaşîlerin dini kurumlarla veya din adamları ile ilişki düzeylerini tespit amaçlanmıştır. Gerek Balgaristan Başmüftülüğü, gerek ona bağlı cami ve hocalar, gerekse Cemevi ve dedeler bu bağlamda cevaplar arasında yer almıştır. Ankette deneklerin dini sorunlarının çözüme kavuşturulması amacıyla birden fazla makama müracaat edebileceği

düşünülerek birden çok cevap seçeneğini işaretleyebilecekleri de belirtilmiştir. Ayrıca kilise ve diğer din merkezleri de açık uçlu bir soru halinde ifade edilmiştir. Bu soruya verilen cevapların frekans ve yüzde oranları tablo 13.9’da yer almaktadır. Buna göre ankete katılan Alevî-Bektaşîlerden %58,5’i (235 kişi) dini bir sorunla karşılaştıkları zaman Bulgaristan Başmüftülüğü’ne veya hocaya müracaat ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılardan %71,6’lık bir kesim (288 kişi) dini sorunlarının çözüme kavuşturulması amacıyla Cemevi veya dedeye müracaat ettiğini ifade etmiştir. Dini bir sorunun halledilmesi için kiliseye müracaat ederim diyen 2 kişi olup, bunun oranı ise %0,5’tir. Ancak dini sorunların için hiçbir makama müracaat etmem diyenlerin oranı %5,2 olup, 21 kişiye denk düşmektedir. Bütün bunlar yukarıdan beri ifade edilen verilerle uyum içindedir. Mesela dine ilgi duymayanların oranı ile dini problemleri hiçbir makama danışmayanların oranları birbirine oldukça yakın bulunmaktadır. Yine Dini sorunlarının çözümü için hem Bulgaristan başmüftülüğüne hem de Cemevine danışanların oranı Sünnilerin Aleviler hakkındaki düşünce ve yargıları “olumlu” diyenlerle uyum içindedir.

Tablo 13.9: Arkadaş seçiminde önemli olan Hususları Gösteren Frekans ve Oranları

Dini bir probleminiz olduğunda kime müracaat edersiniz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Başmüftülüğü/ müftü/hoca	Evet	235	58,5	58,5	58,5
	Hayır	167	41,5	41,5	100,0
Cemevine/ Dedeye	Evet	288	71,6	71,6	71,6
	Hayır	114	28,4	28,4	100,0
Kiliseye/Pap aza	Evet	2	,5	,5	,5
	Hayır	400	99,5	99,5	100,0
Hiçbirine	Evet	21	5,2	5,2	5,2
	Hayır	381	94,8	94,8	100,0

3.6. Alevî-Bektaşîler, Çocuklarının Din Eğitimi Almasını İstedikleri Kurumlar

Bulgaristan Yablanovo köyü Alevî-Bektaşîlerinin diğer grup veya topluluklarla özellikle de Sünnilerle ilişki düzeylerini tespitiye yönelik bir diğer soru daha yöneltilmiştir. “Çocuklarınızın din eğitimi hangi kurumdan almasını istersiniz?” şeklindeki sorunun cevap seçenekleri arasında Sünni, Alevi, Kilise ve Bulgaristan resmi okulları konulmuştur. Söz konusu soruya verilen yanıtların frekans ve yüzde oranları tablo 13.10’da görülmektedir. Buna göre deneklerden %74,9’luk (301 kişi) kesim çocuklarının din eğitimi Alevi bir deden almasını istemektedir. Sünni bir hocadan din eğitimi almasını isteyen Alevî-Bektaşîler ise %20,9’luk bir grubu oluşturmaktadırlar. Alevi bir eğitim kurumunu tercih edenler ise %53,7’lik bir kesimdir.

Yine Sünni bir eğitim kurumundan din eğitimi alınabileceğini ifade edenler %12,2’dir. Hiçbir Alevî-Bektaşî çocuğunun Hıristiyan bir Papazdan din eğitimi almasını istememektedir. Buna karşın Bulgaristan resmi okullarından din eğitimi alınabileceğini belirtenler ise %2,5’tir (10 kişi). Bütün bu veriler Bulgaristan Yablanovo köyü Alevî-Bektaşîlerin çocuklarının din eğitimi almasını istediği kurum ve şahıslardan birincisini Alevî-Bektaşî kurum ve kişilikler yani din adamları oluşturmaktadır. İkinci sırada ise Sünni kurum ve kişilikler gelmektedir. Bu açıdan Bulgaristan Başmüftülüğüne bu konuda ciddi görevler düşmektedir. Bu tabloda dikkat çekici bir husus ise Alevî-Bektaşîlerin din eğitimi konusunda Bulgaristan resmi okullarına karşı ortaya koydukları tavidir. Bu bağlamda Bulgaristan hükümetine Avrupa Birliği kazanımları çerçevesinde bu sorunun nedenlerini araştırmak ve Alevî-Bektaşîlerin Bulgaristan resmi okullarında eğitimini alabilmesini temin etmektir.

Tablo 13.10: Çocukların Din Eğitimini Alması İstenilen Kurum ve Kişileri Gösteren Frekans ve Yüzde Oranları

Çocuklarınızın din eğitimini, aşağıdaki kişi ve kurumların hangisinden almalarını istersiniz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%	
Alevi bir dededen	Evet	301	74,9	74,9	74,9
	Hayır	101	25,1	25,1	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	
Sünni bir hocadan	Evet	84	20,9	20,9	20,9
	Hayır	318	79,1	79,1	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	
Alevi Eğitim kurumundan	Evet	216	53,7	53,7	53,7
	Hayır	186	46,3	46,3	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	
Sünni eğitim kurumundan	Evet	49	12,2	12,2	12,2
	Hayır	353	87,8	87,8	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	
Hıristiyan-Papazdan	Hayır	402	100,0	100,0	100,0
Bulgaristan resmi okullardan	Evet	10	2,5	2,5	2,5
	Hayır	392	97,5	97,5	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

3.7. İbadet ve Sünni İmam

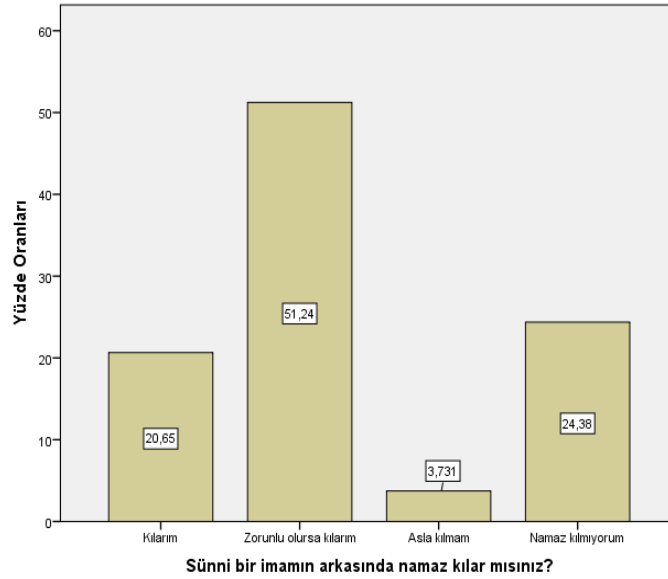
Alevi-Sünni ilişkileri açısından Yablanovo köyü Alevî-Bektaşîlerinin Sünni bir imam arkasında namaz kılıp-kılmayacakları da sorulmuştur. Tablo 13.11’de bu soruya verilen yanıtların frekans ve yüzde oranları yer almaktadır. Buna göre ankete katılanların %20,6’sı (83 kişi) Sünni bir imamın arkasında namaz kılacağını ifade etmiştir. %51,2’si ise zorunlu olması halinde sünni bir imamın arkasında namaz kılabileceğini belirtmiştir. Sünni bir imamın arkasında asla namaz kılmam diyenlerin oranı ise %3,7 olup, bu oran 15 kişiye karşılık gelmektedir. Namaz kılmıyorum diyenler ise 98 kişi olup, bu %24,4 oranıyla ifade edilmektedir. Burada dikkat çekici olan bir husus vardır. O da şudur. Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinden Sünni bir inan arkasında namaz kılarım diyenlerin oranı (%20,6) asla kılmam diyenlerin oranından (%3,7) çok yüksek olmasıdır. Bu

durum Alevi-Sünni diyalogu adına sevindiricidir. Bu oranin daha yukarilara cikarilmasi ve alevi- Sünni kardeşliginin pekiştirilerek artırilmasi için başta Türkiye olmak üzere bütün Alevi, Sünni kurum, kuruluş ve kişilere görev düşmektedir.

Tablo 13.11: Alevî-Bektaşîlerin Sünni İmam Arkasında Namaz Kılıp-Kılmayacağı

Sünni bir imamın arkasında namaz kılar mısınız?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Kılarım	83	20,6	20,6	20,6
Zorunlu olursa kılarım	206	51,2	51,2	71,9
Asla kılmam	15	3,7	3,7	75,6
Namaz kılmıyorum	98	24,4	24,4	100,0
Toplam	402	100,0	100,0	

Tablo 13.12: Alevî-Bektaşîlerin Sünni İmam Arkasında Namaz Kılıp-Kılmayacağı Konusundaki Yüzde Oranlarını Gösteren Grafik

3.8. Komşuluk İlişkileri

Yablanovo Alevî-Bektaşîlerinin çevresiyle ilişkilerini düzenlerken hangi hususlara önem verdiğini tespit etmek amacıyla komşuları ile ilişki kurarken hangi özelliklerin kendilerince ne derecede önemli olduğu likerd ölçeği ile sorulmuştur. Buradaki öncelikli amaç Alevî-Bektaşîlerin hassasiyet gösterdiği özellikleri tespit etmek ama ikinci olarak da Alevi-Sünni ilişkilerini ne düzeyde olduğunu ortaya koymaktır. Alevî-Bektaşîlerin komşuları ile ilişki kurarken, Sünni olmaya, Alevî-Bektaşî olmaya, Müslüman ve ahlaklı olmaya, Hıristiyan

olmaya ne derecede değer vermekte olduğu söz konusu soruya verilen cevaplarla ortay çıkarılmaya çalışılmıştır. Tablo 13.13-18, bu soruya verilen cevapların frekans ve yüzde oranlarını yansıtmaktadır. Buna göre deneklerin %59,5'i (239 kişi) komşusunun Sünni olmasının “önemli” olduğunu %14,9'u da (60 kişi) “çok önemli” olduğunu belirtmiştir. Bunların toplamı %74,4 (299 kişi) yakmaktadır ki Yablanovo Alevî-Bektaşilerinin ezici bir çoğunluğunun komşusunun Sünni olmasına özen gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 13.13: Komşunun Sünni Olması

Komşularınızla ilişki kurarken aşağıdaki özellikler sizce ne kadar önemlidir?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Çok önemli	60	14,9	14,9	14,9
Önemli	239	59,5	59,5	74,4
Kararsızım	54	13,4	13,4	87,8
Önemli değil	24	6,0	6,0	93,8
Hiç önemli değil	25	6,2	6,2	100,0
Toplam	402	100,0	100,0	

Yine komşusunun Alevi-Bektaşi olması konusu da ne derecede önemli veya önemsiz olduğu sorulmuştur. Buna verilen yanıtlar ise tablo 13.14'te yer almaktadır. Buna göre komşunun Alevi-Bektaşi olması %77,4 oranında “çok önemli”, %21,1 oranında ise “önemli” görülmüştür. Bunların toplamı %98,5'tir. Bu veriler doğrultusunda Yablanovo Alevi-Bektaşileri için komşuluk ilişkileri bağlamında en önemli özellik, onun alevi-Bektaşi olması olduğu söylenebilir.

Tablo 13.14: Komşunun Alevi-Bektaşi Olması

Komşularınızla ilişki kurarken aşağıdaki özellikler sizce ne kadar önemlidir?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Çok önemli	311	77,4	77,4	77,4
Önemli	85	21,1	21,1	98,5
Kararsızım	2	,5	,5	99,0
Önemli değil	3	,7	,7	99,8
Hiç önemli değil	1	,2	,2	100,0
Total	402	100,0	100,0	

Komşuluk ilişkileri açısından önemli olup-olmadığı sorulan bir diğer özellik ise komşunun “Müslüman ve ahlaklı olması” idi. Buna verilen yanıtların frekans ve yüzde oranları da tablo 13.15’te görülmektedir. Buna göre deneklerin %54,5’i (219 kişi) komşusunun “müslüman ve ahlaklı olması”nın önemli olduğunu söylerken %41,3’ü bunu “çok önemli görmektedir. Bunların toplamı %95,8’dir (385 kişi).

Tablo 13.15: Komşunun Müslüman Ve Ahlaklı Olması

Komşularınızla ilişki kurarken aşağıdaki özellikler sizce ne kadar önemlidir?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Müslüman ve ahlaklı olması	Çok önemli	166	41,3	41,3	41,3
	Önemli	219	54,5	54,5	95,8
	Kararsızım	13	3,2	3,2	99,0
	Önemli değil	2	,5	,5	99,5
	Hiç önemli değil	2	,5	,5	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

Yablanovo alevi-Bektaşileri için komşuluk ilişkileri bağlamında komşunun “Hıristiyan” olmasının ne derecede önemli olduğu sorulmuştur. Ankete katılan deneklerin verdiği cevapların frekans ve yüzde oranları tablo 13.16’da görülmektedir. Buna göre deneklerin %2’si (8 kişi) komşusunun Hıristiyan olmasının önemli olduğunu ifade ederken sadece %1,2’si (5 kişi) bunun “çok önemli” olduğunu belirtmiştir. Bunların toplamı %3,2 (13 kişi) yapmaktadır. Bununla birlikte “kararsızım” diyenler %12,7’dir (51 kişi). Alevi-Bektaşilerden %17,4’ü komşusunda “Hıristiyan olma” özelliğini aramayacağını, bunun aradığı bir vasıf olmadığını belirtirken, %66,7’si (268 kişi) komşusunda Hıristiyan olmasının hiç önemli olmadığını, başka bir ifade ile komşusunun Hıristiyan olmasını asla istemediğini belirtmiştir. Buna göre Yablanovo’da Alevî-Bektaşîlerle Sünniler arasında çok olumlu yönde komşuluk ilişkileri bulunduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 13.16: Komşunun Hıristiyan Olması

Komşularınızla ilişki kurarken aşağıdaki özellikler sizce ne kadar önemlidir?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%	
Hıristiyan olması	Çok önemli	5	1,2	1,2	1,2
	Önemli	8	2,0	2,0	3,2
	Kararsızım	51	12,7	12,7	15,9
	Önemli değil	70	17,4	17,4	33,3
	Hiç önemli değil	268	66,7	66,7	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

3.9. Alevî-Bektaşîlerin Sünnilerle Evlilik Durumu

Sünni olması: Yablanovo köyü Alevî-Bektaşî nüfusun Sünnilerle evlilik oranını tespit etmek suretiyle Alevi-Sünni akrabalık ilişkisi ve karşılık diyalog durumlarını ortaya çıkarmak araştırmamızın doğru sonuçlara ulaşması açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda ankette “Kızınızı ya da oğlunuzu evlendireceğiniz zaman damadınızın veya gelininizin hangi özelliklere sahip olmasını ne derecede istersiniz?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Cevap, Sünni olması, Alevî-Bektaşî olması, Müslüman ve ahlaklı olması, Hıristiyan olması gibi seçenekleri içermekle birlikte likerd ölçeğine göre hazırlanmıştır. Sonuçlar Tablo 13.17’de görüldüğü gibidir. Buna göre deneklerin %56’sı (225 kişi) kızını ya da oğlunu evlendirirken adayın Sünni olmasını “önemli” görmektedir. %14,7’lik bir kesim ise bunun “çok önemli” olduğunu söylemektedir. Bunların toplamı %70,7 (284 kişi) yapmaktadır. Bu veriler doğrultusunda Alevî-Bektaşîlerin evlilik durumlarında büyük bir çoğunlukla Sünni olmasının bir problem teşkil etmediğini hatta aranan vasıflar açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 13.17: Damadın Veya Gelinin Sünni Olması

Kızınızı ya da oğlunuzu evlendireceğiniz zaman, damadınızın veya gelininizin aşağıdaki özelliklere sahip olması sizin için ne kadar önemlidir?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%	
Sünni olması	Çok önemli	59	14,7	14,7	14,7
	Önemli	225	56,0	56,0	70,6
	Kararsızım	71	17,7	17,7	88,3
	Önemli değil	17	4,2	4,2	92,5
	Hiç önemli değil	30	7,5	7,5	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

Alevi-Bektaşî olması: Yablanovo köyü Alevî-Bektaşîlerinden ankete katılanların evlilik esnasında adayın Alevi-Bektaşî olması özelliğine ne derecede

önem verdiği tablo 13.18’de yer almaktadır. Buna göre deneklerin %83,1’i (334 kişi) bunu “çok önemli” görmektedir. %15,7’si ise “önemli” olduğunu söylemektedir. Bu veriler doğrultusunda Alevî-Bektaşî nüfusun, evlilik ilişkilerinde adayın Alevî-Bektaşî olmasını oldukça önemseydiği sonucu çıkarılabilir. Nitekim ankete iştirak edenlerin %98,8’i bunu önemsediklerini vurgulamışlardır.

Tablo 13.18: Damadın Veya Gelinin Alevi-Bektaşî Olması

Kızınızı ya da oğlunuzu evlendireceğiniz zaman, damadınızın veya gelininizin aşağıdaki özelliklere sahip olması sizin için ne kadar önemlidir?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%	
Alevi-Bektaşî olması	Çok önemli	334	83,1	83,1	83,1
	Önemli	63	15,7	15,7	98,8
	Kararsızım	3	,7	,7	99,5
	Önemli değil	1	,2	,2	99,8
	Hiç önemli değil	1	,2	,2	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

Müslüman ve ahlaklı olması: Deneklere evlilik durumlarında adayın “Müslüman ve ahlaklı olması”nın ne derecede önemli olduğu da sorulmuştur. Tablo 13.19’da bu soruya verilen cevapların frekans ve yüzde oranları görülmektedir. Buna göre deneklerin %47,3’ü adayın Müslüman ve ahlaklı olmasının “çok önemli” olduğunu söylemiştir. Yine %47,8’i de bunun “önemli” olduğunu ifade etmiştir. Bunların toplamı %95,1 yapmaktadır ki bu oran Alevi-Bektaşîlerin kahir ekseriyetinin evlilik esnasında adayda “Müslüman ve ahlaklı olma” özelliğinin bulunmasını şiddetle önemseydiğini ortay koymaktadır.

Tablo 13.19: Damadın Veya Gelinin Müslüman Ve Ahlaklı Olması

Kızınızı ya da oğlunuzu evlendireceğiniz zaman, damadınızın veya gelininizin aşağıdaki özelliklere sahip olması sizin için ne kadar önemlidir?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%	
Müslüman ve ahlaklı olması	Çok önemli	190	47,3	47,3	47,3
	Önemli	192	47,8	47,8	95,0
	Kararsızım	15	3,7	3,7	98,8
	Önemli değil	4	1,0	1,0	99,8
	Hiç önemli değil	1	,2	,2	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

Hıristiyan olması: “Hıristiyan olma”nın kız ya da erkek çocuklarını evlendirirken adayda aranılan vasıflardan biri olup-olmadığı da sorulmuştur. Yablanovo Alevi-Bektaşilerinin bu konudaki görüşleri tablo 13.20’de yer almaktadır. Buna göre ankete katılan deneklerin %67,4’ü (271 kişi) bir Hıristiyan ile evliliği asla istememektedir. Yine %18,2’lik (73 kişi) bir kesim de Hıristiyanla evliliği onaylamamaktadır. Bunların toplamı %85,6’dır (344 kişi). Damat veya gelinin Hıristiyan olmasını önemseyen veya çok önemseyen sadece 9 kişi olup, oranı %2,2’dir.

Tablo 13.20: Damadın veya Gelinin Hıristiyan Olması

Kızınızı ya da oğlunuzu evlendireceğiniz zaman, damadınızın veya gelininizin aşağıdaki özelliklere sahip olması sizin için ne kadar önemlidir?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%	
Hıristiyan olması	Çok önemli	2	,5	,5	,5
	Önemli	7	1,7	1,7	2,2
	Kararsızım	49	12,2	12,2	14,4
	Önemli değil	73	18,2	18,2	32,6
	Hiç önemli değil	271	67,4	67,4	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

3.10. Türkiye Alevi Dernekleri ile Yablanovo Alevi-Bektaşilerin İlişkileri

Türkiye’de birçok Alevi-Bektaşî dernekleri bulunmaktadır. Bulgaristan’ın önce demokratik düzeni benimsemesi ardından da Avrupa birliğine kabul edilmesi Bulgaristan açısından yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. Bu dönemde Bulgaristan Türklerinin eskiye nispetle dünya ile dolayısıyla Türkiye’deki vakıf ve derneklerle daha rahat iletişim kurabilecekleri düşünülmüştür. Bu nedenle “Türkiye’deki Alevi derneklerinden hangileri Bulgaristan Alevilerine yardım ediyor?” şeklinde bir soru ankette yer almıştır. Bu soruyla Yablanovo Alevi-Bektaşilerin Türkiye’deki Alevi-Bektaşilerle yardım bağlamında ilişki düzeylerini tespit etmek amaçlanmıştır. Tablo 13.21 bu soruya verilen cevapları göstermektedir. Buna göre denekler %91 (366 kişi) oranında Türkiye’den Cem Vakfı’nın Yablanovo Köyü Alevi-Bektaşilerine yardım ettiğini belirtmiştir. Yine %8,2’lik (33 kişi) bir kesim de Pir Sultan Abdal Derneği’nin kendilerine yardım

ettiğini ifade etmiştir. Ayrıca 21 kişi (%5.2) de Hacı Bektaş-ı Veli Dergahı'nın Alevi-Bektaşilere yardımda bulunduğu söylemiştir. Bunun dışında 11 kişi de (%2,7) kendilerine başka Alevi derneklerinin yardım ettiğini belirtmiştir. Bütün bu veriler Türkiye'deki Alevi-Bektaşi Dernekleriyle Bulgaristan Yablanovo Köyü Alevi-Bektaşilerinin yardımlaşma bağlamında ilişkilerinin oldukça iyi ve canlı olduğunu göstermektedir. Bunlar arasında en dikkat çekici olan Cem Vakfı'dır. Ankete iştirak edenlerin büyük bir çoğunluğu (366 kişi) söz konusu vakfın yardımda bulunduğunu söylemişlerdir.

Tablo 13.21: Türkiye Alevi Dernekleri ve Yablanovo Alevi-Bektaşilerine Yardım Durumu

Türkiye'deki Alevi derneklerinden hangileri Bulgaristan Alevilerine yardım ediyor?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Cem Vakfı	Evet	366	91,0	91,0	91,0
	Hayır	36	9,0	9,0	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	
Pir Sultan Abdal Derneği	Evet	33	8,2	8,2	8,2
	Hayır	369	91,8	91,8	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	
Hacı Bektaş-ı Veli Dergahı	Evet	21	5,2	5,2	5,2
	Hayır	381	94,8	94,8	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	
Diğer	Evet	11	2,7	2,7	2,7
	Hayır	391	97,3	97,3	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

4. YABLANOVO ALEVİ-BEKTAŞİLERİNİN PROBLEMLERİ

Bulgaristan Yablanovo köyü Alevi-Bektaşi vatandaşlarının gerek din gerek sosyal gerekse siyasal alanlarda problemlerinin bulunup-bulunmadığı da araştırmamızın amaçlarından biridir. Bu sorunların ortaya çıkarılması ve çözüm önerileri üretilmesi araştırmamızın en önemli amaçlarından biridir. Bu nedenle yukarıda ifade edilen alanlarla ilgili sorular ankette yer almıştır.

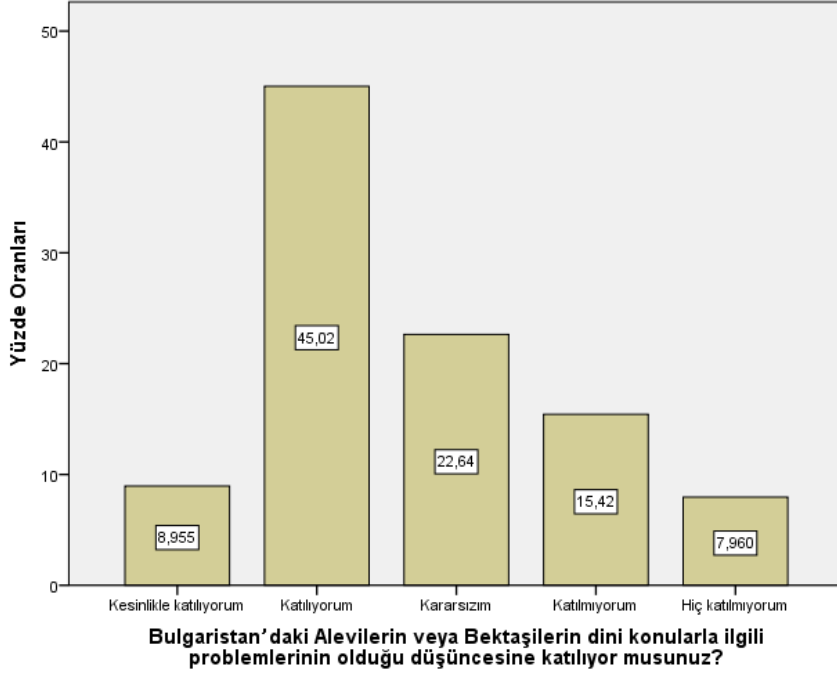
4.1. Dini Problemler

Alevi-Bektaşilerin öncelikli olarak dini sorunlarının bulunup-bulunmadığı kendilerine sorulmuştur. Buradaki amaç en genel anlamda din alanında bir sorunlarının bulunup-bulunmadığını tespit etmektir. Hangi alanlarda sorunlarının bulunduğu ise daha kapsamlı bir araştırma gerektirmektedir. Bu bağlamda ankette “Bulgaristan’daki Alevi-Bektaşilerin dini konularla ilgili sorunlarının olduğu düşüncesine katılıyor musunuz” şeklinde bir soru yer almıştır. Likert ölçeğine uygun olarak hazırlana soruya verilen cevapların frekans ve yüzde oranları tablo 14’te görülmektedir. Buna göre deneklerin %45’i (181 kişi) Bulgaristan’da Alevi-Bektaşilerin dini problemlerinin bulunduğuna “katılıyorum” derken %9’u (36 kişi) “kesinlikle katılıyorum” demiştir. Bu yüzden deneklerin toplam %54’ü Alevi-Bektaşilerin dini sorunlar yaşadıklarını kabul etmektedirler. Bu konuda “Kararsızım” diyenler ise %22,6’dır (91 kişi). Öte yandan alevi-Bektaşilerin dini problemlerinin olduğuna “katılmıyorum” diyenlerin oranı %15,4 (62 kişi) ve “hiç katılmıyorum” diyenler %8’dir (32 kişi). Bu veriler doğrultusunda Bulgaristan’da Alevi-Bektaşilerin dini problemleri yoktur diyenlerin toplam oranları %23,4’ten ibarettir. Bu sorunların ne olduğu ve hangi alanları ilgilendirdiği yeni ve detaylı bir çalışmayı gerektirmektedir. Ancak biz burada en temel konulardan bir kısmına yönelik yöneltilen soruların sonuçlarını aktaracağız.

Tablo 14: Bulgaristan’daki Alevi-Bektaşilerin Problemleri

Bulgaristan’daki Alevilerin veya Bektaşilerin dini konularla ilgili problemlerinin olduğu düşüncesine katılıyor musunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Kesinlikle katılıyorum	36	9,0	9,0	9,0
Katılıyorum	181	45,0	45,0	54,0
Kararsızım	91	22,6	22,6	76,6
Katılmıyorum	62	15,4	15,4	92,0
Hiç katılmıyorum	32	8,0	8,0	100,0
Total	402	100,0	100,0	

Tablo 14.1: Alevi-Bektaşilerin Dini Problemler Konusunda Yüzde Oranlarını Gösteren Grafik

4.2. Bulgaristan Alevi-Bektaşilerinin Problemler Konusundaki Görüşleri

4.2.1. Bulgaristan’da Alevi-Bektaşiler Hızla Hıristiyanlaşıyor mu?

Yablanovo’da yapılan yüz yüze görüşmelerde öne çıkan bazı sorunlu alanlarla ilgili görüşleri tespit etmek amacıyla Alevi-Bektaşilere Alevilerin son zamanlarda Hıristiyanlaşması, Bulgaristan-Türkiye Alevileri arasındaki yardımlaşma, Baskı ve komünist rejimin yıkılmasından sonra Alevilerin İslam’ı öğrenme isteği ve Alevilerle Sünniler arasındaki önyargıların ilişkileri etkileyip-etkilemediği gibi konulardaki görüşleri sorulmuştur. Tablo 14.2-8’de bu sorulara verilen cevapların frekans ve yüzde oranları görülmektedir. Buna göre Yablanovo’da yaşayan Alevi-Bektaşilerin %54,5’i (219 kişi) Bulgaristan Alevilerinin “hızla Hıristiyanlaştığı”na katılmaktadır. Yine %9’luk (36 kişi) bir grup buna kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Bu iki grubun toplamı %63,5 (255 kişi) yapmaktadır. Öte yandan deneklerden %124’ü karasız olduğunu başka bir ifade ile olaya tam vakıf olamadığını ifade etmiştir. Yine %18,7’lik (75 kişi) bir kesim Bulgaristan’da Alevi-Bektaşilerin Hıristiyanlaştığına katılmamakta, %5,5’lik (22 kişi) bir kesim de buna asla katılmadığını ifade etmektedir. Bu

verilere göre Bulgaristan'daki Alevi-Bektaşilerin Hıristiyanlaştığı konusundaki görüşlere büyük bir çoğunluk katılmaktadır.

Tablo 14.2: Alevi-Bektaşilerin Hıristiyanlaşma Konusundaki Görüşleri

Bulgaristan Alevileri ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelere ne derece katılıyorsunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%	
Aleviler hızla Hıristiyanlaşıyor	Kesinlikle katılıyorum	36	9,0	9,0	9,0
	Katılıyorum	219	54,5	54,5	63,4
	Kararsızım	50	12,4	12,4	75,9
Aleviler hızla Hıristiyanlaşıyor	Katılmıyorum	75	18,7	18,7	94,5
	Hiç katılmıyorum	22	5,5	5,5	100,0
	Total	402	100,0	100,0	

4.2.2. Alevi-Bektaşiler Eskiye Göre Daha Fazla Hıristiyanlaşıyor mu?

Bulgaristan vatandaşı olan Alevi-Bektaşilerin komünist ve baskıcı rejim yıkılıp yerine önce demokratik siyasi idare sonra da Avrupa Birliğine giriş gerçekleşince, Bulgaristan genelinde eskiye göre Alevi-Bektaşilerin daha fazla Hıristiyanlaştıkları konusundaki görüşleri deneklere sorulmuştur. Tablo 14.3'te buna verilen cevapların frekans ve yüzde oranları yer almaktadır. Buna göre ankete katılan Alevi-Bektaşilerin %55'i (221 kişi) Alevi-Bektaşilerin eskiye göre daha fazla Hıristiyanlaştıkları görüşüne "katılıyorum" demiştir. Yine %21,6'lık (87 kişi) bir kesim buna "kesinlikle katılıyorum" demiştir. Kararsız olduğunu bildirenler ise %16,7'dir (67 kişi).

Alevi-Bektaşilerin eskiye göre daha fazla Hıristiyanlaştığına "katılmıyorum" diyenler %4,7 (19 kişi) ile kesinlikle katılmadığını ifade edenler ise %2'dir (8 kişi). Bütün bu veriler Bulgaristan'ının demokrasiye geçmesinden sonra Alevi-Bektaşileri daha büyük tehlikelerin beklediği söylenebilir. Nitakim eskiye nazaran daha hızlı ve daha fazla Hıristiyanlaşma bunu açıkça ortaya koymaktadır. Ankete göre neredeyse yüzde seksene yakın bir kesim Alevi-Bektaşilerin eskiye nazaran daha hızlı ve daha fazla Hıristiyanlaştığı görüşünü taşımaktadır. Bu bağlamda Türkiye ile iletişimleri oldukça güçlü olan alevi-Bektaşilerin gerek Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı gerekse Bulgaristan Başmüftülüğü soruna el atarak çözüm üretmelidir. Bulgaristan'daki Alevi-Bektaşilerin Hıristiyanlaşmasının

nedenleri ve çözüm önerileri için ayrıca ve detaylı bir çalışmaya daha ihtiyaç bulunmaktadır. Bu sorun aslında sadece Alevi-Bektaşileri değil Bulgaristan vatandaşı bütün Müslüman veya Türkleri ilgilendirmektedir. Mesela bu durum Bulgaristan vatandaşı olan esmer Türkler için de geçerlidir.

Tablo 14.3: Alevi-Bektaşilerin Eskiye Göre Daha Fazla Hıristiyanlaşması Konusundaki Görüşleri

Bulgaristan Alevileri ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelere ne derece katılıyorsunuz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Aleviler eskiye göre daha fazla Hıristiyanlaşıyor	Kesinlikle katılıyorum	87	21,6	21,6	21,6
	Katılıyorum	221	55,0	55,0	76,6
	Kararsızım	67	16,7	16,7	93,3
	Katılmıyorum	19	4,7	4,7	98,0
	Hiç katılmıyorum	8	2,0	2,0	100,0
	Total	402	100,0	100,0	

4.2.3. Bulgaristan Alevi-Bektaşilerine Türkiye Alevilerinin Yardım Etmesi

Bulgaristan Alevi-Bektaşileri ile Türkiye Alevilerinin ilişkileri veya yardımlaşmaları bunun ne düzeyde gerçekleştiği de araştırmamızın sonuçları açısından önemlidir. Bu nedenle Bulgaristan vatandaşı Alevi-Bektaşilerine Türkiye Alevilerinin yardım edip-etmediğini ve bunun ne düzeyde gerçekleştiğini tespiti yönelik bir soru da ankette yer almıştır. Bu soruya verilen cevapların frekans ve yüzde oranları tablo 14.4'te yer almaktadır. Buna göre deneklerin %47,8'i (192 kişi) Türkiye Alevilerinin Bulgaristan Alevilerine yardım ettiğine "kesinlikle katıldığını", %45,8'i (184 kişi) de "katıldığını" ifade etmiştir. "Kararsızım" diyenler ise %6,2 (25 kişi) olup, bu düşünceye katılmayan sadece 1 kişidir. Bu yüzden Türkiye Alevileri ile Bulgaristan Alevi-Bektaşileri arasında bir yardımlaşma bulunduğu görüşünün denekler tarafından ezici bir çoğunlukla kabul edildiği söylenebilir.

Tablo 14.4: Bulgaristan Alevi-Bektaşilerine Türkiye Alevilerinin Yardım Etmesi Konusundaki Görüşleri

Bulgaristan Alevileri ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelere ne derece katılıyorsunuz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Bulgaristan Alevilerine Türkiye Alevileri yardım ediyor	Kesinlikle katılıyorum	192	47,8	47,8	47,8
	Katılıyorum	184	45,8	45,8	93,5
	Kararsızım	25	6,2	6,2	99,8
	Katılmıyorum	1	,2	,2	100,0
	Total	402	100,0	100,0	

4.2.4. Bulgaristan Alevi-Bektaşileri İslam'ı Öğrenmek istiyor

Bulgaristan Alevi-Bektaşilerinin din ile ilgili sorunlarına yönelik araştırmalarda inançların ana kaynağı konumundaki İslam'ı öğrenme konusundaki görüşlerini de tespit etmeye yönelik bir soru ankette yer almıştır. “Bulgaristan Alevi-Bektaşileri İslam'ı öğrenmek istiyor” şeklindeki bir yargıya katılıp-katılmadıkları sorulmuştur. Buna ne derecede katıldıklarını tespit amacıyla soru likerd ölçeğine göre hazırlanmıştır. Tablo 14.5'te bu soruya verilen cevapların frekans ve yüzde oranları yer almaktadır. Buna göre Yablanovo Alevi-Bektaşilerinden ankete katılanların %47,3'ü (190 kişi) “İslam'ı öğrenmek istedikleri” düşüncesine “katılıyorum” %14,9 (60 kişi) “kesinlikle katılıyorum” demiştir. Buna göre Alevi-Bektaşilerin %62,2'i İslam'ı öğrenmek istemektedirler. Kararsız olduğunu söyleyenler ise %29,6'dır (119 kişi). Katılmadığını söyleyenler, başka bir ifade ile İslam'ı öğrenmek istemeyen grup sadece 33 kişi olup oranı %8,2'dir.

Tablo 14.5: Bulgaristan Alevi-Bektaşileri İslam'ı Öğrenmek istiyor

Bulgaristan Alevileri ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelere ne derece katılıyorsunuz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Aleviler İslam'ı öğrenmek istiyor	Kesinlikle katılıyorum	60	14,9	14,9	14,9
	Katılıyorum	190	47,3	47,3	62,2
	Kararsızım	119	29,6	29,6	91,8
	Katılmıyorum	33	8,2	8,2	100,0
	Total	402	100,0	100,0	

4.2.5. Alevi-Bektaşileri ile Sünniler Arasındaki Önyargılar

Yablanovo Alevi-Bektaşilerinden ankete katılanlara Alevilerle Sünniler arasındaki önyargıların ilişkileri olumsuz etkilediği konusundaki görüşleri sorulmuştur. Buna verilen cevaplar tablo 14.6’da görülmektedir. Deneklerin %45’i (181 kişi) “kesinlikle katıldığını”, %49,3’ü ise “katıldığını” ifade etmiştir. Buna göre Yablanovo Alevi-Bektaşilerinin %94,3’ü önyargıların Alevilerle Sünniler arasındaki ilişkileri olumsuz yönde etkilediğine inanmaktadırlar. Buna katılmadığını söyleyenler ise sadece 5 kişi olup oranı %1,2’dir.

Tablo 14.6: Alevilerle Sünniler arasındaki önyargılar ilişkileri olumsuz etkilemekte midir?

Bulgaristan Alevileri ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelere ne derece katılıyorsunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Alevilerle Sünniler arasındaki önyargılar ilişkileri olumsuz etkilemektedir	Kesinlikle katılıyorum	181	45,0	45,0
	Katılıyorum	198	49,3	94,3
	Kararsızım	18	4,5	98,8
	Katılmıyorum	5	1,2	100,0
	Total	402	100,0	100,0

4.3. Yablanovo Alevi-Bektaşilerinin Sosyal Alandaki Sorunları

Yablanovo Alevi-Bektaşi nüfusun sosyal alanlara dair sorunlarını tespit etmek ve bunların önem derecesini ortaya çıkarmak amacıyla çeşitli sorular yöneltilmiştir.

4.3.1. İşsizlik ve Enflasyon

İşsizlik ve enflasyonun kendileri için ne kadar önemli olduğu sorulmuştur. Bu soruya verilen cevapların frekans ve yüzde oranları tablo 14.7’de görülmektedir. Buna göre deneklerin %80,8 işsizlik ve enflasyonun kendileri için büyük bir sorun olduğuna kesinlikle katıldıklarını, %14,9’luk (60 kişi) bir kesim de buna katıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumda Alevi-Bektaşilerin %95,7’sinin işsizlik ve enflasyondan mustarip olduğu söylenebilir. Buna “katılmıyorum” veya “hiç katılmıyorum” diyenlerin oranı %4,2’dir (17 kişi). Yani işsizlikten veya enflasyondan etkilenmeyen nüfusun oranı sadece yüzde dört civarındadır.

Tablo 14.7: Enflasyon-İşsizlik

Aşağıdaki sorunların Bulgaristan Türklerinin önemli sorunlarından olduklarına ne derece katılıyorsunuz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Enflasyon- İşsizlik	Kesinlikle katılıyorum	325	80,8	80,8	80,8
	Katılıyorum	60	14,9	14,9	95,8
	Kararsızım	16	4,0	4,0	99,8
	Hiç katılmıyorum	1	,2	,2	100,0
	Total	402	100,0	100,0	

4.3.2. Haklar ve Özgürlükler

Haklar ve özgürlükler konusunda sorunlarının bulunup-bulunmadığı ve bunların ne derecede önemli bulunduğu deneklere sorulmuştur. Tablo 14.8 bu soruya verilen yanıtların frekans ve yüzde oranlarını göstermektedir. Buna göre Alevi-Bektaşilerin haklar ve özgürlükler konusunda sorunlarının bulunduğu fikrine “kesinlikle katılıyorum” diyenlerin oranı %43,8’i (176 kişi), “katılıyorum” diyenler ise %51,5’tir (207 kişi). “Hiç katılmıyorum diyen bulunmamaktadır. Yine “katılmıyorum” diyenler ise sadece 2 kişi olup, oranı %0,5’tir. Buna göre Yablanovo’da yaşayan Alevi-Bektaşilerin ezici çoğunluğunun haklar ve özgürlükler konusunda sorunu bulunduğunu söylemek mümkündür. Başka bir ifade ile Alevi-Bektaşi Türkler haklar ve özgürlükler konusunda haksızlığa ve mahrumiyete uğramaktadır. Bulgaristan’ın 2007 yılında Avrupa Birliğine kabulünden sonra azınlık hak ve hukukunu arama konusunda yeterince sivil toplum kuruluşu teşekkül ettirilemediği anlaşılmaktadır. Barış ve huzurun temini için hem Türk yetkililere hem de Bulgaristan yöneticilerine önemli görevler düşmektedir.

Tablo 14.8: Haklar ve Özgürlükler

Aşağıdaki sorunların Bulgaristan Türklerinin önemli sorunlarından olduklarına ne derece katılıyorsunuz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Haklar ve özgürlükler	Kesinlikle katılıyorum	176	43,8	43,8	43,8
	Katılıyorum	207	51,5	51,5	95,3
	Kararsızım	17	4,2	4,2	99,5
	Katılmıyorum	2	,5	,5	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

4.3.3. Dil Ve Din Öğrenimi

Yablanovo köyü Alevi-Bektaşilerine Dil ve din eğitimi konusunu Bulgaristan genelinde Türklerin sorunları arasında görüp-görmedikleri de sorulmuştur. Tablo 14.9 bu soruya verilen cevapları göstermektedir. Buna göre dil ve din eğitimi konusunun Bulgaristan Türklerinin bir sorunu olduğuna “kesinlikle katılıyorum” diyenler %43,2 (174 kişi), “katılıyorum” diyenler ise %52’dir (209 kişi). Bu veriler doğrultusunda Alevi-Bektaşilerinin ezici çoğunluğuna göre (%95,3) “dil ve din eğitimi” konusunda Bulgaristan Türkleri sorun veya sorunlar yaşamaktadır. toplumda birlik ve huzurun temini, diyalog ve hoşgörünün hakim olması için başta Bulgaristan yetkililerine sonra da Türk yetkililerine görevler düşmektedir. Zira Bulgaristan’da dil ve din konusunda Türklerin sorun yaşamadığını söyleyen sadece bir kişidir.

Tablo 14.9: Dil ve Din Öğrenimi

Aşağıdaki sorunların Bulgaristan Türklerinin önemli sorunlarından olduklarına ne derece katılıyorsunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Dil ve din öğrenimi	Kesinlikle katılıyorum	174	43,3	43,3
	Katılıyorum	209	52,0	95,3
	Kararsızım	18	4,5	99,8
	Katılmıyorum	1	,2	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0

4.3.4. Yolsuzluk ve Rüşvet

Alevi-Bektaşilerin yolsuzluk ve rüşvet konusunda sorun yaşayıp-yaşamadıkları Bulgaristan’daki Türklerin bu konuda problemlerinin bulunup-bulunmadığı da sorulmuştur. Tablo 14.10’da bu soruya verilen yanıtlar görülmektedir. Ankete katılan Alevi-Bektaşilerden %69,7’si (280 kişi) “yolsuzluk ve rüşvet” konusu Bulgaristan’daki Türklerin önemli sorunlarından olduklarına “kesinlikle katıldığını”, %25,1’i (101 kişi) ise “katıldığını” ifade etmiştir. Buna göre yolsuzluk ve rüşvet Bulgaristan Türklerinin önemli sorunları arasında bulunmaktadır. Yolsuzluk ve rüşvet Türklerin önemli sorunlarından biri olmadığını söyleyenler ise sadece 7 kişi olup, oranı %1,7’dir.

Tablo 14.10: Yolsuzluk ve Rüşvet

Aşağıdaki sorunların Bulgaristan Türklerinin önemli sorunlarından olduklarına ne derece katılıyorsunuz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Yolsuzluk ve rüşvet	Kesinlikle katılıyorum	280	69,7	69,7	69,7
	Katılıyorum	101	25,1	25,1	94,8
	Kararsızım	14	3,5	3,5	98,3
	Katılmıyorum	7	1,7	1,7	100,0
	Total	402	100,0	100,0	

4.3.5. Mezhep Çatışması

Mezhep çatışmasının Türklerin önemli sorunlarından biri olup-olmadığı da sorulmuştur. Ankete katılan Alevi-Bektaşilerden %20,6'sı (83 kişi) mezhep çatışmasının Bulgaristan'daki Türklerin önemli sorunları arasında bulunduğuna "kesinlikle katıldığını", %32,6'sı (131 kişi) da "katıldığını ifade etmiştir. Buna göre toplam %53,2 (214 kişi) mezhep çatışmasının Bulgaristan Türkleri için önemli sorunlardan biri olduğunu düşünmektedir. Buna "katılmıyorum" diyenler %12,2 (49 kişi), "hiç katılmıyorum" diyenler ise %0,5'tir (2 kişi). Öte yandan bu konuda kararsız olduğunu ifade edenler de %34,1 olup, 137 kişiye denk gelmektedir.

Tablo 14.11: Mezhep Çatışması

Aşağıdaki sorunların Bulgaristan Türklerinin önemli sorunlarından olduklarına ne derece katılıyorsunuz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Mezhep çatışması	Kesinlikle katılıyorum	83	20,6	20,6	20,6
	Katılıyorum	131	32,6	32,6	53,2
	Kararsızım	137	34,1	34,1	87,3
	Katılmıyorum	49	12,2	12,2	99,5
	Hiç katılmıyorum	2	,5	,5	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

4.3.6. Demokratikleşme

Bulgaristan'da komünist ve baskıcı rejim yıkılması ile birlikte demokratikleşme süreci hızlanmıştır. Ancak bu süre zarfında Bulgaristan'daki Türklerim demokrasinin nimetlerinden faydalanıp-faydalanamadıkları veya

demokratikleşmenin Türklerin önemli sorunları arasında yer alıp-almadığı sorulmuştur. Tablo 14.12'ye göre ankete katılan Alevi-Bektaşilerin %32,1'i (129 kişi) demokratikleşme Türklerin önemli sorunları arasında olduğuna “kesinlikle katılıyorum”, %50,5'i (203 kişi) ise “katılıyorum” denmiştir. Buna göre Alevi-Bektaşilerin büyük bir çoğunluğu (%82,6) demokratikleşme konusunun Bulgaristan Türkleri için önemli problemler arasında bulunmaktadır.

Tablo 14.12: Demokratikleşme

Aşağıdaki sorunların Bulgaristan Türklerinin önemli sorunlarından olduklarına ne derece katılıyorsunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%	
Demokratikleşme	Kesinlikle katılıyorum	129	32,1	32,1	32,1
	Katılıyorum	203	50,5	50,5	82,6
	Kararsızım	56	13,9	13,9	96,5
	Katılmıyorum	14	3,5	3,5	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

4.3.7. Milli ve Dini Duyguların Zayıflaması

Yablanovo alevi-Bektaşilerinden ankete katılanlara “Milli ve dini duyguların zayıflaması” konusunun Bulgaristan Türklerinin önemli sorunlarından biri olup-olmadığı ve ne derecede sorun olduğu sorulmuştur. “Milli ve dini duyguların zayıflaması” konusunun Bulgaristan Türkleri için önemli sorunlardan biri olduğuna “kesinlikle katılıyorum” diyenler %45,3 (182 kişi), “katılıyorum” diyenler ise %43,8'dir (176 kişi). O halde Alevi-Bektaşilerin kahir ekseriyeti (%89,1) “Milli ve dini duyguların zayıflaması”nı Bulgaristan Türkleri için önemli sorunlar arasında görmektedir. Başka bir ifade ile son dönemlerde Bulgaristan Türklerinin milli ve dini duygularında zayıflama söz konusudur. Bunun birçok nedenleri olabilir: Öncelikle demokratikleşme sonrası Türkler bir rehavete kapılarak geçmişte başlarına gelenleri unutmış olabilirler. Bu nedenle baskı ve zulüm dönemleri milli ve dini reflekslerin terk edilmesi söz konusudur. İkinci olarak Bulgaristan'ın Avrupa Birliğine girmiş olması Türkler arasında bir rahatlık ve boş vermişlik duygusu oluşturabilir. Bu yüzden baskı dönemlerindeki milli ve dini duygular uğruna gösterilen gayret ve çabalar terk edilmiştir. Üçüncüsü Türklerin belli sayıda milletvekilini Bulgaristan Parlamentosuna gönderdikten

sonra problemlerin çözülemediğini görmüş olmasıdır. Bu durum onları milli ve dini duygularında gevşeklik, bitkinlik ve bıkkınlığa yol açmış olabilir. Ancak burada hemen şunun belirtelim ki bu durumun önlenmesi, çözüm üretilmesi geniş ve detaylı bir çalışmayı gerektirmektedir.

Tablo 14.13: Milli Ve Dini Duyguların Zayıflaması

Aşağıdaki sorunların Bulgaristan Türklerinin önemli sorunlarından olduklarına ne derece katılıyorsunuz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Milli ve dini duyguların zayıflaması	Kesinlikle katılıyorum	182	45,3	45,3	45,3
	Katılıyorum	176	43,8	43,8	89,1
	Kararsızım	34	8,5	8,5	97,5
	Katılmıyorum	9	2,2	2,2	99,8
	Hiç katılmıyorum	1	,2	,2	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

4.4. Kurumlara Güven Sorunu

Bulgaristan vatandaşı Yablanovo köyü Alevi-Bektaşî nüfusun devletin resmi kurumları başta olmak üzere kendi inanç ve düşünce yapısını temsil eden makamlara ne kadar güvendiğini tespit etmek amacıyla çeşitli sorular yöneltilmiştir. Bu, araştırmamız açısından oldukça önemlidir. Zira güvensiz bir ortamda yapılacak girişimlerin istenilen sonucu vermeyeceği kesindir. Bu nedenle yapılan tespitler ve öneriler ancak uygun güven ortamı sağlandıktan sonra hedefe ulaşabilecektir.

4.4.1. Bulgaristan Başmüftüğü'ne Güven

Alevi-Bektaşîlerin en çok güvendiği veya en az güvendiği kurumları tespit, güven, huzur, karşılıklı diyalog ve hoşgörü ortamını sağlama açısından da son derece önemlidir. Söz konusu kurumlardan birincisi Bulgaristan Başmüftülüğü'dür. Zira Alevi-Bektaşîlerin dini konularda veya sorunlarda müracaat edebilecekleri en üst kurumlardan birisi belki de birincisidir. Dolayısıyla Başmüftülüğe güven durumu sorunların çözümü noktasında önemli bir yer tutmaktadır. Tablo 14.14, Alevi-Bektaşîlerden ankete katılanların, Bulgaristan'ın geleceği açısından Bulgaristan Başmüftülüğü'ne ne kadar güvendiğini göstermektedir. Buna göre deneklerin %11,9'u (48 kişi) Bulgaristan

Başmüftülüğü'ne “çok güveniyorum, %60'ı (241 kişi) “güveniyorum, %21,9'u (88 kişi), “kararsızım”, %6'sı (24 kişi) “güvenmiyorum”, %0,2 (1 kişi) “hiç güvenmiyorum” demiştir. Bu veriler doğrultusunda Yablanovo Alevi-Bektaşilerinin büyük bir çoğunluğunun (%71,9-289 kişi) Bulgaristan Başmüftülüğüne güvendiği söylenebilir. Bu orana kararsızlardan bir kısmının da ilave edilmesi durumunda güven oranının oldukça yüksek bir seviyede olduğu görülecektir. Öte yandan güvenmediğini ya da hiç güvenmediğini söyleyenlerin toplam sayısı 25 olup, bunların toplam oranı sadece %6,2'dir. O halde Bulgaristan Başmüftülüğü ile Alevi-Bektaşi nüfus arasında güven ortamı bulunmaktadır.

Tablo 14.14: Bulgaristan Başmüftülüğü'ne Güven Durumu

Bulgaristan'ın geleceği açısından hangi kurumumuza ne kadar güveniyorsunuz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Bulgaristan Başmüftülüğüne	Çok güveniyorum	48	11,9	11,9	11,9
	Güveniyorum	241	60,0	60,0	71,9
	Kararsızım	88	21,9	21,9	93,8
	Güvenmiyorum	24	6,0	6,0	99,8
	Hiç güvenmiyorum	1	,2	,2	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

4.4.2. Bulgaristan Hükümetine Güven Sorunu

Alevi-Bektaşilerden ankete katılanlara Bulgaristan resmi kurumlarından öncelikle Bulgaristan Hükümetine güvenip-güvenmedikleri sorulmuştur. Söz konusu güven derecesini tespit amacıyla da likerd ölçeğine göre cevap şıkları belirlenmiştir. Tablo 14.15 bu soruya verilen cevapları yansıtmaktadır. Buna göre %7,7 (31 kişi) Bulgaristan Hükümeti'ne “Çok güveniyorum”, %40 (161 kişi) “güveniyorum”, %45,5 (183 kişi) “kararsızım”, %6,2 (25 kişi) “güvenmiyorum”, %0,5 (2 kişi) “hiç güvenmiyorum” demiştir. Burada en dikkat çekici olan veri “kararsızım” diyenlerle “çok güveniyorum” ve “güveniyorum” diyenlerin toplam oranına yakın olmasıdır. Bu durum aslında bir anlam ifade etmektedir. O da şudur: Avrupa Birliği sonrası Alevi-Bektaşi nüfusun aradığını bulamadığını, ancak hala Bulgaristan Hükümetine güvenmek istemektedir. Bu yüzden Bulgaristan Hükümeti'nin huzur ve kardeşliği temin konusunda Alevi-

Bektaşilerin güvenini kazandıracak resmi adımlar atması toplumsal bütünlük açısından oldukça önemlidir.

Tablo 14.15: Bulgaristan Hükümetine Güven Durumu

Bulgaristan'ın geleceği açısından hangi kurumumuza ne kadar güveniyorsunuz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Bulgaristan Hükümetine	Çok güveniyorum	31	7,7	7,7	7,7
	Güveniyorum	161	40,0	40,0	47,8
	Kararsızım	183	45,5	45,5	93,3
	Güvenmiyorum	25	6,2	6,2	99,5
	Hiç güvenmiyorum	2	,5	,5	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

4.4.3. Bulgaristan Cumhurbaşkanlığı Güven Sorunu

Bulgaristan resmi kurumlarından bir diğeri de Cumhurbaşkanlığı'dır. Alevi-Bektaşilere söz konusu kuruma ne derecede güvenip-güvenmedikleri de sorulmuştur. Tablo 14.16 buna verilen cevapları göstermektedir. Buna göre Cumhurbaşkanlığına “çok güveniyorum” diyenler %27,6 (111 kişi), “güveniyorum” diyenler %40,3 (162 kişi), “kararsızım” diyenler %28,1 (113 kişi), “güvenmiyorum” diyenler %3,5 (14 kişi) ve “hiç güvenmiyorum” diyenler ise %0,5'tir (2 kişi). Bu veriler önemli bir gerçeği ortaya çıkarmaktadır. O da şudur. Alevi-Bektaşi nüfus Bulgaristan Hükümeti'nden daha çok Cumhurbaşkanlığı'na güvenmektedir. İkinci önemli bir husus da şudur: Aleviler gerçekten güven kazandıracak işler yapıldığında resmi makamlara güvenlerini açıkça ortaya koyabilmektedirler. Ancak Cumhurbaşkanlığı gibi devletin zirve makamı olan bir kurumun vatandaşının tümüne yakınının güvenini kazanması gerekmektedir. Bu bağlamda kararsızlarla birlikte yüzde otuzdan fazla bir kitle henüz güven duymamaktadır.

Tablo 14.16: Bulgaristan Cumhurbaşkanına Güven Durumu

Bulgaristan'ın geleceği açısından hangi kurumumuza ne kadar güveniyorsunuz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Cumhurbaşkanına	Çok güveniyorum	111	27,6	27,6	27,6
	Güveniyorum	162	40,3	40,3	67,9
	Kararsızım	113	28,1	28,1	96,0
	Güvenmiyorum	14	3,5	3,5	99,5
	Hiç güvenmiyorum	2	,5	,5	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

4.4.4. Bulgaristan Parlamentosu'na Güven Sorunu

Bulgaristan'ın geleceği açısından Alevi-Bektaşilere Bulgaristan Parlamentosu'na ne derecede güvenip-güvenmedikleri de sorulmuştur. Resmi kurumların en önemlilerinden biri olan Parlamentosunun gelecek açısından güven verip vermemesi önemlidir. Zira vatandaşın Parlamentaoya güveni, devlet ve çıkarılan kanunlarla barışık olması anlamına gelmektedir. Bu da Bulgaristan gibi demokrasiye yeni geçmiş bir toplum için oldukça önemlidir. Tablo 14.17, ankete katılan Alevi-Bektaşilerin Bulgaristan Parlamentosu'na olan güven durumunu göstermektedir. Buna göre %28,9'u (116 kişi) "çok güveniyorum", %43'ü (173 kişi) "güveniyorum", %23,6'sı (95 kişi) "kararsızım", %3,7'si (15 kişi), "güvenmiyorum" ve %0,7'si (3 kişi) "hiç güvenmiyorum" demiştir. Bu veriler doğrultusunda Yablanovo Alevi-Bektaşilerinin çoğunluğunun Bulgaristan Parlamentosuna güvendiği söylenebilir. Ancak hala yüzde otuza yakın bir kesimin güvenmek istediğini kararsızım diyerek ortaya koyduğu da göz ardı edilmemelidir.

Tablo 14.17: Bulgaristan Parlamentosuna Güven Durumu

Bulgaristan'ın geleceği açısından hangi kurumumuza ne kadar güveniyorsunuz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Bulgaristan Parlamentosuna	Çok güveniyorum	116	28,9	28,9	28,9
	Güveniyorum	173	43,0	43,0	71,9
	Kararsızım	95	23,6	23,6	95,5
	Güvenmiyorum	15	3,7	3,7	99,3
	Hiç güvenmiyorum	3	,7	,7	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

4.4.5. Bulgaristan Emniyet Teşkilatına Güven Sorunu

Bulgaristan'ın geleceği açısından Alevi-Bektaşi nüfusun Emniyet Teşkilatına olan güven derecesini tespate yönelik bir soru da ankette yer almıştır. Bu soruya verilen cevaplar, Tablo 14.18'de yer almaktadır. Buna göre deneklerin %3,2'si (13 kişi) Emniyet Teşkilatı'na çok güvendiğini, %35,1'i (141 kişi) güvendiğini, %54,7'si (220 kişi) kararsız olduğunu, %6,2'si (25 kişi) güvenmediğini ve %0,7'si (3 kişi) de hiç güvenmediğini ifade etmiştir. Bu tabloda en dikkat çekici olan, "kararsızım" diyenlerin oluşturduğu gruptur. Yukarıda da

ifade edildiği gibi baskı, zulüm ve etnik sorunlar yüzünden uzun süre acı çeken bir topluluk, demokrasiye geçişle birlikte bir rahatlama görse bile hala mahrumiyet ve haksızlıklar yaşamaktadır. Bu mahrumiyet ve haksızlıkların giderileceği zamanı beklemektedir. Bu nedenle aslında Alevi-Bektaşî nüfus Emniyet teşkilatına güvenmek istediğini “kararsızım” diyerek ortaya koymuştur. Bu durum ayrıca onların beklentilerinin hala karşılanmadığının da açıkça göstermektedir.

Tablo 14.18: Bulgaristan Emniyet Teşkilatına Güven Durumu

Bulgaristan'ın geleceği açısından hangi kurumumuza ne kadar güveniyorsunuz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Emniyet teşkilatına	Çok güveniyorum	13	3,2	3,2	3,2
	Güveniyorum	141	35,1	35,1	38,3
	Kararsızım	220	54,7	54,7	93,0
	Güvenmiyorum	25	6,2	6,2	99,3
	Hiç güvenmiyorum	3	,7	,7	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

4.4.6. Cemevlerine Güven

Bulgaristan'ın geleceği, toplumun birlik ve bütünlüğü açısından Cemevlerine olan güven derecesi de sorulmuştur. Tablo 14.19 Alevi-Bektaşîlerin Cemevlerine olan güven durumunu göstermektedir. Buna göre %69,7'lik (280 kişi) kesim Cemevlerine çok güvendiğini söylemiştir. %24,9'u (100 kişi) ise güvendiğini ifade etmiştir. “Kararsızım” diyenler ise %3,7'dir (15 kişi). Cemevlerine güvenmeyenler %1,2 (5 kişi), hiç güvenmediğini söyleyenler ise %05'tir (2 kişi). Bu verilere göre Yablanovo Alevi-Bektaşî nüfusun ezici çoğunluğunun (94,6) Cemevlerine güvendiğini söylemek mümkündür. O halde Cemevleri ve görevlilerinin iyi yetiştirilmesi veya doğru bilgilendirilmesi Bulgaristan'ın geleceği ve toplumun huzuru açısından oldukça önemli bir husustur.

Tablo 14.19: Cemevlerine Güven Durumu

Bulgaristan'ın geleceği açısından hangi kurumumuza ne kadar güveniyorsunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%	
Cemevlerine	Çok güveniyorum	280	69,7	69,7	69,7
	Güveniyorum	100	24,9	24,9	94,5
	Kararsızım	15	3,7	3,7	98,3
	Güvenmiyorum	5	1,2	1,2	99,5
	Hiç güvenmiyorum	2	,5	,5	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

4.5. Türk Kökenli Milletvekillerinin Alevi-Bektaşileri Temsil Durumu

Alevi-Bektaşî nüfus için önemli bir konu da tıpkı diğer Türklere olduğu gibi Türk kökenli milletvekillerinin kendilerini temsil sorunudur. Acaba Türk kökenli milletvekillerinin hangi hususlarda ve ne derecede Alevi-Bektaşî Türklerini temsil etmektedir veya etmemektedir. Bu amaçla “Türk kökenli milletvekillerin en çok hangi konularda sizi temsil etmediğini düşünüyorsunuz?” şeklinde bir soru ankette yer almıştır.

4.5.1. Sosyal ve Kültürel Konularda Temsil Durumu

Öncelikle “Sosyal ve kültürel konularda” Türk kökenli milletvekillerinin Alevi-Bektaşîleri ne derecede temsil ettiği araştırılmıştır. Tablo 14.20 bu soruya verilen cevapları göstermektedir. Buna göre Türk kökenli milletvekillerinin “sosyal ve kültürel konularda kendilerini temsil etmediğine “kesinlikle katılıyorum” diyenler %18,2 (73 kişi), “Katılıyorum” diyenler %62,4 (251 kişi), “Kararsızım” diyenler %12,9 (52 kişi), “katılmıyorum” diyenler %5,5 (22 kişi) ve “Hiç katılmıyorum” diyenler ise %1’dir (4 kişi). Bu veriler doğrultusunda Alevi-Bektaşî nüfus Türk kökenli milletvekillerinin Sosyal ve Kültürel konularda kendilerini yeterince temsil etmediğini söylemek mümkündür.

Tablo 14.20: Sosyal ve Kültürel Konularda

Türk kökenli milletvekillerin en çok hangi konularda sizi temsil etmediğini düşünüyorsunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%	
Sosyal ve Kültürel konularda	Kesinlikle katılıyorum	73	18,2	18,2	18,2
	Katılıyorum	251	62,4	62,4	80,6
	Kararsızım	52	12,9	12,9	93,5
	Katılmıyorum	22	5,5	5,5	99,0
	Hiç katılmıyorum	4	1,0	1,0	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

4.5.2. Hak ve Hukuk Konularında Temsil Durumu

Türk kökenli milletvekillerin kendilerini ne derecede temsil edip-etmediği ikinci konu ise Hak ve hukukla ilgili konulardır. Tablo 14.21 buna verilen cevapları yansıtmaktadır. Buna göre Alevi-Bektaşilerden ankete iştirak edenlerden %35,6'sı (143 kişi) Türk kökenli milletvekillerin “hak ve hukukla ilgili konularında” kendilerini temsil etmediğine kesinlikle katıldığını, %46'sı (185 kişi) katıldığını, %11,4'lük (46 kişi) bir grup kararsız olduğunu, %5,7'si (23 kişi) katılmadığını ve %1,2'si (5 kişi) ise hiç katılmadığını ifade etmiştir. Buna veriler, Alevi-Bektaşilerin çoğunluğunun “hak ve hukuk konularında” Türk kökenli milletvekillerinin kendilerini temsil etmediği düşüncesine katıldığını ortaya çıkarmaktadır. Burada, hak ve hukuk konularında Alevi-Bektaşilerin sorunlarını tespit ve çözüm önerileri için yeni ve detaylı bir araştırmayı gerekli kıldığı hatırlatılmaktadır. Bulgaristan yönetiminin son zamanlarda iyi niyetle aldığı bazı kararlar bir kenara bırakılacak olursa, aslında Türk nüfus için değişen bir şey olmadığı söylenebilir. Hak ve hukuk konularındaki mahrumiyet veya sorunların ortadan kaldırılması için başta Bulgaristan yönetimi ve Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere sivil toplum kuruluşları ve bilim adamlarına büyük görevler düşmektedir.

Tablo 14.21: Hak ve Hukuk Konularında

Türk kökenli milletvekillerin en çok hangi konularda sizi temsil etmediğini düşünüyorsunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Hak ve hukuk konularında	Kesinlikle katılıyorum	143	35,6	35,6
	Katılıyorum	185	46,0	81,6
	Kararsızım	46	11,4	93,0
	Katılmıyorum	23	5,7	98,8
	Hiç katılmıyorum	5	1,2	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0

4.5.3. Etnisite (Ayrımcılık) Konusunda Temsil Durumu

Türk kökenli milletvekillerin kendilerini ne derecede temsil edip-etmediği üçüncü konu ise Etnisite (ayrımcılık) ile ilgilidir. Tablo 14.22'de buna verilen cevapları yer almaktadır. Buna göre Alevi-Bektaşilerden ankete iştirak edenlerden %18,9'u (76 kişi) Türk kökenli milletvekillerin “Etnisite (Ayrımcılık) Konusunda” kendilerini temsil etmediğine kesinlikle katıldığını, %39,6'sı (159

kişi) katıldığını, %32,6'lık (131 kişi) bir grup kararsız olduğunu, %7,2'si (29 kişi) katılmadığını ve %1,7'si (7 kişi) ise hiç katılmadığını ifade etmiştir. Buna veriler, Alevi-Bektaşilerin çoğunluğunun “etnisite (ayrımcılık) konusunda” Türk kökenli milletvekillerinin kendilerini yeterince temsil etmediği düşüncesine katıldığını ortaya çıkarmaktadır. Geçmiş dönemlerde her on yılda bir baskı, zulüm ve göçe zorlanma ile karşı karşıya kalan Türk toplumu, uzun acı ve baskı yıllarının birikimlerini bir anda üzerinden atamamıştır. Türk kökenli milletvekilleri yılların biriktirdiği sorunları gerek koalisyon ortağı olması gerekse Bulgar meslektaşlarının engellemeleri gerekse de yönetimdeki kendi tecrübesizliklerinden dolayı etnik ayrımcılıkla ilgili olarak mağduriyetlerin giderilmesi konusunda yeterince başarılı olamamışlardır. Bulgaristan yönetiminin son zamanlarda iyi niyetle aldığı bazı kararlar bir kenara bırakılacak olursa, aslında Türk nüfus için değişen bir şey olmadığı söylenebilir. etnik ayrımcılıkla ilgili olarak mahrumiyet veya sorunların ortadan kaldırılması için başta Bulgaristan yönetimi ve Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere sivil toplum kuruluşları ve bilim adamlarına büyük görevler düşmektedir.

Tablo 14.22: Etnisite (Ayrımcılık) Konusunda

Türk kökenli milletvekillerin en çok hangi konularda sizi temsil etmediğini düşünüyorsunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%	
Etnisite (ayrımcılık) konusunda	Kesinlikle katılıyorum	76	18,9	18,9	18,9
	Katılıyorum	159	39,6	39,6	58,5
	Kararsızım	131	32,6	32,6	91,0
	Katılmıyorum	29	7,2	7,2	98,3
	Hiç katılmıyorum	7	1,7	1,7	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

4.5.4. Eğitim Konularında Temsil Durumu

Türk kökenli milletvekillerin kendilerini ne derecede temsil edip-etmediği dördüncü konu ise “eğitim”dir. Tablo 14.23’de buna verilen cevapları yer almaktadır. Buna göre Alevi-Bektaşilerden ankete iştirak edenlerden %19,7’si (79 kişi) Türk kökenli milletvekillerin “eğitimle ilgili konularda” kendilerini temsil

etmediğine kesinlikle katıldığını, %51,2’si (206 kişi) katıldığını, %21,1’lik (85 kişi) bir grup kararsız olduğunu, %7’si (28 kişi) katılmadığını ve %1’i (4 kişi) ise hiç katılmadığını ifade etmiştir. Buna veriler, Alevi-Bektaşilerin çoğunluğunun “eğitim konusunda” Türk kökenli milletvekillerinin kendilerini yeterince temsil etmediği düşüncesine katıldığını ortaya çıkarmaktadır. Geçmiş dönemlerde Türklere eğitim hakkının elinden alındığının ve kendi din ve dil eğitimlerinin yasaklandığının göz önünde bulundurulması durumunda, söz konusu mağduriyetlerin giderilmesi noktasında Türk kökenli milletvekillerine oldukça önemli görevler düşmektedir. Ancak Türk kökenli milletvekilleri yılların biriktirdiği sorunları gerek koalisyon ortağı olması gerekse Bulgar meslektaşlarının engellemeleri gerekse de yönetimdeki kendi tecrübesizliklerinden dolayı eğitimle ilgili olarak mağduriyetlerin giderilmesi konusunda yeterince başarılı olamamışlardır. Bulgaristan yönetiminin son zamanlarda iyi niyetle aldığı bazı kararlar bir kenara bırakılacak olursa, aslında Türk nüfus için değişen bir şey olmadığı söylenebilir. Eğitimle ilgili olarak mahrumiyet veya sorunların ortadan kaldırılması için başta Bulgaristan yönetimi ve Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere sivil toplum kuruluşları ve bilim adamlarına büyük görevler düşmektedir. Bu veriler eğitim konusunda Türk kökenli milletvekillerinin Alevi-Bektaşi nüfusu yeterince temsil etmediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 14.23: Eğitim Konularında

Türk kökenli milletvekillerin en çok hangi konularda sizi temsil etmediğini düşünüyorsunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%	
Eğitim konularında	Kesinlikle katılıyorum	79	19,7	19,7	19,7
	Katılıyorum	206	51,2	51,2	70,9
	Kararsızım	85	21,1	21,1	92,0
	Katılmıyorum	28	7,0	7,0	99,0
	Hiç katılmıyorum	4	1,0	1,0	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

4.5.5. Dini Öğrenimi Konusunda Temsil Durumu

Türk kökenli milletvekillerin Alevi-Bektaşileri ne derecede temsil edip-etmediğini tespitiye yönelik konulardan beşinci ise “dini öğrenimi konusu”dur.

Tablo 14.24’de buna verilen cevapları yer almaktadır. Buna göre Alevi-Bektaşilerden ankete iştirak edenlerden %6,7’si (27 kişi) Türk kökenli milletvekillerin “dini öğrenimi konusu”nda kendilerini temsil etmediğine kesinlikle katıldığını, %29,6’si (119 kişi) katıldığını, %30,3’lük (122 kişi) bir grup kararsız olduğunu, %23,4’ü (94 kişi) katılmadığını ve %10’u (40 kişi) ise hiç katılmadığını ifade etmiştir. Buna veriler, Alevi-Bektaşilerin çoğunluğunun “dini öğrenimi konusu”nda Türk kökenli milletvekillerinin kendilerini yeterince temsil etmediği düşüncesine katıldığını ortaya çıkarmaktadır. Geçmiş dönemlerde Türklerin dini öğrenimi hakkının elinden alındığının ve kendi din ve dil eğitimlerinin yasaklandığının göz önünde bulundurulması durumunda, söz konusu mağduriyetlerin giderilmesi noktasında Türk kökenli milletvekillerine oldukça önemli görevler düşmektedir. Ancak Türk kökenli milletvekilleri yukarıda sayılan birçok nedenden dolayı din eğitimi ilgili olarak mağduriyetlerin giderilmesi konusunda yeterince başarılı olamamışlardır. Bulgaristan yönetiminin son zamanlarda iyi niyetle aldığı bazı kararlar bir kenara bırakılacak olursa, aslında Türk nüfus için değişen bir şey olmadığı söylenebilir. Din eğitimi ilgili olarak mahrumiyet veya sorunların ortadan kaldırılması için başta Bulgaristan yönetimi ve Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere sivil toplum kuruluşları ve bilim adamlarına büyük görevler düşmektedir. Bu veriler eğitim konusunda Türk kökenli milletvekillerinin Alevi-Bektaşi nüfusu yeterince temsil etmediğini ortaya koymaktadır. Bulgaristan Başmüftülüğü ve Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığının bu konudaki katkı ve hassasiyetleri takdire şayan olmakla birlikte yetersizdir.

Tablo 14.24: Dini Öğrenimi Konusunda

Türk kökenli milletvekillerin en çok hangi konularda sizi temsil etmediğini düşünüyorsunuz?		f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Dini öğrenimi konusunda	Kesinlikle katılıyorum	27	6,7	6,7	6,7
	Katılıyorum	119	29,6	29,6	36,3
	Kararsızım	122	30,3	30,3	66,7
	Katılmıyorum	94	23,4	23,4	90,0
	Hiç katılmıyorum	40	10,0	10,0	100,0
	Toplam	402	100,0	100,0	

4.6. Etnik ve Siyasal Problemler

Bularistan Yablanovo Köyü alevi-Bektaşilerinden ankete katılanlara etnik ve siyasal konularda sorunlarının bulunup-bulunmadığına yönelik sorular da yöneltilmiştir.

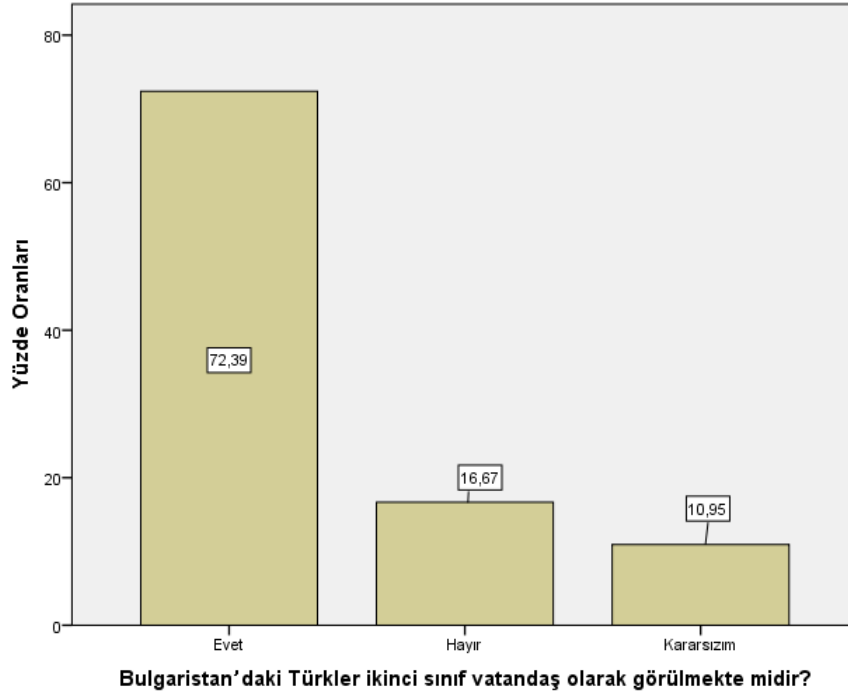
4.6.1. Etnik Ayrımcılık Sorunu

Bunlardan ilki “Bulgaristan’daki Türkler ikinci sınıf vatandaş olarak görülmekte midir?” şeklinde Türklerin ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmek suretiyle etnik ayrımcılığa tabii tutulup-tutulmadığını tespitiye yönelik açık bir sorudur. Tablo 14.25’te buna verilen cevapların frekans ve yüzde oranları görülmektedir. Buna göre Yablanovo köyü Alevi-Bektaşilerinden ankete katılanların %72,4’ü (291 kişi) Türklerin ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmek suretiyle etnik ayrımcılığa tabii tutulduğunu belirtmiştir. Bu konuda kararsız olduğunu söyleyenler ise %10,9’luk bir grup olup, sayı olarak 44’e denk gelmektedir. Bulgaristan’da Türklere etnik ayrımcılık uygulanmadığını ifade edenler ise %16,7 olup, 67 kişi tarafından temsil edilmektedir. Bütün bu veriler Bulgaristan’da Türklerin hala ikinci sınıf vatandaş muamelesi gördüğünü ortaya koymaktadır.

Tablo 14.25: Etnik Ayrımcılık (İkinci Sınıf Vatandaş Muamelesi)

Bulgaristan’daki Türkler ikinci sınıf vatandaş olarak görülmekte midir?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Evet	291	72,4	72,4	72,4
Hayır	67	16,7	16,7	89,1
Kararsızım	44	10,9	10,9	100,0
Total	402	100,0	100,0	

Tablo 14.26: Etnik Ayrımcılık (İkinci Sınıf Vatandaş Muamelesi) konusundaki Yüzde Oranlarını Gösteren Grafik

4.6.2. Etnik Tolerans Model Siyasetine Uygun Davranılmaması Sorunu

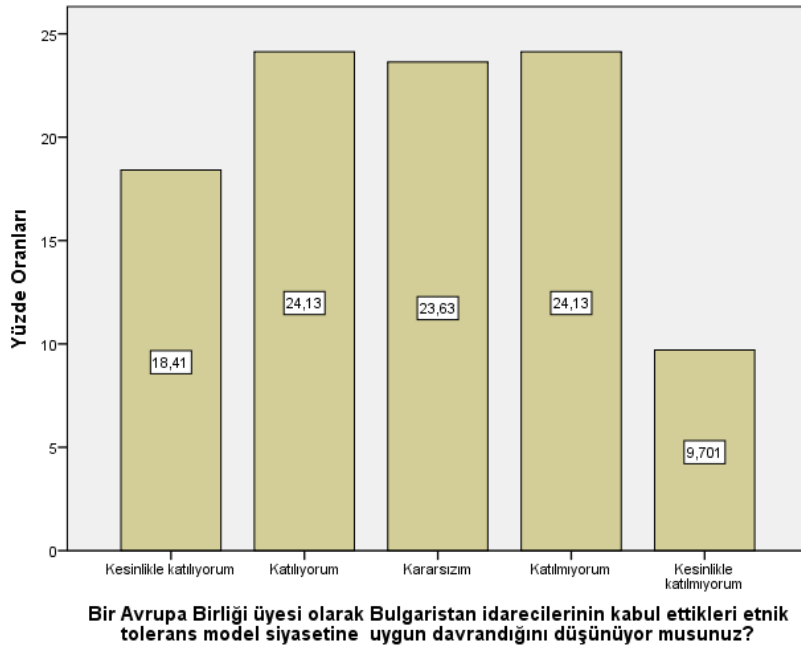
Bulgaristan'ın bir Avrupa Birliği üyesi ülke olarak yöneticilerinin etnik tolerans model siyasetine uygun davranıp-davranmadıkları Yablanovo Alevi-Bektaşilerinden ankete katılanlara sorulmuştur. Zira Bulgaristan yetkilileri Avrupa Birliğine girdiği 2007 yılından beri etnik tolerans model siyasetini benimsediğini deklere ederek artık etnik ayrımcılık yapmayacaklarının teminatını vermişlerdir. Söz konusu davranış biçimini uygulayıp-uygulamadıklarını tespite yönelik “Bir Avrupa Birliği üyesi olarak Bulgaristan idarecilerinin kabul ettikleri etnik tolerans model siyasetine uygun davrandığınızı düşünüyor musunuz?” şeklinde bir soru ankette yer almıştır. Tablo 14.27’de bu soruya verilen cevaplar gösterilmiştir. Buna göre Bulgaristan yöneticilerinin “etnik tolerans model siyasetine” uygun davrandığına “kesinlikle katılıyorum” diyenler 74 kişi (%18,4), “Katılıyorum” diyenler 95 kişi (%24,1), “Kararsızım” diyenler 95 kişi (%23,6), “Katılmıyorum” diyenler 97 kişi (%24,1) ve “Kesinlikle katılmıyorum” diyenler ise 39 kişidir (%9,7). Bu veriler doğrultusunda Bulgaristan yöneticilerinin söz verdikleri etnik

tolerans model siyasetine uygun davranmadığını söylemek mümkündür. Zira sadece yüzde kırk civarında denek buna olumlu yanıt vermiştir. Oysa yaklaşık yüzde altmışlık bir grup etnik tolerans konusunda henüz isteklerine ulaşamamış veya sorunları çözülmemiştir. Başka bir ifade ile Alevi-Bektaşilerden yüzde altmışa yakını hala etnik ayrımcılığa tabii tutulduklarını ifade etmişlerdir. Ancak hala ümidini koruyan %23,6'lık bir grup vardır ki şimdilik bunlar etnik ayrımcılığa son verileceğine inanmak istediklerini “Kararsızım” diyerek ortaya koymuşlardır. Etnik ayrımcılığın yapılmaması durumunda öncelikle bu grup Bulgaristan yönetiminin uygulamalarını tasvip edecektir.

Tablo 14.27: Etnik Tolerans Model Siyasetine Uygunluk

Bir Avrupa Birliği üyesi olarak Bulgaristan idarecilerinin kabul ettikleri etnik tolerans model siyasetine uygun davrandığını düşünüyor musunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Kesinlikle katılıyorum	74	18,4	18,4	18,4
Katılıyorum	97	24,1	24,1	42,5
Kararsızım	95	23,6	23,6	66,2
Katılmıyorum	97	24,1	24,1	90,3
Kesinlikle katılmıyorum	39	9,7	9,7	100,0
Toplam	402	100,0	100,0	

Tablo 14.28: Etnik Tolerans Model Siyaseti Konusu Yüzde Oranlarını Gösteren Grafik

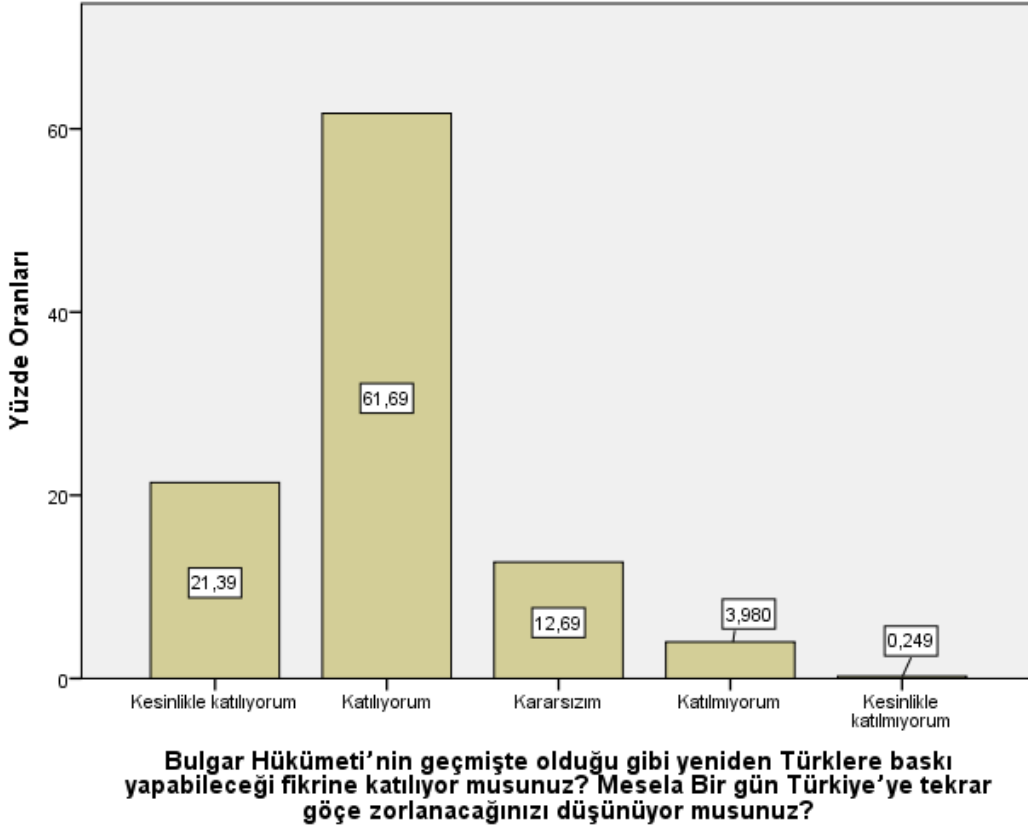
4.6.3. Tekrar Baskı Yapılabileceği Korkusu

Etnik barışın sağlanıp-sağlanmadığına dair tespitleri doğru yapabilmek amacıyla bir başka soru daha ankette yer almıştır. “Bulgar Hükümeti’nin geçmişte olduğu gibi yeniden Türklere baskı yapabileceği fikrine katılıyor musunuz? Mesela Bir gün Türkiye’ye tekrar göçe zorlanacağınızı düşünüyor musunuz?” şeklindeki soruya verilen cevaplar tablo 14.29’da yer almaktadır. Buna göre Bulgar Hükümeti’nin geçmişte olduğu gibi yeniden Türklere baskı yapabileceği fikrine “Kesinlikle katılıyorum” diyenler 86 kişi (%21,4), “Katılıyorum” diyenler 248 kişi (%61,7), “Kararsızım” diyenler 51 kişi (%12,7), “Katılmıyorum” diyenler 16 kişi (%4) ve “Kesinlikle katılmıyorum” diyenler ise 1 kişidir (%0,2). Bütün bu veriler Türklerin hala Bulgaristan idarecileri tarafında baskıya maruz kalacağı endişesini taşıdığını göstermektedir. Zira Ankete katılanların ezici çoğunluğu (334 kişi – %83,1) Bulgar Hükümeti’nin geçmişte olduğu gibi yeniden Türklere baskı yapabileceği fikrine katıldığını ifade etmiştir. Tekrar baskı endişesi bulunmaması düşüncesi ise oldukça az bir grup (17 kişi - %4,2) tarafından temsil edilmektedir. Bu durum Bulgaristan’ın geleceği açısından gerçekten büyük bir problemdir. Toplumun huzuru, barış ve mutluluğu o toplumu meydana getiren üyelerinin karşılıklı anlayış, diyalog ve hoşgörüsüne bağlıdır. Üyelerinden bir kısmının üstünlük psikolojisine kapılarak baskı ve zulme müracaat etmesi durumunda görevde bulunan gerek siyasi gerekse idari kadro toplumun düzenini sağlama konusunda acze düşeceklerdir. Bulgaristan’ı kendi öz vatani bilen Türklerin böyle bir duygu ile sonsuza kadar yaşamaları en azından sosyolojik açıdan mümkün değildir.

Tablo 14.29: Türklere Tekrar Baskı Yapılabileceği Korkusu

Bulgar Hükümeti’nin geçmişte olduğu gibi yeniden Türklere baskı yapabileceği fikrine katılıyor musunuz? Mesela Bir gün Türkiye’ye tekrar göçe zorlanacağınızı düşünüyor musunuz?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Kesinlikle katılıyorum	86	21,4	21,4	21,4
Katılıyorum	248	61,7	61,7	83,1
Kararsızım	51	12,7	12,7	95,8
Katılmıyorum	16	4,0	4,0	99,8
Kesinlikle katılmıyorum	1	,2	,2	100,0
Total	402	100,0	100,0	

Tablo 14.30: Türklere Tekrar Baskı Yapılabileceği Korkusu ile İlgili Yüzde Oranlarını Gösteren Grafik

4.7. Türk İsimlerinin Zorla Değiştirilmiş Olması Sorunu

Osmanlı'dan sonra Türkler neredeyse her on yılda bir başta göçe zorlanmak olmak üzere birçok baskı, zulüm ve haksızlığa uğramıştır. Bunlardan biri belki de en acımasız olanlarından biri de Türklerin isimlerini zorla değiştirilmesidir. Todor Jivkof, Bulgaristan'da yaşayan Türk toplumunun isimlerinin zorla değiştirilmesi emrini vermiş ve neticede Müslümanlara hiç istemedikleri yeni Bulgar isimlerinin yazılı olduğu nüfus cüzdanları kullanmaya zorlanmıştır. İşin en kötü yanı, demokrasi sonrasında bile, Bulgaristan nüfus kütüklerinde o isimler hâlâ mevcuttur. Bu uygulamanın Yablanovo'daki Alevi-Bektaşî Türkleri rahatsız edip-etmediğini tespit etmek amacıyla ankete katılan deneklere "Nüfus kütüklerinde Türklerin Hıristiyan isimlerinin halen yazıyor olması, yok edilmemesi sizi rahatsız ediyor mu?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Zorla isim değiştirme konusunun işlendiği aşağıdaki tabloda (Tablo: 14.31), rahatsız olduklarını belirtenler 363 kişi olup, oranı % 90,3'tür. Nüfus kütüklerinde eski yani Bulgarca isimlerinin hala

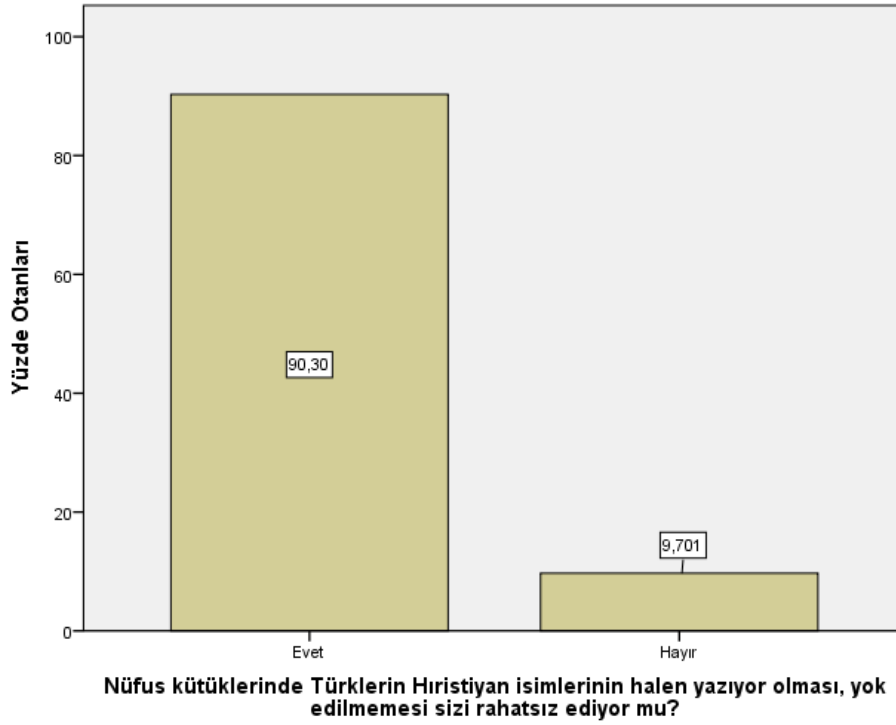
mevcut olmasının önemli olmadığını, başka bir ifade ile bunu sorun edinmeyenler ise sadece 39 kişi olup, genele oranı %9,7'dir.

Tablo 14.31: Zorla İsim Değiştirmeden Rahatsızlık Durumu

Nüfus kütüklerinde Türklerin Hıristiyan isimlerinin halen yazıyor olması, yok edilmemesi sizi rahatsız ediyor mu?	f	%	Geçerli%	Yığılmalı%
Evet	363	90,3	90,3	90,3
Hayır	39	9,7	9,7	100,0
Toplam	402	100,0	100,0	

tablo 14.31'deki verilere dikkat edilecek olursa Yablanovo Köyü Alevi-Bektaşî Türklerinin ezici çoğunluğu kendi öz isimlerinin zorla değiştirilmesini bugün bile asla kabul etmemektedir. tarih boyunca kendi kültür, medeniyet ve geleneğini oluşturmuş olan bölge Türklerinin bugün hala nüfus kütüklerinde yazılı bulunan isimler konusundaki tepkileri makul gerekçelere dayanmaktadır. Zira gerek resmi bir iş ve durumda gerekli evrak üzerinde o isimler yazılı olması, gerekse söz konusu Slav isimlerin, zorba dönemi kendilerine sürekli hatırlatacak olması sürekli korku, güvensizlik ve gelecek endişesi verecektir. Nitekim tablodaki verilerden (Tablo 4.31) ailesinin ve kendisinin asla benimsemediği bu isimlerin, kütüklerde hala mevcudiyetinin onları rahatsız ettiği açıkça anlaşılmaktadır. Söz konusu adların kütüklerde hala var olması, bunların kendi öz adları ile değiştirilmemesi, Türkleri daima yeniden böyle bir baskıcı ve zorba bir dönemin geleceği endişesini taşımasına neden olmaktadır. sonuç olarak, Bulgaristan Türklerinin büyük çoğunluğunun, günümüzde nüfus kütüklerindeki Slavca isimlerin varlığını sürdürmesi ve kendi öz adları ile değiştirilmemesinden ciddi anlamda rahatsızlık duyduğu açıkça görülmektedir.

Tablo 14.32: Zorla İsim Değiştirme Konusundaki Yüzde Oranlarını Gösteren Grafik

Yukarıdaki tabloda (Tablo 14.32) Türklerin nüfus kütüklerinde Slavca isimlerin hala yazılmış olmasından rahatsız oldukları yüzde oranları ile gösterilmiştir.

SONUÇ

Osmanlı döneminde Türkler Anadolu'dan göç etmesine rağmen bölgede bir Bulgar varlığı mevcuttu. Zaten Osmanlılar da imkan ölçüsünde Türkleri boş alanlara yerleştirmişler ve Bulgarların yaşadıkları yerleşim alanlarına dokunmamışlardı. Bu doğrultuda, 1876'da Tuna vilayetinin altı sancağında, Türk ve Bulgar nüfus eşit idi. Bu oran, 1876'da, 681 bin Türk, 483 bin Bulgar şeklindeydi. Günümüzde ise, Bulgaristan'da, resmi verilere göre Bulgarlar 6 655 210 (% 83), Türkler 746 664 (% 9,5), Romanlar 370 908 (% 4,6) kişidir.

93 Harbi sonrası Bulgaristan ile ilişkiler belirli bir düzeyde sürdürüldü. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında Türkler, ilk kez azınlık durumuna düştü. Türklerin bu konuma getirildiği antlaşma, Berlin Antlaşması olarak tarihe

geçmiştir. Berlin Antlaşmasıyla Doğu Rumeli adını aldı. 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı esnasında bölgede yaklaşık bir milyon Türkü zorla yurtlarından göçe zorlandı. Bu esnada Türkler ciddi bir güçlük ve soykırıma maruz kaldı. Bu uygulamalar sonucunda Türkler azınlık statüsüne getirildi. Böylece beş yüz yıldır çoğunluk olarak yaşayan Türkler, azınlık konumuna düştüler. Buna rağmen 1881’de ülkenin kuzeydoğu bölgelerinde Türklerin oranı, % 65 civarındaydı.

Bu gelişme doğrultusunda başta Türkler olmak üzere Bulgar kökenli olmayanlara karşı son derecede ağır bir güç kullanmışlar, bölge halkını ülkeden uzaklaştırmaya çalışmışlar, kalanlara ise bir soykırım uygulaması gerçekleştirmişlerdir. Çok zor günler yaşayan Bulgaristan Türklerinden yaklaşık 200 000 kişilik bir grup, Türkiye’ye göç etmiştir. 1883’te gerçekleşen bu göçten sonra 1886-1890 yılları arasından yetmiş beş bin, 1893-1902 tarihleri arasında ise yetmiş bin kişi, ülkelerini terk ederek, Türkiye’ye yerleşmişlerdir.

1877-1886 yılları arası Bulgaristan Türkleri için tarifi zor bir dönem olmuştur. Bu yıllarda Bulgaristan Türkleri hoca ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunu kaybetmiştir. Türk azınlık okulları için öğretmen bulmak, hiç kolay olmamıştır. Üstelik Türklerin eğitim ve öğretim yaptıkları mektep ve medrese binalarının önemli bir bölümü yakılıp yıkılmıştı. Bunları yeniden inşa etmek ise, fakir halk için imkan haricine ulaşmıştı. Zira Türklerin ekonomik güçleri kaybolmuş ve Türk halkı çok yoksul düşmüştü.

1989 yılındaki JIVKOF döneminin bitişiyle birlikte, Bulgaristan’da sosyalist devir de kapanmış ve demokratik bir yönetim biçimini kabul etmiştir. Bu yeni gelişim, Türklere yapılan zulüm ve baskıların bir daha tekrarlanmayacağını ileri sürerek, 1991 anayasasıyla Türklere iade-i hak kabul edildi. Böylece Türkler, kendi özel okullarına sahip olabilecek, Türkçe isimleri kullanabilecek ve kendi kültürlerini yaşayabileceklerdi. Ancak, eski gelenek en azından zihinsel olarak değişmedi.

Demokratik sürecin gereği olarak Bulgaristan’da 160 civarında parti kuruldu. Bunlar arasında, Hak ve Özgürlükler Hareketi (HÖH), Demokratik Gelişim Hareketi (DGH) ve Demokratik Adalet Partisi (DAP) Türklerin

kurdukları oluşumlar arasındadır. Bu partiler arasında en dikkat çeken ve başarılısı HÖH olmuştur.

1 Ocak 2007 tarihinde Avrupa Birliği'ne giren Bulgaristan, böylece Avrupa Birliği kanun ve yükümlülüklerini üstlenmiş oldu. Daha önceleri birçok hukuksuzluk vakıaları yaşamış ve yapılan birçok antlaşmayı uygulamamış olan Bulgar devleti ve yöneticileri, Avrupa Birliği azınlık hukuku ve haklarına uygun davranması, sürecin doğal bir beklentisidir.

2009 yılında GERB hükümetinin iktidara gelmesiyle, Bulgaristan'da Türk azınlıkla ilgili yaşanan olumsuz gelişmeler daha da büyüdü ve bu ülke çapında etnik gerginliklere yol açtı. Bulgaristan'da 2009 Parlamento seçimleri sonrasında azınlık hükümeti kurarak ve arkasına ATAKA gibi ırkçı bir partiyi alarak iktidar olan GERB partisi, geçen iki yıllık süre zarfında ülkedeki Türk ve Müslüman unsurlara yönelik izlediği politikalarla, komünist dönemi anımsatan icraatlara imza attı.

Ancak, Bulgaristan Meclisi, Bulgaristan Müslümanlarına Karşı Uygulanan Zorla Asimilasyon Sürecinin Kınanmasına İlişkin Olarak Bulgar Ulusal Meclisi'nde Kabul Edilen Bildiri (11 Ocak 2012, Sofya) yayımlayarak, Türklerden özür diledi.

Çalışmamız üç ana temel üzerine kurulmuştur. Bunlardan birincisi, araştırmanın tanımlayıcı istatistiklerinin değerlendirilmesidir. Buna göre, 402 katılımcının 199 tanesinin kadın (%49,5), 203'ü ise (%50,5) erkek olduğu ortaya çıkmıştır. Yine, 402 denekten 395'i (%98,3)Türkçe ve Bulgarca'yı bildiğini ifade etmektedir. Bu çok ciddi bir sonuçtur.

Araştırmamızın ikinci bölümünü, etnik barış ve ayrımcılıkla ilgili bulgular oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, Bulgaristan'daki Türklerin etnik kimlik problemleri bağlamında, böyle bir sorunları olduğunu kabul edip etmediklerine yönelik soruya verilen yanıtlara göre, Etnik proplem olduğuna “ Evet” diyenler 291 kişi olup yüzde oranı 72,4'tür. “Hayır” diyenler ise 67 kişi olup yüzdesi 16,7'dir. “Kararsızım” diyenler ise 44 kişi olup, değer, %10,9'dur.

Bulgaristan'da yaşayan Türklerin, öz vatan ve oradaki akrabalarıyla olan bağlantıları da ileri düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Nitekim onların ezici

çoğunluğu Türkçeyi iyi bilmektedir. Bulgaristan Türkleri, ister azınlık statüsünde, isterse de bir yurttaş statüsünde değerlendirilsin, Bulgaristan meclisinde temsil edilme boyutu doğrultusunda, Hak ve özgürlükler hareketi dışındaki siyasi partilerde Türk kökenli milletvekillerinin, Türklerin yurttaki oranı doğrultusunda, yeterli derecede yer alıp almadıkları konusunda, olumlu yanıt verenlerin yanında olumsuz olanlar da bulunmaktadır. Bu veriler doğrultusunda Bulgaristan'da yaşayan Türkler, HÖH dışında, kendilerinin bir çok konuda temsil edilmediği kanaatindedirler. Bununla birlikte onlar, kendilerine aidiyet nispet ettikleri partilerin de yeterli olmadığı düşüncesindedirler.

KAYNAKÇA

- Acaroğlu, M.Türker, **Deliorman Türkleri Üzerine Bir İnceleme, Bulgaristan Türkleri Üzerine Araştırmalar**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999.
- Alexiev, B., “Kız Ana Sultan i Problemit Za Jenskoto Naçalo v İslamskiya Mistitsizim”, **Bilgarski Folklor**, 2003.
- Altunan, Sema, **XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Rumeli Yürükleri ve Naldöken Grubu**, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Eskişehir 1999.
- Bruinesen, Martin Van, **Kürtlük, Türklük, Alevilik**, (Çev. Hakan Yurdakul), İletişim Yay., İstanbul 2000.
- Çelebi, Evliya, **Seyahatnâme**, (haz. Mümin Çelik), İstanbul 1995.
- Ekinci, Mustafa, **Anadolu Aleviliğinin Tarihsel Arka Planı**, Beyan Yayınları, İstanbul, 2002.
- Erk, Hasan Basri, **Tarih Boyunca Alevilik**, İstanbul 1954.
- Feher, Geza, **Bulgar Türkleri Tarihi**, (trc. Komisyon), TTK Yayınları, Ankara 1984.
- Fığlalı, Ethem Ruhi, “Şiiliğın Doğusu ve Gelişmesi, **Şiilik Sempozyumu**, İstanbul 1993.
- Fığlalı, Ethem Ruhi, **Türkiye’de Alevilik-Bektâsilik**, İstanbul 1990.
- Güngör, Erol, **Tarihte Türkler**, İstanbul 1992.
- Güngör, Erol, **Tarihte Türkler**, Ötüken Yay., İstanbul 1992.
- Hamzaoğlu, Yusuf, **Sırbistan Türklüğü**, Üsküp Logos-A Yay., Üsküp 2004.
- İbnü’l-Esir, **el-Kâmil fi’t-Tarih**, Beyrut, 1965.
- İbşirli, Mehmet, **Klasik dönem Osmanlı Devlet Teşkilatı, Osmanlı Devleti Tarihi**, Feza Gazetecilik, İstanbul 1999.
- İnalçık, Halil, **Türkler ve Balkanlar**, Obiv Yayınları, İstanbul 1993.
- İzeti, Metin, **Balkanlar’da Tasavvuf**, Gelenek Yayınları, İstanbul 2004.
- Kadı Abdulcebbâr, Kadı Abdulcebbâr b. Ahmed, **Tesbitu Delaili’n-Nübüvve**, thk., Abdulkerim Osman, Beyrut, Darü’l-Arab, 1966.
- Kaya, Hasan, **Alevilik-Kızılbaşlık**, Senfoni Yayınları, İstanbul 2003.
- Korkmaz, Esat, **Alevilik ve Bektaşilik Sözlüğü**, Anahtar Kitaplar yay., İstanbul 2005.

- Köprülü, Fuat, **Anadolu'da İslamiyet**, İstanbul 1996.
- Kutlu, Sönmez, **Türklerin İslamlaşma Sürecinde Mürcie ve Tesirleri**, Ankara 2000.
- Melikoff, İrene, **Uyur İdik Uyardılar**, Çev. Turan Alptekin, Cem Yay., İstanbul, 1993.
- Mikov, L., **Bulgaristan'da Alevi-Bektaşî Kültürü**, İstanbul 2008.
- Mikov, Lyubomir -Bojidar Alexiev, "Bulgaristan Bektaşî ve Kızılbâş (Alevi) Cemlerinde Görevli, Manevi Lider Olanların İsim, Lakap ve Adlandırılmaları", **Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Merkezi III. Uluslararası Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Sempozyumu (30-31 Ekim 2009 Üsküp/Scopje=Hacı Bektaş Velî'nin tarihsel Kimliği, Düşünce Sistemi ve Etkileri**, (Edit. Gıyasettin Aytaş-Yusuf Doğan- B.A.Yeşilel).
- Mikov, Lyubomir -Bojidar Alexiev, "Sveštana Topografiya na Salo Iablanovo, Kotlensko", *Bilgarski Folklor*, 2003.
- Noyan, Bedri, **Bütün Yönleriyle Bektâşîlik ve Alevilik**, Ankara 1985.
- Ocak, Ahmet Yaşar, "Alevi", mad. **DİA**, İstanbul 1989, II, 368–369.
- Ocak, Ahmet Yaşar, **Babaîler İsyanı**, Dergâh Yay., İstanbul 1980.
- Otman Baba, **Otman Baba ve Velayetnamesi**, (haz. Hakkı Saygı), İstanbul 1996.
- Öktem, Niyazi, "Anadolu Aleviliğinin Senkretik Yapısı", **Türkiye'de Aleviler, Bektâşîler, Nusayriler**, Ensar Neşriyat, İstanbul 1999.
- Popovic, Aleksandre, **Balkanlarda İslâm**, (trc. Komisyon), İnsan Yayınları, İstanbul 1995.
- Seyman, Adil, **Balkanlar'da Alevilik Bektâşîlik**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2006.
- Sezgin, Abdulkadir, "Türkiye Aleviliği, Alevilerde Liderlik ve Kavram Sorunu, **2023 Dergisi**, Ankara Aralık 2004, sayı 44.
- Üner, M. Emin, "Alevilik, XVI. Yüzyıla Kadar Tarihi Gelişimi ve Yavuz Devri Osmanlı İnan İlişkilerindeki Rolü", **Köprü**, İstanbul, Bahar sy. 98.
- Üner, M. Emin, "Alevilik, XVI. Yüzyıla Kadar Tarihi Gelişimi ve Yavuz Devri Osmanlı İnan İlişkilerindeki Rolü", **Köprü Dergisi**, İstanbul, Bahar 98.
- Üzüm, İlyas, "Kızılbâş" mad. **DİA**, İstanbul 2002, XXV, 546.
- Üzüm İlyas, **Günümüz Bulgaristan aleviliği**, İstanbul 2005.
- Невена Граматикова, **Превратностите на времето и проблемът с идентичността на алиантите в България**, София 2001.

Христо Ников, Щрихи към историята на с. Ябланово, изд. Абагра 2010,
Р. Ковачев “Опис на Никополския санджак, IV, 62.
Андрей Андреев – сп. „Нов живот”, кн.3/1987 г.
Проф. С. Табаков, „Опит за история на град Сливен”, т. 1, София, 1986 г.
„Град Омуртаг и Омуртагският край. История и култура” – сборник, Варна,
т. 1, 1999 г.
А. Минчев, „История на Котел”, гл.1 неиздаден труд.
Енциклопедия БАН, София, 1974 г.
Царски указ /м.з. N-3775, обнародван на 07.12.1934 г.
ОДА – Търговище, ф.1 К, отг.7, а.е.31
ДВ бр. 175/1935 г., зап. N-3530
С. Джон, „Нашето Герлово”, София, 2001 г.
ДВ бр. 175/1935 г., зап. N-3530
Вестник „Герлово”, с.г.
Вестник „Герлово” с.г.
М. Колибаров личен архив
Проф. В. Маринов, „Герлово, Областно географско проучване”, София,
1936 г.
В. Върбанов, „За основополагането на село Ябланово”, вестник „Сливенско
дело”, 20.10.1988 г.
История на България, т. 1, БАН, 1953 г.
Л. Миков, „Изкуство на хетеродоксните мюсюлмани в България (16 – 20
век). Бекташи и къзълбаши”, БАН, София, 2005 г.
Й. Касабов, „Къзълбашите отвътре и отвън”, Силистра, 2004 г.
Turhan Mustafov Çauşev – mülakat
Akif Akifov Sliven Bölge müftüsü ile 12.06.2012de yapılan mülakat.
Mehmed Çauşev ile mülakat

Hasan Nuhov ile mülakat

РИМ – Сливен, СЕ 63, ЕАНЕ 37, а.е.3, „Тича – в7”

Mehmedali Pıtırılı köyün imamı mülakat.

Р. Стойков, Селища и демографски облик на Североизточна България и Южна Добруджа през втората половина на 16 век,

„Известия на Варненското археологическо дружество” N-151, Варна 1964 г.,

Стр. Димитров, Н. Жечев, В. Тонев, „История на Добруджа”, т.3, София, 1988 г.